

Katja Koskela

Kestävä kehitys, kansainvälisyys ja digitalisaatio yrittäjyyskasvatuksessa

Case: VÄKEVÄ-hanke

Kestävä kehitys, kansainvälisyys ja digitalisaatio yrittäjyyskasvatuksessa

Case: VÄKEVÄ-hanke

Katja Koskela
Opinnäytetyö
Kevät 2023
Liiketoiminnan kehittäminen YAMK
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Tradenomi (YAMK), Liiketalouden kehittäminen

Tekijä: Katja Koskela

Opinnäytetyön nimi: Kestävä kehitys, kansainvälisyys ja digitalisaatio yrittäjyyskasvatuksessa

Työn ohjaaja: Petteri Aro

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: kevät 2023

Sivumäärä: 86 + 2 liitettä

Opinnäytetyö on tehty VÄKEVÄ-hankkeelle, jonka tavoitteena on luoda ja jalkauttaa uusi yrittäjyyskasvatusstrategia Pohjois-Pohjanmaan oppilaitoksiin. Uudessa yrittäjyyskasvatusstrategiassa kestävä kehitys, kansainvälisyys ja digitalisaatio nähdään osana yrittäjyyskasvatusta.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätä tietoa uuden yrittäjyyskasvatusstrategian jalkauttamisen tueksi. Opinnäytetyössäni tutkin, miten yrittäjyyskasvatus näkyy opettajien opetuksessa, miten opettajat ymmärtävät kestävä kehityksen, kansainvälisyyden ja digitalisaation sekä minkälaisiksi he kokevat oman osaamisensa kyseisten teemojen kohdalla.

Tietoperustan muodosti käsitteiden määrittely sekä tutkimustieto siitä, miten yrittäjyyskasvatus, kestävä kehitys, kansainvälisyys ja digitalisaatio näkyvät korkeakouluissa. Lähestymistavaksi valikoitui tapaustutkimus, koska tapaustutkimus soveltuu tutkimuksiin, joissa halutaan ymmärtää syvällisemmin tutkimuksen kohdetta. Tiedonkeruumenetelminä olivat kysely sekä haastattelu. Kysely analysoitiin ristiintaulukoinnin avulla vertailemalla liiketalouden opettajien ja muiden toimialojen opettajien vastauksia. Haastattelun analysoitiin teorialähtöisellä analyysillä.

Tutkimustuloksista selvisi, että opettajat kokevat oman osaamisensa melko hyväksi kaikilla osa-alueilla. Liiketalouden opettajat kaipasivat enemmän lisäkoulutusta aiheisiin kuin muiden toimialojen opettajat. Vastauksista kävi ilmi, etteivät kaikki käsitteet olleet täysin tuttuja opettajille. Käsitteet ymmärrettiin myös eri tavoin.

Uutta yrittäjyyskasvatusstrategiaa jalkauttaessa tulee varmistaa se, että opettajat ymmärtävät samalla tavalla mitä yrittäjyyskasvatus sekä yrittäjyyskasvatusstrategian teemat tarkoittavat. Kestävä kehitys, kansainvälisyys ja digitalisaatio eivät ole yksittäisiä asioita, vaan strategiaa jalkauttaessa tulee varmistaa, että opettajat ymmärtävät, miten kyseiset teemat ovat vuorovaikutuksessa keskenään.

Asiasanat: kestävä kehitys, kansainvälisyys, digitalisaatio, yrittäjyyskasvatus

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Development

Author: Katja Koskela

Title of thesis: Sustainable development, internationalisation and digitalisation in entrepreneurship education

Supervisor: Petteri Aro

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2023

Number of pages: 86 + 2 appendices

This Master's thesis was commissioned by VÄKEVÄ-project. The aim of the VÄKEVÄ project is to implement the new entrepreneurship education strategy into educational institutions in Northern Ostrobothnia. In the new entrepreneurship education strategy, sustainable development, internationalisation and digitalisation are seen as part of the entrepreneurship education.

The aim of this Master's thesis is to gather information to support the implementation of the new entrepreneurship education strategy. It is essential to know how teachers understand entrepreneurship education, sustainable development, internationalisation and digitalisation and how they perceive their own competence in regard to the themes in question in order to implement the new strategy successfully.

The theoretical background of this thesis was formed by defining the key concepts and with research data of how those key concepts are reflected in higher education institutions. Case study was selected as the scientific approach because it is suitable when the goal is to understand the object more deeply. The data was collected with a survey and interview. The survey was analysed with cross tabulation by comparing the responses of the business teachers and the teachers of other industries. The interview was analysed with theory-based analysis.

The research results indicates that teachers feel that their own competence is quite good overall. Teachers in business educations wished more additional training regarding the concepts. However, the results showed that the concepts were not so familiar to the teachers. The concepts were also understood in different ways.

When implementing new entrepreneurship education strategy, it is essential to ensure that teachers understand the concepts in the same way. Sustainable development, internationalisation and digitization are not isolated issues, so it is important to ensure that teachers understand how the concepts in question interact with each other.

Keywords: sustainable development, internationalisation, digitalisation, entrepreneurship education

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	TUTKIMUKSEN TAUSTA.....	9
2.1	Toimeksiantaja: VÄKEVÄ-hanke	9
2.2	Tutkimuskysymykset	10
3	KÄSITTEET	11
3.1	Yrittäjyys.....	11
3.2	Yrittäjyyskasvatus.....	12
3.2.1	Anglo-amerikkalainen ja mannermainen yrittäjyyskasvatus	14
3.2.2	Yrittäjyyskasvatus korkeakoulussa	15
3.3	Strategia.....	16
3.3.1	Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatusstrategia	19
3.3.2	Strategian jalkauttaminen.....	19
4	VÄKEVÄ-HANKKEEN TEEMAT	21
4.1	Kestävä kehitys	22
4.1.1	Agenda 2030.....	24
4.1.2	Kestävä kehitys korkeakoulussa	27
4.2	Kansainvälisyys.....	29
4.2.1	Kansainvälinen osaaminen	30
4.2.2	Kansainvälisyys korkeakoulussa.....	31
4.3	Digitalisaatio	32
4.3.1	Digitaaliset urasuunnittelutaidot	35
4.3.2	Digitalisaatio korkeakoulussa	37
5	METODOLOGIA	40
5.1	Lähestymistapa	41
5.2	Menetelmät.....	42
5.3	Opinnäytetyön luotettavuus	44
6	TULOKSET	46
6.1	Webropol-kysely.....	46
6.1.1	Taustatiedot	46
6.1.2	Yrittäjyyskasvatus	47
6.1.3	Kestävä kehitys.....	54

6.1.4	Kansainvälisyys	59
6.1.5	Digitalisaatio.....	65
6.2	Haastattelu	73
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	77
8	POHDINTA	82
	LÄHTEET	83
	LIITTEET	90

1 JOHDANTO

Teen opinnäytetyöni VÄKEVÄ-hankkeelle aiheesta Digitalisaatio, kestävä kehitys ja kansainvälistyminen yrittäjyyskasvatuksessa opettajien näkökulmasta. VÄKEVÄ-hanke yhdistää yrittäjyyskasvatuksen alle kestävän kehityksen, kansainvälisyyden ja digitalisaation, jotka tulevat olemaan tulevaisuuden työelämätaitoja. Kestävän kehityksen tavoitteena on turvata hyvät elämisen mahdollisuudet. Kansainvälisyys puolestaan auttaa luomaan aidosti globaalisti kestäviä liiketoimintamalleja. Digitalisaatio tuo mahdollisuuden uusille, kestäville innovaatioille sekä alustoja kansainväliseen yhteistyöhön. Tulevaisuuden yrittäjille kestävän kehityksen näkökulmasta tulee hyvin suurella todennäköisyydellä yksi liiketoiminnan menestystekijöistä.

Opinnäytetyöstäni hyötyy VÄKEVÄ-hanke, sillä tavoitteena on kerätä tietoa uuden yrittäjyyskasvatusstrategian jalkauttamisen tueksi. Työstäni hyötyvät myös hankkeeseen osallistuvat opettajat, sillä työni tulosten perusteella voidaan jo strategian jalkauttamisvaiheessa huomioida opettajien oma arvomaailma, ymmärrys hankkeen teemoista ja osaaminen. Kun opettajat ovat sisäistäneet hankkeen teemat, on niitä helpompi opettaa tuleville osaajille.

Yrittäjyyskasvatus voidaan ymmärtää usealla eri tavalla. Yrittäjyyskasvatus voidaan nähdä ajattelu-, toiminta- ja suhtautumistapana oppimiseen ja työhön. Se voidaan nähdä myös yritystoiminnan ja liiketoiminnan taitojen kehittämiseen liittyvänä toimintana. Yrittäjyyskasvatus on kuitenkin aina kontekstisidonnaista, eli se voi olla erilaista riippuen kansallisesta, kulttuurisesta, sosiaalisesta ja taloudellisesta kontekstista. Suomalaisessa yrittäjyyskasvatustutkimuksessa yrittäjyyskasvatus määritellään yritysten perustamiseen liittyvien taitojen opettamiseen sekä yrittäjämäiseen ajattelu- ja toimintatapaan. (Peltonen, Kati, Niiranen, Sonja, Ikäheimonen, Tuuli & Oikkonen Elena, 2021.)

Yrittäjyyden ja siihen liittyvän koulutuksen merkitystä on nostettu esille 2000-luvulla niin EU:ssa kuin kansallisissa asiakirjoissa. Sekä EU:n strategiassa että työllisyyden suuntaviivoissa painotetaan yrittäjyyskoulutusta uuden työn luojana, urana sekä laajempaan kulttuurisena muutosprosessina. Vaikka EU:n sisällä on eroja yrittäjyyskasvatuksessa, niin yli puolet jäsenmaista on sitoutunut yrittäjyyskasvatukseen edistämiseen. Yrittäjyyskoulutus ja -kasvatus eivät ole enää yksittäisten toimijoiden ponnisteluiden varassa, vaan yrittäjyyskasvatus on

nykyään laajempi, poliittinen aihe, joka liittyy kansallisiin koulutusjärjestelmiin sekä alueelliseen kehittämiseen. (Kyrö, Paula & Ripatti, Anna, 2006, 12–13.)

2 TUTKIMUKSEN TAUSTA

”Oppijoiden yrittäjyys- ja työelämätaitojen kehittäminen lisää heidän kykyään kohdata muuttuva maailma, globalisaatio, teknologian kehitys ja muut muutosilmiöt. Näihin tarpeisiin voidaan vastata laadukkaalla yrittäjyyskasvatuksella. Tämä mahdollistetaan rakentamalla yrittävää toimintakulttuuria, kehittämällä oppimisympäristöjä ja lisäämällä opetushenkilöstön yrittäjyyskasvatuksen pedagogista osaamista.” (Minun polkuni 2016.)

2.1 Toimeksiantaja: VÄKEVÄ-hanke

VÄKEVÄ-hankkeen tarkoituksena on ottaa kestävä kehitys, digitalisaatio ja kansainvälistyminen osaksi yrittäjyyskasvatusta. Kestävä kehitys on tulevaisuudessa tärkeä kilpailukyyn kannalta, digitalisaatio luo uusia mahdollisuuksia yrittäjyydelle ja toimintaympäristön kansainvälistyessä yritysten tulee olla valmiita toimimaan eri kulttuureista tulevien yhteistyökumppaneiden kanssa. Näin ollen ne ovat oleellinen osa yrittäjyyskasvatusta. (Oulun yliopisto 2022; Minun polkuni 2022.)

VÄKEVÄ-hankkeessa konkretisoidaan hanke- ja koulutustoimijoiden sekä yhteiskumppaneiden kestävä kehityksen, digitalisaation ja kansainvälisyyden sisällöt. Hankkeen tuloksena uudistetaan yrittäjyyskasvatusstrategiaa, sillä tarkoituksena on järjestää työpajoja, joissa sovitaan tavoitteet teemoittain kouluastekohtaisesti. Uusi yrittäjyyskasvatusmalli linjaa tulevien vuosien yrittäjyyskasvatusta ja sen toteuttamista ottamalla huomioon myös alueen erityispiirteet. Hankkeen osallistajat sitouttavat oman organisaationsa mukaan kehittämistyöhön ja siitä syntyvien tulosten käyttöönottoon. (Oulun Yliopisto 2022; Minun polkuni 2022.)

VÄKEVÄ-hankkeessa ovat mukana Oulun yliopisto, ammattikorkeakoulut Oamk ja Centria, koulutuskuntayhtymä JEDU, Koulutuskeskus Brahe ja OSAO sekä perusopetuksen osalta Oulun kaupunki. Lisäksi mukana on ammatillinen opettajakorkeakoulu kehittämässä yrittäjyyskasvatuksen sisältöä, toteutusta sekä henkilöstön osaamista. Ajatuksena on, että kun opetushenkilöstöllä on ajantasainen osaaminen hankkeen teemoista sekä tarvittava taito opettaa kyseisiä teemoja, on helpompi vastata kestävä kehityksen, digitalisaation ja kansainvälistymisen tarjoamiin haasteisiin ja toimintatapojen muutoksiin. VÄKEVÄ-hankkeen kesto on 1.5.2021-30.4.2023. (OAMK 2022; Minun polkuni 2022.)

2.2 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni tarkoituksena on tuottaa tietoa yrittäjyyskasvatusstrategian jalkauttamisen tueksi. Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää miten kestävä kehitys, kansainvälistyminen ja digitalisaatio näkyvät opettajien arvoissa ja asenteissa. Lisäksi tavoitteena on selvittää mikä on opettajien osaamisen taso tuoda VÄKEVÄ-hankkeen teemat osaksi opetusta. Hankkeen teemat ovat Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatusstrategian uusia tavoitteita.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten yrittäjyyskasvatus näkyy ammattikorkeakoulun opettajien opetuksessa?
2. Miten opettajat ymmärtävät hankkeen teemat eli kestävä kehityksen, kansainvälisyyden ja digitalisaation?
3. Minkälaisiksi opettajat kokevat oman osaamisensa hankkeen teemojen kohdalla?

Opinnäytetyöni on rajattu tutkimaan vain opettajien näkökulmaa hankkeen teemoista. Työni ei käsittele, miten opiskelijat kokevat kestävä kehityksen, kansainvälisyyden ja digitalisaation eikä sitä miten kyseiset teemat näkyvät oppilaiden mielestä opetuksessa. Opinnäytetyöni keskittyy tutkimaan asiaa vain opettajien näkökulmasta. Näkökulman rajaus on tärkeä, sillä muuten tutkimus laajenee liikaa. VÄKEVÄ-hanke liittyy Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatusstrategiaan, joten opinnäytetyöni rajataan käsittelemään ammattikorkeakouluastetta ja yrittäjyyskasvatuksen toteutumista ammattikorkeakoulussa. Tutkimusosuus toteutetaan Oulun ammattikorkeakoulussa ja sen on tarkoitus edesauttaa uudistetun Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatusstrategian jalkauttamista.

3 KÄSITTEET

Yrittäjämäistä työskentelytapaa ja sisäistä yrittäjyyttä pidetään usein itsestäänselvytenä. Opiskelijoiden odotetaan ottavan itse vastuu omista opinnoistaan, riippumatta siitä tapahtuuko opiskelu yksin tai verkostoissa. Opiskelijat elävät jo valmiiksi kansainvälisessä ympäristössä, joten kansainvälisyys on luonteva osa yrittäjyyskasvatusta. Kestävä kehitys näyttäytyy eri tavoin eri koulutusohjelmissa; se miten ympäristönäkökulmat huomioidaan tai laitteita kehitellään, riippuu paljon siitä, missä sitä opetetaan. Kestävä kehitys on arvo, jonka tulisi olla mukana kaikessa opetuksessa, ei vain yrittäjyyskasvatuksessa. Kun kestävä kehitys on tapa toimia ammattikorkeakoulussa, niin samalla se tarttuu opiskelijoihin ja heidän kauttaan myös muualle yhteiskuntaan.

3.1 Yrittäjyys

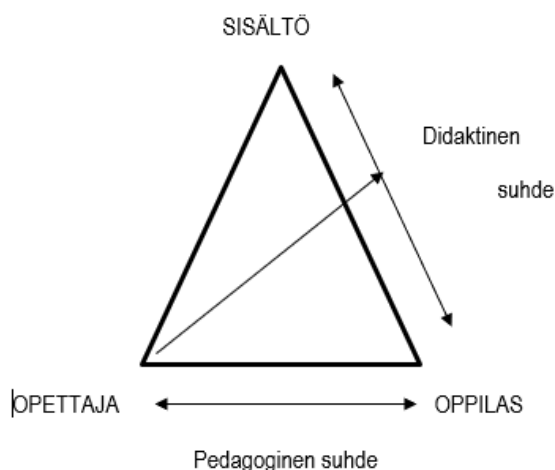
Yrittäjyyskasvatus ei ole ideana uusi Suomessa, sillä jo 1980-luvulla on ollut mahdollisuus osallistua yrittäjyyskoulutukseen. 1990-luvun alussa yrittäjyyskasvatus sai uuden työvoimapolitiittisen ja elinkeinopolitiittisen merkityksen vaikeasta työllisyystilanteesta johtuen. Nuorille painotettiin mahdollisuutta itsensä työllistämiseen toisen palvelukseen menemisen sijasta. Yhteiskunnan tehtäväksi tuli tarjota omatoimisen elannon hankkimiseen tai työmarkkinakelpoisuutta vahvistavaa koulutusta. Nykyaikaisen yrittäjyyskasvatuksen voidaan nähdä alkaneen 1990-luvun puolivälissä. (Opetusministeriö, 2009.) Yrittäjyyskasvatuksen merkitys on nykyisin kasvamassa kaikkialla, ei vain Suomessa. Yrittäjyyttä itsessään on tutkittu paljon, mutta yrittäjyyskasvatus itsessään on vielä kansainvälisesti vähän tutkittu aihe (Fayolle, Alain ja Gailly, Benoit 2008).

Yrittäjyys ja kasvatus ovat käsitteitä, joilla ei ole yhtä selkeää tulkintaa, minkä vuoksi yrittäjyyskasvatuksen määrittely ei ole ollut kirjallisuudessa yhtenäistä. Kuitenkin jo vuonna 1986 esitetty jako ulkoiseen ja sisäiseen yrittäjyyteen on yhä mukana yrittäjyyskasvatukseen liittyvässä keskustelussa. Selkeiden käsitteiden puuttuessa voivat eri tahot puhua täysin eri asioista keskustellessaan yrittäjyydestä ja yritteliäisyydestä. (Paajanen Pekka 2001, 112.) Ulkoinen yrittäjyys tarkoittaa toimintaa itsenäisenä yrittäjänä, yritystoiminnan pyörittämistä. Ulkoiseen yrittäjyyteen liittyy vahvasti yksilön oma halu toimia yrittäjänä, joko perustamalla oman yrityksen tai siirtymällä yrittäjäksi jo olemassa olevaan yritykseen. (Osaava yrittäjä 2022.)

Sisäinen yrittäjyys tarkoittaa yrittäjämäistä toimintaa työsuhteessa. Kun puhutaan sisäisestä yrittäjyydestä, puhutaan suhtautumistavasta työn tekemiseen. Kun omaan työhön työsuhteessa suhtaudutaan yhtä sitoutuneesti, aloitteellisesti ja innostuneesti kuin jos kyseessä olisi oma yritys, on kyse sisäisestä yrittäjyydestä. Sisäiseen yrittäjyyteen liittyy myös vapaus päättää itsenäisesti omasta työstä ja vastuu ottaminen omasta työstään. Sisäinen yrittäjyys liittyy yksilön omiin työelämätaitoihin. (Osaava yrittäjä 2022.)

3.2 Yrittäjyyskasvatus

Käsitteenä yrittäjyyskasvatus on hankala, mutta sen määrittely on erityisen tärkeää yrittäjyyskasvatuksen käsitteen jalkautuessa kansallisiin koulutusjärjestelmiin. Toisaalta käsitteeseen liittyy yrittäjyyden määrittely, ja toisaalta myös kasvatus- käsitteenä voidaan määritellä eri tavoilla. Kasvatuksen näkökulmasta käsitteet didaktiikka ja pedagogiikka menevät usein sekaisin. (Kyrö & Ripatti 2006 16–17: Käyhkö Leena 2015, 5–8.) Kirjassa Opettajan didaktiikka (Jyrhänen, Riitta, Hellström Martti, Uusikylä, Kari & Kansanen, Pertti 2016 164–166) pohditaan pedagogiikan ja didaktiikan välistä suhdetta.

Kuva 1. Didaktinen kolmio

Opettajan ja oppilaan välillä on pedagoginen suhde, joka on inhimillistä vuorovaikutusta ja se vaikuttaa koko ihmiseen. Pedagogiseen suhteeseen liittyy aito kiinnostus ja välittäminen sekä se korostaa oppilaan persoonalliseen kehitykseen liittyviä tavoitteita. Didaktisesta suhteesta

puhutaan, kun opettaja on auttamassa oppilasta opiskelemaan opetussuunnitelman mukaista sisältöä. Didaktinen suhde on opettajan suhde oppilaan ja sisällön väliseen suhteeseen. Didaktiikka tarjoaa käsitteet, joiden avulla opettaja voi analysoida opetusta. Didaktiikka auttaa myös tunnistamaan sisällön perusosat sekä valitsemaan niistä opetustarkoitukseen sopivia yhdistelmiä. Tärkein päämäärä on kuitenkin se, että oppilas oppii ja kasvaa, ja opettajan tehtävänä on tarjota parhaat olosuhteet oppimiselle. (Jyrhänen ym. 2016 164–166.)

Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteena on muokata ihminen aktiiviseksi todellisuuden luoja, joka luo mahdollisuudet yrittämiselleen. Yrittäjyyden opettaminen ei kuitenkaan ole helppoa, sillä sen tavoitteena on tiettyjen asenteiden ja käyttäytymismallien opettaminen. Opettajien näkökulmasta on olennaista hahmottaa, keskitytäänkö opettamisessa kysymykseen mitä opetetaan vai miten opetetaan. Mikäli yrittäjyyskasvatusta mietitään ”mitä opetetaan”- näkökulmasta, yrittäjyys koetaan lähinnä oppiaineena. Mikäli yrittäjyyskasvatusta mietitään ”miten opetetaan”- näkökulmasta, yrittäjyys nähdään kokemuksena tai prosessina. Yrittäjyyskasvatusta voidaan verrata elämänhallintataitojen oppimiseen. Tärkeää on kehittää myönteinen suhtautumistapa työn tekemiseen, luovuuteen ja itseohjautuvuuteen. (Paajanen 2001, 127, 135–136.) Opettajilla on suuri merkitys yrittäjyyden ja yritteliäisyyden edistämisessä. Yrittäjämäisen opetuksen toteutuminen kuitenkin pohjautuu siihen, että opettajat suhtautuvat myönteisesti yrittäjyyteen sekä ilmentävät yrittäjämäisiä toimintatapoja myös omassa työssään. Pohjoismaisessa yrittäjyyskasvatuskeskustelussa on noussut pedagogisen yrittäjyyden käsite, jolla tarkoitetaan opettajien yrittäjämäistä ajattelu- ja toimintatapaa. (Peltonen Katariina 2014, 14.)

Yrittäjyyskasvatuksessa opettajan tulee kiinnittää tarkemmin huomiota omiin opetustapoihin määrittelemällä tarkemmin se, mitä opetetaan, kun näkökulmana on yrittäjyys. Yrittäjyyskasvatuksen suunnittelun perustana tulisi olla mietittynä vastaukset kysymyksiin seuraaviin;

- mitkä ovat yrittäjyyskasvatuksen tavoitteet,
- mitä on tarkoitus opettaa ja kuinka,
- kenelle yrittäjyyskasvatus on suunnattu ja
- miten tuloksia arvioidaan.

Vastaamalla kysymyksiin saadaan aikaiseksi yrittäjyyskasvatuksen toteuttamisen viitekehys. (Fayolle & Gailly 2008.) Yrittäjyyskasvatus koulussa ei kuitenkaan ole täysin ongelmatonta.

Yrittäjyyskasvatus on pitkäaikainen prosessi, jossa tarvitaan yhteistyötä eri oppiaineiden ja opettajien välillä. Lisäksi valmiiksi suunniteltu ja aikataulutettu opetus ei sovi yrittäjyyskasvatuksen ideaan, sillä se ei anna mahdollisuutta luovuudelle. (Paajanen 2001, 115.)

3.2.1 Anglo-amerikkalainen ja mannermainen yrittäjyyskasvatus

Yrittäjyyskasvatus -käsitteen määrittelyssä voi painottua joko angloamerikkalainen tai mannermainen näkökulma (Suomessa käytetään usein kasvatuksen mannermaista käsitteistöä). Yrittäjyudessa käytetään käsitteitä ”entrepreneurship education” ja ”enterprise education”, joista ensimmäinen viittaa usein pohjoisamerikkalaiseen kirjallisuuteen, ja toinen viittaa brittiläiseen kirjallisuuteen. ”Entrepreneurship education” voidaan kääntää yrittäjyyskoulutukseksi, ja ”enterprise education” voidaan kääntää yrittäjyyskasvatukseksi. Mikäli huomioidaan kasvatuksen mannermainen käsitteistö, niin edellä mainitut käännökset voivat muuttua. Tällöin ”entrepreneurship education” olisi laaja käsite edustaen yrittäjyysvalmiuksia ja -taitoja, ja ”enterprise education” viittaisi lähinnä liiketoimintakontekstiin. (Kyrö & Ripatti 2006 16–17: Käyhkö, Leena 2015, 5–8.) Käyhkö (2015, 5) tiivistää karkeasti asian niin, että angloamerikkalaisessa kulttuurissa painotetaan liiketoiminnan luomisprosessia, ja mannermaisessa kulttuurissa painotetaan yrittäjämäistä persoonallisuutta.

Angloamerikkalainen ja eurooppalainen yrittäjyyskasvatuksessa käyttävät pedagogiikka- käsitettä eri tavoin. Angloamerikkalaisessa yrittäjyyskasvatustutkimuksessa tarkastellaan opettamisen malleja, eikä tutkimuksessa keskitytä kasvatustutkimukseen kysymyksiin. Kun tutkimuksessa kohteena on opettamisen mallit, niin pedagogiikassa keskitytään etenkin siihen, miten liiketoimintavalmiuksia tuetaan. Eurooppalaisessa yrittäjyyskasvatuksessa pedagogiikka nähdään laajempaan opetusta ohjaavana periaatteena, ja yrittäjyyskasvatustutkimuksessa on pohdittu taustalla olevia filosofisia kysymyksiä. Angloamerikkalainen ja eurooppalainen yrittäjyyskasvatustutkimus tehdään erilaisista näkökulmista, joten se vaikuttaa myös siihen, miten yrittäjyyskasvatus ymmärretään ja miten se tulisi huomioida opetuksessa. Suomessa yrittäjyyskasvatustutkimuksessa huomioidaan sekä angloamerikkalainen että eurooppalainen yrittäjyyskasvatustutkimustraditio. (Peltonen ym. 2021, 8–9).

Yrittäjyyskasvatusta ei ole kuitenkaan tutkittu paljoa opettajien ja pedagogiikan näkökulmasta (Peltonen ym. 2021,8,16). Ruskovaaran (2015) artikkelista käy ilmi, että opettajien valmiudet sekä usko omiin taitoihin yrittäjyyskasvatuksessa vahvistuvat verkostoissa toimimisen sekä

reflektiivisen oppimisen avulla. Peltonen Katariina (2014,14) mainitsee, että nykyisin eri koulutusohjelmien odotetaan kohottavan oppilaiden yrittäjähenkisyyttä sekä kehittävän heidän liiketoimintaosaamistaan. Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteena tulisi olla yrittäjyydestä oppimisen lisäksi myös oppimista yrittäjämäisesti. Paajasen (2001,136) mukaan yrittäjyyskasvatuksen tavoitteena on sellaisten tietojen, taitojen ja asenteiden kehittäminen, joista on hyötyä myöhemmin niin työelämässä kuin elinkeinotoiminnassa.

3.2.2 Yrittäjyyskasvatus korkeakoulussa

Yrittäjyyskasvatus on kaikkia koulutusasteita koskeva aihe. Euroopan Unionin suositus vuodelta 2001 edellyttää yrittäjyyden edistämistä koulutusjärjestelmissä. Euroopan Unionin antaman suosituksen myötä, on myös yrittäjyyskasvatuksen määrä lisääntynyt. Yrittäjyyskasvatus Suomessa on kiinteä osa elinikäistä oppimista, ja se sisältää sekä yrittäjämäistä toimintaa tukevaa opetusta että yritystoimintaan kohdistuvaa koulutusta. (Peltonen 2014,15–16.) Opetusministeriön (2009) tavoitteena on, että yrittäjyyskasvatus on vahvemmin mukana koulujen ja elinkeinotoimen strategioissa sekä koulujen omissa opetussuunnitelmissa.

Yrittäjyyskasvatuksen painopisteet vaihtelevat kouluasteittain. Perusopetuksessa painopiste on asenteellisen valmiuksien ja yrittäjämäisten toimintatapojen kehittämisessä, toisen asteen koulutuksessa tavoitteena on lisätä tiedollisia valmiuksia yrityksen perustamista varten. Korkeakouluissa vahvistetaan yrittäjämäisiä asenteita ja arvoja sekä korostetaan innovaatioiden jalostamista liiketoiminnaksi ja vahvistetaan tutkimus- ja kehitysosaamista. Ammattikorkeakouluissa yrittäjyys on mukana työelämälähtöisissä opinnäytetöissä, mutta ammattikorkeakouluopinnoissa painopiste on vahvasti ulkoisessa yrittäjyydessä ja liiketoimintaosaamisen kehittämisessä. Yrittäjyyskasvatus tulisi olla osa kaikkea opetusta, eikä sitä tulisi nähdä erillisenä oppiaineena. (Opetusministeriö 2009; Peltonen 2014, 15–18).

Korkeakoulujen yrittäjyysuusiin (2018) on koottu ohjeistuksia ja suosituksia, joiden avulla korkeakoulut voivat edistää yrittäjyyttä. Ohjeistukset on jaettu kolmeen eri teemaan;

1. yrittäjäasenne ja -valmiudet,
2. uusi yrittäjyys,
3. uudistuva yrittäjyys.

Yrittäjäasenteeseen ja -valmiuksiin kuuluva asenne, että osaaminen on yksilön arvokkain pääoma. Opiskelijan tulee olla yrittäjämäisessä asemassa korkeakoulujen oppimisympäristössä, jotta oppimisen tulokset olisivat parempia. Yrittäjämäisen oppimisen olosuhteet voidaan varmistaa tarjoamalla tiimityöhön perustuvaa oppimista aidoissa ja toiminnallisissa harjoitusolosuhteissa. Tämä onnistuu, kun korkeakouluilla on laajat ja monipuoliset kansalliset ja kansainväliset kumppaniverkostot. Yrittäjyysvalmiuksia voidaan kehittää tarjoamalla yrityksiä ja erehdyksiä salliva toimintakulttuuri. Mitä paremmat mahdollisuudet opiskelijoilla on harjoitella ja testata uusia ratkaisuja, niin sitä innovatiivisempia ratkaisuja löydetään niin opiskelijoiden kuin yhteistyökumppaneiden tarpeisin. (Korkeakoulujen yrittäjyysuositukset 2018.)

Korkeakoulujen tulee edesauttaa uuden yritystoiminnan syntymisessä tarjoamalla mahdollisuudet käytännön harjoittelulle ja uusien yritysideoiden kokeilemiselle. Uuden yritystoiminnan syntymistä korkeakoulut voivat edesauttaa myös tunnistamalla ja rahoittamalla lupaavimpia startupeja. Kolmas tapa edesauttaa uusien yritysten syntyä, on luoda kontakteja opiskelijoiden ja alueen muiden yritystoiminnan kehittäjien välille. (Korkeakoulujen yrittäjyysuositukset 2018.)

Korkeakoulut ovat tutkimisen, kehittämisen ja oppimisen edistäjiä. Nämä taidot siirtyvät yrityksille kyvykkäiden osaajien kautta. Tekemällä läheistä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa, saadaan vaikuttavampia tuloksia, ja sitä paremmin korkeakoulu voi palvella erilaisia yrityksiä. Korkeakoulujen tehtävänä on uudistaa yrittäjyyttä, ja mahdollistaa myös yrittäjän jatkuva oppiminen. Yhteiskunnan muutokset ja digitalisaatio muokkaavat yrittäjyyttä ja liiketoimintaa. Jotta yrityksellä olisi mahdollisuus pysyä kilpailukykyisenä, ovat korkeakoulut hyvä sparrauskumppani uudistumishaluiselle yritykselle. Korkeakoulujen ja yritystoiminnan yhteistyönkehittäminen tarjoaa siis opiskelijoille mahdollisuuksia työelämälähtöiseen oppimiseen sekä yrityksille mahdollisuuden uudistaa toimintaansa. (Korkeakoulujen yrittäjyysuositukset 2018.)

3.3 Strategia

Strategia on vaikea määritellä yksiselitteisesti, sillä sitä voidaan tarkastella useasta erilaisesta näkökulmasta. Strategiaa voidaan tarkastella mm. ympäristö-, kilpailu-, menestys- tai osaamisnäkökulmasta. Lisäksi strategian toimintaympäristö, asiayhteydet ja tilanteet vaihtelevat, joten yksiselitteinen määrittely ei toimi jokaisessa tilanteessa. Alun perin strategia liittyy

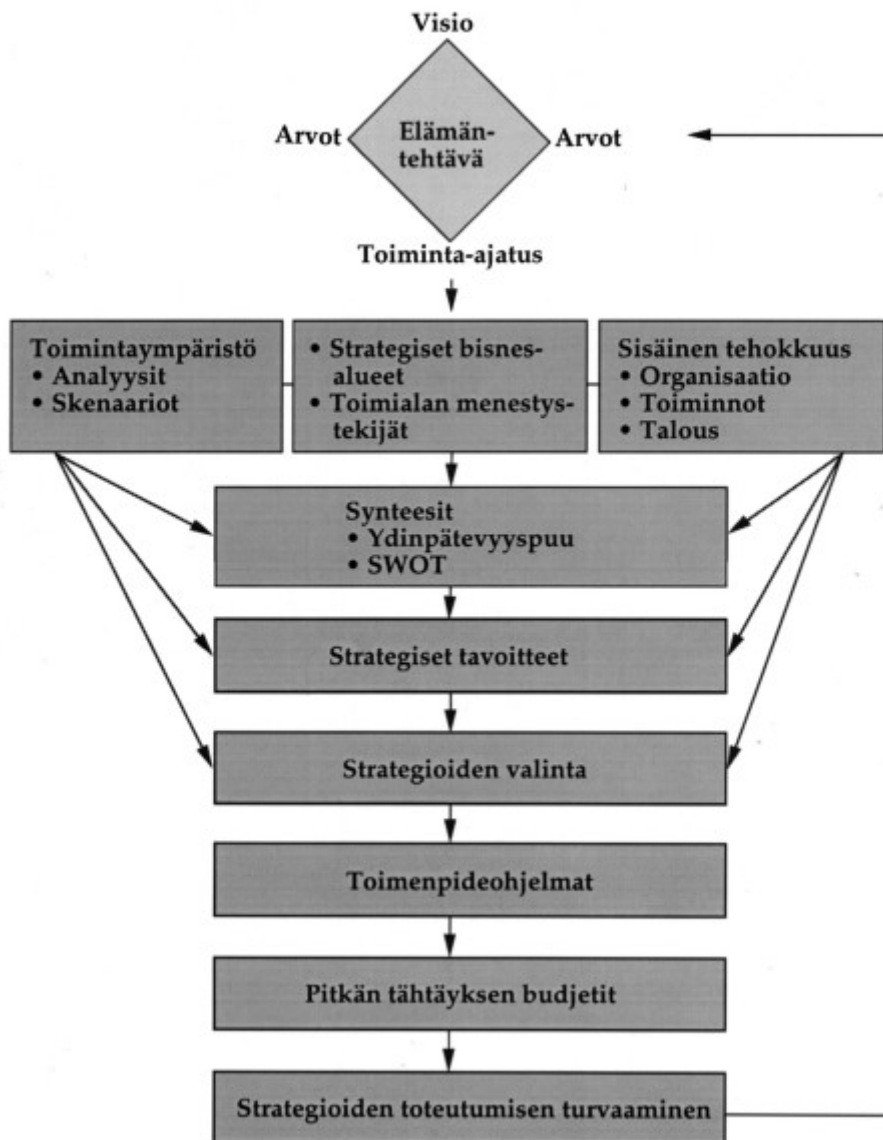
sodankäyntiin, mutta vähitellen strateginen ajattelu levisi myös siviiliin puolelle. (Kamensky, Mika 2015, 5.) Strategia voidaan kuvailla suurena kuvana toivotusta suunnasta, strategisiksi päätöksiksi voidaan määritellä myös kaikki johdon tekemät päätökset. Strategia ei liity yksittäisiin tavoitteisiin tai päätöksiin vaan se on analyysien, käytäntöjen ja konseptien sarja, ja sen avulla voidaan vastata merkittäviin haasteisiin. (Rumelt, Richard 2012, 6.)

Kamensky (1999, 146) määrittelee strategian ”yrityksen tietoisena keskeisten tavoitteiden ja toiminnan suuntaviivojen valintana muuttuvassa maailmassa.” Kamenskyn strategia korostaa muuttuvaa toimintaympäristöä strategian lähtökohtana. Strategian käsite sisältää niin tavoitteet kuin suuntaviivat tavoitteiden saavuttamiseksi. Strategiassa on kysymys valinnasta, ja asioiden laittamisesta tärkeysjärjestykseen, sekä samalla tietoisesta kieltäytymisestä joistain järkevistä vaihtoehdoista. Strategiaan liittyy olennaisesti se, että yrityksessä tiedetään ja tiedostetaan valinnat, sillä ilman valintojen tiedostamista niiden toteuttaminen ei ole määrätietoista.

Strategian tehtävänä on tuoda esille ne suuntaviivat ja toimenpiteet, joilla yritys tai organisaatio saavuttaa omat tavoitteensa. Niin liiketoiminnassa, muilla organisaatioilla kuin yksilön henkilökohtaisella strategialla hallitaan ulkoisia ja sisäisiä tekijöitä sekä niiden välistä vuorovaikutusta niin että saavutetaan tavoitteet. Liiketoiminnan näkökulmasta yritysten tavoitteena on olla kannattava, jatkuva sekä kehittyvä. Muiden kuin liiketoimintaa harjoittavien organisaatioiden tavoitteet ovat usein tulos-/ hyöty-, jatkuvuus- ja kehittämistavoitteita. Yksilötasolla tavoitteet voivat liittyä onnellisuuteen ja jatkuvuuteen. (Kamensky 2015, 5, 23.)

Kamensky (2015, 23–24) kuvailee strategian määritelmässä olevaa hallintaa kolmen toimenpidealueen – sopeutumisen, muokkaamisen ja valitsemisen – muodostamaksi kokonaisuudeksi. Näiden osa-alueiden painotus vaihtelee tilanteen, resurssien ja toimintaympäristön myötä, mutta kaikki osa-alueet tulisi olla mukana hyvässä strategiatyössä. Sopeutuminen on tärkeää silloin, kun toimintaympäristössä on asioita/ toimijoita, joihin ei voi vaikuttaa. Yritysten ja organisaatioiden on kuitenkin aktiivisesti vaikutettava useisiin ulkoisiin ja sisäisiin tekijöihin saavuttaakseen tavoitteensa. Näitä ulkoisia ja sisäisiä tekijöitä voivat olla asiakkaat, kilpailijat, toimittajat, johtamis- ja käyttäytymistavat. Valinta puolestaan tarkoittaa, että toimintaympäristössä voi olla useita mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja, joiden väliltä pitää valita.

YRITYKSEN STRATEGINEN ARKKITEHTUURI

Kuva 2. Strateginen arkkitehtuuri. (Kamensky 2015,31).

Strateginen arkkitehtuuri on viitekehys, joka auttaa strategisessa johtamisessa. Viitekehäksiä on olemassa useita erilaisia, vaikkakin ne sisältävät paljon samoja peruselementtejä. Oleellista on kuitenkin se, että sen avulla ymmärretään strategian peruselementit. Strategia-arkkitehtuurin kaikkia elementtejä tarvitaan menestyksen saavuttamiseen, mutta ainoastaan osa niistä kuuluu strategian ydinalueisiin. Strategian ydin voidaan määrittää kolmeksi eriosa-alueeksi; diagnoosi, keskeiset suuntaviivat ja toimintaperiaatteet sekä yhtenäiset toimenpiteet (Kamensky 2015, 30–32; Rumelt (2012, 77–79.) Yrityksen arvot, missio ja visio ovat tärkeä osa strategista arkkitehtuuria, mutta ne eivät kuulu strategian ytimeen. Ilman diagnoosia, keskeisiä suuntaviivoja ja toimintaperiaatteita visio ja tavoitteet ovat toiveajattelua. (Kamensky 2015, 33.)

Toimintaympäristö on usein yksinkertaisempi julkisen sektorin organisaatioissa, sillä niillä ei ole niin paljon ulkoisia vaatimuksia ja tulospaineita kuin yksityisellä sektorilla. Toisaalta ilman ulkoisia paineita kehittyminen voi julkisella sektorilla olla vaikeampaa. Usein strategiatyön tavoitteena yksityisellä sektorilla on kilpailuetu markkinoilla. Usein unohdetaan, että myös julkisen sektorin organisaatioissa on kilpailua, joten liike-elämän strategiaopeista on hyötyä myös julkisella sektorilla. Kilpailu voi koskea niin toimittajia, pääomaa kuin yksittäisiä ihmisiä. Julkisten organisaatioiden strategiatyössä tulee diagnoosi- osuudessa huomioida organisaation erityisolosuhteet. (Kamensky 2015, 79–80.)

3.3.1 Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatusstrategia

Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatusstrategiaan kuuluu ajatus siitä, että nuoret tekevät tulevaisuuden. Strategisiin tavoitteisiin kuuluu opiskelijoiden yrittäjyys- ja työelämätaitojen vahvistaminen. Yrittäjyys- ja työelämätaidot ovat asioita, joita harjoitellaan aina varhaiskasvatuksesta korkeakouluihin asti. Näiden taitojen, tietojen ja asenteiden kehittäminen on tavoitteellista tekemistä. Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatusstrategian tavoitteena on, että jokainen opiskelija kohtaa yrittäjyyden omissa opinnoissaan, ja jokaisella on mahdollisuus kehittää omia yrittäjyys- ja työelämätaitojaan. Opintopolun tulee rakentua henkilökohtaisten vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistamiseen. Tavoitteena on myös, että valmistuessaan jokaisella opiskelijalla on muuttuvan toimintaympäristön vaatimusten mukaiset yrittäjyys- ja työelämävalmiudet. Opiskelijat kehittävät omia taitojaan ja valmiuksiaan koko opinpolun ajan, ja oppimisessa käytetään apuna erilaisia oppimisolustoja. (Minun polkuni 2016.)

3.3.2 Strategian jalkauttaminen

Strategian määrittelyn perinteisessä mallissa luodaan ensin visio ja missio, jonka jälkeen laaditaan strategiset tavoitteet, joiden avulla visiosta ja missio muutetaan mitattaviksi tavoitteiksi. Strategisia tavoitteita ovat yleensä asiakastyytyväisyys, liikevaihdon kasvu, kannattavuus ja markkinaosuus. Kun tavoitteet on määritelty, siirrytään muotoilemaan strategiaa ja mietitään, minkälaisilla valinnoilla tavoitteet voidaan saavuttaa. Tämän jälkeen voidaan aloittaa strategian implementointi. Viimeisenä vaiheena on strategian arviointi. (Viitala, Riitta 2005, 71–75.)

Viitala (2005, 76–77) kertoo, että vision ja strategian perusteella voidaan päätellä organisaatiolle tarpeellisten osaamisten sisältöjä sekä niillä on oppimista edesauttava vaikutus. Tämä vaikutus perustuu vision, strategian ja tavoitteiden edellyttämän osaamisen väliseen ristiriitaan. Visio ja strategia siis määrittelevät samalla mikä on tavoiteltavaa osaamista ja luovat kehyksen osaamisen kehittämiseksi. Mikäli visio ja strategia eivät ole kaikkien organisaation jäsenten tiedossa, voivat eri yksiköt valita suuntansa oman mielensä mukaan, ja pahimmillaan toimia ristiriidassa keskenään. Lindroos Jan-Erik ja Lohivesi Kari (2004, 172–173) kirjoittavatkin, että strategiassa on tärkeää se, että se viedään käytäntöön asti organisaation jokaiselle tasolla. Tosin strategian käytäntöön vieminen ja sen toteuttaminen on usein strategiaprosessin haastavin vaihe.

Strategian jalkauttaminen on tärkeä oleellinen osa strategian toteuttamista. Strategian jalkauttaminen tarkoittaa sitä, että kun strategiasta on kerrottu henkilökunnalla, niin he myös ymmärtävät, hyväksyvät ja sitoutuvat kerrottuun strategiaan. Kun henkilöstä on sitoutunut strategiaan, työskentelevät he samalla organisaation tavoitteiden saavuttamiseksi. Strategian toimeenpaneminen ja jalkauttaminen eivät kuitenkaan ole helppoja tehtäviä, sillä ei ole olemassa mitään yksiselitteistä ohjetta siitä, miten strategia tulisi toteuttaa. Voidaan sanoa, että strategiaa toteutetaan vasta siinä vaiheessa, kun organisaation henkilökunta ymmärtää strategian ja osaa soveltaa sitä omassa toiminnassaan. (Lindroos & Lohivesi 2004, 175, 195.)

Lindroos ja Lohivesi (2004, 160–173) mainitsevat, että strategian toteutuksella on omat haasteensa. Näitä haasteita ovat esimerkiksi:

- Strategian kommunikointi
- Työyhteisön ja ihmisten kehittäminen
- Suorituskyvyn johtaminen

Strateginen kommunikointi on haasteellista, koska ihmiset ymmärtävät eri käsitteet eri tavoilla. Etenkin eri organisaation tasoilla käsitteet voidaan ymmärtää hyvinkin eri tavoin. Strategian viestinnän tulisi siksi olla hyvin yksinkertaista ja selkeää, ja viestintään kannattaa yhdistää niin kaavioita kuin kuvia. Jotta voidaan varmistaa strategian toteutuminen, tulee myös huolehtia siitä, että työntekijöillä on resursseja, osaamista ja motivaatiota. On myös hyvä varmistaa tarvitsevatko työntekijät lisäkoulutusta. Kannustavalla ilmapiirillä on suuri vaikutus, joten hyvän ja kannustavan johtamisen merkitys strategian jalkauttamiseen on myös suuri. (Lindroos & Lohivesi 2004, 159–168.)

4 VÄKEVÄ-HANKKEEN TEEMAT

Korkeakoulutus kohtaa tänä päivänä suuria muutosvoimia, jotka edellyttävät toiminnan uudelleen arviointia ja suuntaamista. Keskeisimpiä muutosvoimia korkeakoulutuksen kannalta ovat muun muassa talouden globalisaatio ja kilpailu osaamisesta sekä työn murros uuden teknologian kehittyessä. Talouden kansainvälistyessä keskeisiksi teemoiksi nousevat globaali vastuu ja kestävä kehitys. Ratkaistavia haasteita ovat väestönkasvun epätasaisuus, terveyteen ja hyvinvointiin liittyvät haasteet sekä ympäristöön liittyvät maailmanlaajuiset haasteet, joiden ratkaisemiseksi tarvitaan uudenlaista kansainvälistä osaamista. (OKM 2017, 7).

Kestävän kehityksen arvellaan olevan tulevaisuudessa kriittinen, kilpailukykyä määrittelevä tekijä (Oulun yliopisto 2022). YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisella on arvioitu olevan 12 biljoonan dollarin markkinat. Liiketoiminnan siirtäminen kestävään malliin ei tule olemaan helppoa, kun samalla on tavoitteena tuottaa taloudellista arvoa. Uudet liiketoimintamallit ja digitaaliset alustat tulevat muodostamaan uusia sosiaalisia ja ympäristöllisiä arvoketjuja. (UN 2017).

Kansainvälinen osaaminen auttaa pääsemään kestävä kehityksen tavoitteisiin. Kansainvälisessä osaamisessa korostuu yhteistyö muiden toimijoiden kanssa ja yhteistyökulttuurin kehittyminen vaatii asenteiden avartumista. Business Finlandin (2022) tiedotteen mukaan kansainväliset osaajat auttavat yritystä kasvattamaan liiketoimintaa muun muassa avaamalla uusia markkinoita ja verkostoja.

Digitalisaatio tulee puolestaan muuttamaan toimintaympäristöä, ja muokkaamaan yrittäjyyttä monella tavalla; Yrittäjyyshankkeet voivat olla täysin digitaalisia, minkä lisäksi digitalisaatio helpottaa vuorovaikutusta eri yritysten välillä. Digitalisaatio tuo tiedon kaikkien saataville, jolloin digiyrittäjällä on laajemmat ja monipuolisemmat mahdollisuudet toimia markkinoilla kuin perinteisellä yrittäjällä. Internet ei kuitenkaan ole enää staattinen paikka, josta haetaan tietoa, vaan dynaaminen paikka tiedonjakoa ja ongelmien ratkaisua varten. (Hair, Neil, Welsch, Lyle R., Hull, Clyde, Perotti, Victor & Hung, Yu-Ting, 2012.) Digitalisaatio tuo mukanaan paremmat mahdollisuudet kansainväliseen yhteistyöhön, jolloin kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttaminen on helpompaa.

4.1 Kestävä kehitys

Lyhyesti tiivistettynä ”kestävä kehitys tarkoittaa ihmisten hyvinvointia maapallon kantokyvyn rajoissa” (Kestavakehitys.fi). Kestävä kehitys on niin maailmanlaajuisesti, alueellisesti kuin paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa yhteiskunnallista muutosta, jonka tavoitteena on turvata kaikille hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä onnistuu, kun päätöksenteossa otetaan tasavertaisesti huomioon niin ympäristö, ihmiset ja talous. Kestävä kehitys voidaan jakaa ekologiseen kestävyYTEEN, taloudelliseen kestävyYTEEN sekä sosiaaliseen ja kulttuuriseen kestävyYTEEN. (Ympäristöministeriö 2022).

Ekologinen kestävyys tarkoittaa sitä, että ihmisten taloudellinen ja aineellinen toiminta sopeutetaan pitkällä aikavälillä luonnon kestokykyyteen niin kansallisessa kuin kansainvälisessä toiminnassa. Oleellista on varovaisuusperiaatteen noudattaminen eli ympäristön tilan heikkenemistä tulee pyrkiä ehkäisemään, vaikka ehkäisevien toimien tuloksista ei olisi vielä tieteellistä näyttöä. Tärkeää on myös toimia ennalta ehkäisevästi, niin ettei ympäristön tilaa heikentäviä haittoja syntyisi, ja näitä haittoja tulee pyrkiä torjumaan jo niiden syntypaikoilla. Haittojen ympäristölle aiheuttamat kustannukset pyritään perimään aiheuttamisperiaatteen mukaan, eli se, joka aiheuttaa ympäristölle haitallisia asioita, on vastuussa myös haittojen torjumisesta aiheutuneista kustannuksista. (Ympäristöministeriö 2022). Ekologiseen kestävyYTEEN liittyvät asiat ovat maapallon kantokykyyteen liittyviä asioita, kuten kasvihuonepäästöt, merien tila sekä luonnon monimuotoisuuden tila (Kestavakehitys.fi 2022).

Taloudellinen kestävyys on tasapainoista kasvua, joka ei perustu velkaantumiseen eikä maapallon varantojen hävittämiseen. Hyvä taloudellinen kestävyys luo vankan pohjan sosiaaliselle kestävyYTEELLE. (Ympäristöministeriö 2022). Talouden rooli kestävässä kehityksessä on olla mahdollistajana; talous luo perustan yhteiskunnan toiminnan ja palveluiden järjestämiselle, mutta samalla se kuluttaa luonnonvaroja. Taloudellinen kestävyys on siis taloudellisesta toiminnasta aiheutuvien ympäristökustannusten minimoimista. Ihmisten kulutustottumuksilla ja sillä, miten asioita tuotetaan, on suuri vaikutus kestäväälle kehitykselle. (Kestavakehitys.fi 2022.)

Sosiaalisen kestävyYDEN tavoitteena on taata hyvinvoinnin edellytysten siirtyminen sukupolvelta toiselle. Sosiaalisen kestävyYDEN maailmanlaajuisia haasteita ovat muun muassa köyhyys, ruoka- ja terveydenhuolto, sukupuolten välinen epätasa-arvo sekä koulutuksen järjestäminen. Näillä

haasteilla on suuri vaikutus ekologiseen ja taloudelliseen kestävyys, ja niihin vastaaminen vaatii paljon niin yksittäisiltä valtioilta kuin kansainvälisiltä yhteisöiltä. Jotta ekologista kestävyyttä voitaisiin parantaa, niin on ensin huolehdittava kansalaisten perushyvinvoinnista. (Ympäristöministeriö 2022). Yksilötasolla sosiaalinen kestävyys tarkoittaa omakohtaista vastuunottoa, hyvän elämänhallinnan edellytysten luomista sekä oman toiminnan merkityksen ja vaikutusten ymmärtämistä (Laininen, Erkka, Manninen, Laura & Tenhunen, Risto 2006, 6).

Kulttuurinen kestävä kehitys nähdään kaikki osa-alueet läpäisevänä ulottuvuutena. Kulttuurinen kestävä kehitys on jatkuva muutoksen tila ihmisten käyttäytymisessä, uskomuksissa, asenteissa ja elämäntavoissa. Kulttuurinen kestävä kehitys ei siis tarkoita kulttuurin ilmenemismuotoja, kuten musiikkia ja pukeutumista. (Laininen ym. 2006, 7.)

Kestävässä kehityksessä oleellinen käsite on keskinäisriippuvuus, joka kuvaa ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen suhdetta toisiinsa. Esimerkiksi ruuantuotanto lisää ihmisten hyvinvointia ja luo työpaikkoja. Samalla siihen kuitenkin liittyy paljon ympäristökysymyksiä, kuten maankäytön aiheuttamat muutokset ja kemialliset saasteet sekä biodiversiteettikato. Ruuantuotantoon ja kulutukseen liittyvät kysymykset tulisikin tarkastella kokonaisuutena niin ekologisesta, taloudellisesta kuin sosiaalisesta näkökulmasta. (Kestavakehitys.fi 2022.)

YK:n (UN 2017, 6–11) julkaisussa ”Better Business, Better World” painotetaan yritysjohtajien valtaa päättää, kehitetäänkö toimintaa ekologisesti ja taloudellisesti kestäväan suuntaan. Ratkaisuja ja uusia toimintatapoja tarvitaan jo nyt, sillä liiketoiminnan jatkaminen tavalliseen tapaan rasittaa niin ekologista kuin sosiaalista kestävyttä. Tulevaisuuden liiketoiminnalla on paine todistaa olevansa vastuullista luomalla toimitusketjuun kunnollisesti palkattuja töitä niin tehtaisiin kuin toimistoihin. Digitalisaatiolla ja teknologian kehityksellä on mahdollisuus luoda taloudellisesti kestävä kehitystä, ratkaisten samalla myös ekologisia ja sosiaalisia haasteita. Sosiaalinen epätasa-arvoisuus ja nuorten työttömyys on kasvamassa kaikkialla maailmassa, ja naisten palkka on yhä n. 25 % pienempi kuin miehillä vastaavasta työstä. Tällä hetkellä maailmassa investoidaan runsaasti hiiltä sisältävään infrastruktuuriin tavalla, joka pahentaa ilmastonmuutosta. Ilmastonmuutoksen aiheuttamat katastrofit ovat kaksinkertaistuneet vuodesta 1980, joten on hankalaa väittää, että kestävä kehitys olisi onnistunut tähän mennessä.

4.1.1 Agenda 2030

Vuonna 2015 YK:n jäsenmaat sopivat kestävän kehityksen toimintaohjelmasta, joka ohjaavat kestävän kehityksen edistämistä vuosien 2016–2030 ajan. Agenda 2030:n tavoitteena on poistaa äärimmäinen köyhyys ja turvata hyvinvointi ympäristölle kestävällä tavalla (Ulkoministeriö 2022).

Agenda 2030:n kestävän kehityksen 17 tavoitetta ovat:

Kuva 3. YK:n kestävän kehityksen tavoitteet (Ulkoministeriö 2022).

Kestävän kehityksen ensimmäinen tavoite on poistaa köyhyys sen kaikissa muodoissa kaikkialta. Toisena on poistaa nälkä, saavuttaa ruokaturva, parantaa ravitsemusta ja edistää kestävää maataloutta. Kolmas tavoite on taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaiken ikäisille. Neljäs tavoite on taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet. Viidentenä tavoitteena on saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia. Kuudes kohta varmistaa veden saanti ja kestävä käyttö sekä sanitaatio kaikille. Seitsemäntenä tavoitteena on varmistaa edullinen, luotettava, kestävä ja uudenaikainen energia kaikille. Kahdeksas tavoite on edistää kaikkia koskevaa kestävää talouskasvua, täyttä ja tuottavaa työllisyyttä sekä säällisiä työpaikkoja. Yhdeksäs tavoite on rakentaa kestävää infrastruktuuria sekä edistää kestävää teollisuutta ja innovaatioita.

Kestävän kehityksen kymmenentenä on vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä. Tavoite numero yksitoista on taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä asuinyhdyskunnat. Kahdestoista tavoite on varmistaa kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys. Kolmastoista tavoite on toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan. Neljästoista kohta on säilyttää meret ja merten tarjoamat luonnonvarat sekä edistää niiden kestävää käyttöä. Viidestoista tavoite on suojella maaekosysteemejä, palauttaa niitä ennalleen ja edistää niiden kestävää käyttöä; edistää metsien kestävää käyttöä; taistella aavikoitumista vastaan; pysäyttää maaperän köyhtyminen ja luonnon monimuotoisuuden häviäminen. Kuudestoista tavoite on edistää rauhanomaisia yhteiskuntia ja taata kaikille pääsy oikeuspalveluiden pariin; rakentaa tehokkaita ja vastuullisia instituutioita kaikilla tasoilla. Seitsemästoista tavoite on tukea vahvemmin kestävästä kehityksen toimeenpanoa ja globaalia kumppanuutta. (Ulkoministeriö 2022).

Kestävän kehityksen 17 tavoitetta tunnistavat yritysmaailman yhdeksi kestävästä kehityksen globaaliksi yhteistyökumppaniksi, ja noin yksi kolmasosa yrityksistä käyttää jo näitä tavoitteita osana liiketoiminnan tavoitteita. Monissa yrityksissä kestävä kehitys nähdään kuitenkin yhä sosiaalisena vastuuna, joka näkyy parhaiten jätteen vähentämisenä. Kestävästä kehityksen 17 tavoitetta tarjoavat yritysmaailmalle uusia kansainvälisiä liiketoimintamahdollisuuksia. Toisaalta jotta tavoitteet saavutettaisiin, tarvitaan myös yksityisen sektorin yritysten mukaantuloa kestävästä kehityksen edellyttämille markkinoille. YK:n julkaisussa mainitaan 60 erilaista liiketoimintamahdollisuutta, jotka liittyvät kestävästä kehityksen 17 tavoitteen saavuttamiseen. (UN 2017, 11–21.)

Nämä 60 liiketoimintamahdollisuutta voidaan jakaa neljään eri ryhmään: Ruoka ja agrikulttuuri, kaupungit, energia ja materiaalit sekä terveys ja hyvinvointi. 14 mahdollisuutta liittyvät ruuan tuotantoon, kuten ruokahävikin vähentämiseen, metsien ekosysteemien parantamiseen sekä pienituloisten ruokamarkkinoiden kehittämiseen. Kaupungit- osio tarjoa mahdollisuuksia kohtuullisten asuinkustannuksien kohdalla, energiatehokkaiden asumisratkaisujen kehittämiseen sekä sähkö- ja hybridikulkutapojen kehittämiseen. (UN 2017,30-32.)

Energia ja materiaalit- osiossa mahdollisuuksia tarjoaa uusiutuvien energialähteiden käyttö, raaka-aineiden uusiokäyttö sekä energiatehokkuuden parantaminen. Terveys ja hyvinvointiosioon uusia mahdollisuuksia tuo digitalisaatio ja mahdollisuus tarkkailla potilaita etäyhteydellä, äitien ja lasten hyvinvoinnin parantaminen sekä erilaiset aktiviteettejä tarjoavat palvelut. (UN 2017 32-34.)

60 biggest market opportunities related to delivering the Global Goals

	 Food and Agriculture	 Cities	 Energy and Materials	 Health and Well-Being
1	Reducing food waste in value chain	Affordable housing	Circular models - automotive	Risk pooling
2	Forest ecosystem services	Energy efficiency - buildings	Expansion of renewables	Remote patient monitoring
3	Low-income food markets	Electric and hybrid vehicles	Circular models - appliances	Telehealth
4	Reducing consumer food waste	Public transport in urban areas	Circular models - electronics	Advanced genomics
5	Product reformulation	Car sharing	Energy efficiency - non-energy intensive industries	Activity services
6	Technology in large-scale farms	Road safety equipment	Energy storage systems	Detection of counterfeit drugs
7	Dietary switch	Autonomous vehicles	Resource recovery	Tobacco control
8	Sustainable aquaculture	ICE vehicle fuel efficiency	End-use steel efficiency	Weight management programs
9	Technology in smallholder farms	Building resilient cities	Energy efficiency - energy intensive industries	Better disease management
10	Micro-irrigation	Municipal water leakage	Carbon capture and storage	Electronic medical records
11	Restoring degraded land	Cultural tourism	Energy access	Better maternal and child health
12	Reducing packaging waste	Smart metering	Green chemicals	Healthcare training
13	Cattle intensification	Water and sanitation infrastructure	Additive manufacturing	Low-cost surgery
14	Urban agriculture	Office sharing	Local content in extractives	
15		Timber buildings	Shared infrastructure	
16		Durable and modular buildings	Mine rehabilitation	
17			Grid interconnection	

Kuva 4. 60 suurinta liiketoimintamahdollisuutta kestävän kehityksen tavoitteisiin liittyen (UN 2017,11).

4.1.2 Kestävä kehitys korkeakoulussa

Koulutus 4.0 viittaa Taru Konstin (2021, 9-) mukaan lähestymistapaan, jossa koulutusta kehitetään muuttuvan maailman mukaiseksi. Koulutus 4.0 käsitteeseen liitetään usein digitalisaatio ja globalisaatio, joiden avulla oppiminen on mahdollista ajasta ja paikasta riippumatta. Muutostarve kohti sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävää järjestelmää kohti on niin suuri, etteivät globalisaatio ja digitalisaatio riitä. Viimeaikaisissa tutkimuksissa yhteiskuntien muutosta on kuvattu kolmen eri hyökyaallon kautta: ensimmäisenä on COVID-19- pandemia, toisena ilmastokriisi ja kolmantena biodiversiteettikato. Tästä syystä niin koulutusta kuin työelämääkin tulisi ohjata kestävä kehitys.

Kestävän kehityksen ja elämäntavan oppiminen voi olla haasteellista, sillä se edellyttää ymmärrystä hyvinvoinnin, talouden ja ympäristönsuojelun välisistä yhteyksistä. Tämä puolestaan edellyttää valmiuksia kokonaisuuksien hahmottamiseen ja tiedon kriittiseen arviointiin. Oppilaitosten haasteena on luoda suotuisa oppimisympäristö kestävä kehityksen ymmärtämiselle. Ei riitä, että kouluissa opetetaan asioita, vaan koulujen tulee olla valmiita toimimaan opettamiensa periaatteiden mukaisesti. Koulutuksen merkitys on keskeinen, kun puhutaan ajattelun kehittamisestä ja ohjaamisesta. Koulutus vaikuttaa siihen, miten tulevat sukupolvet suhtautuvat kestävä kehityksen haasteisiin. Kestävän kehityksen oppimisen tavoitteena on se, että opiskelijat osaavat pohtia uudenlaisia käytäntöjä ja ratkaisuja yhdessä muiden kanssa ja luoda uusia, kestäviä toimintatapoja. Koulutus ei voi olla kasa mahdollisesti vanhentuneita tietoja, vaan koulutuksen tulee opettaa kriittistä ajattelua ja luovuutta. (Laininen ym. 2006, 3–4, 9; Konst 2021, 14–15.)

Kestävä kehitys mainitaan usein koulutuksen yleisissä tavoitteissa, mutta tutkimusten mukaan opetuksessa ja käytännön toiminnassa kestävä kehityksen rooli on ollut vähäinen. Kestävän kehityksen heikoimmaksi osa-alueeksi koulutuksessa arvioitiin ekologisen kestävyuden osaaminen. Opetushenkilökunnan suhtautuminen kestävään kehitykseen on pääosin myönteistä, ja sitä pidetään oleellisena avaintaitona kaikille opiskelijoille. Mutta heille ei ole tarjottu riittävästi täydennyskoulutusta kestävä kehityksen opettamiseen, joten sen kestävä kehityksen taitojen opettaminen koetaan heikoksi. (Laininen ym. 2006, 6–9.)

Konst (2021, 26) vahvistaa kestävä kehityksen koulutuksen tavoitteena olevan kouluttaa muutosagentteja, jotka osaavat uudistaa käytäntöjä. Kestävän kehityksen osaaminen voidaan

kuvata niin, että opiskelijalla on perustiedot kestävästä kehityksestä, hänellä on kyky systeemiseen ajatteluun ja hän ymmärtää ilmiöiden välisiä syy-seuraussuhteita. sekä osaa toimia vuorovaikutuksessa muiden kanssa ja ajatella kriittisesti. Scherak, Lucas ja Rieckmann, Marco (2020, 6) esittävät, että kestävä kehityksen opettajien osaamisen voidaan jakaa neljään eri alaryhmään, joista jokaisella on kolme oppimistavoitetta:

Kokonaisvaltainen ajattelu	Muutoksen näkeminen	Muutoksen tavoittelu
INTEGROINTI		
Systeemisyyys: Kouluttaja auttaa oppijoita näkemään maailman kokonaisuutena ja miten sen ilmiöt kytkeytyvät toisiinsa ja kuinka tästä vuorovaikutuksesta syntyy alati muuttuvien haasteiden ja mahdollisuuksien verkosto.	Tulevaisuus: Kouluttaja auttaa oppijoita havaitsemaan vaihtoehtoisia tulevaisuuskuvia ja pohtimaan niiden avulla, miten käyttäytymistä on mahdollisesti tarpeen muuttaa.	Osallistuminen: Kouluttaja tukee oppijoita toimimaan kestävä kehityksen edistämiseksi.
OSALLISTUMINEN		
Huomiointi: Kouluttaja auttaa oppijoita ymmärtämään nykytoiminnan ei-kestäviä näkökulmia ja niiden kehitystä, ja lisäksi heidän ymmärrystään muutostarpeesta.	Empatia: Kouluttaja auttaa oppijoita huomioimaan omia ja muiden tunteita ja muodostamaan tunneyhteyden ympäröivään maailmaan.	Arvot: Kouluttaja kehittää oppijoiden tietoisuutta, miten arvot vahvistavat toimintaa ja miten arvoista voidaan neuvotella ja sopia.
KÄYTÄNTEET		
Monialaisuus: Kouluttaja auttaa oppijoita toimimaan yhteistyössä eri alojen ja erilaisten toimijoiden kanssa.	Luovuus: Kouluttaja kannustaa oppijoita luovaan ajatteluun ja joustavuuteen.	Toiminta: Kouluttaja auttaa oppijoita toimimaan harkitusti ja ennakoivasti.
REFLEKTIIVISYYS		
Kriittisyys: Kouluttaja auttaa oppijoita arvioimaan kriittisesti väitteiden, tietolähteiden, mallien ja teorioiden merkitystä ja luotettavuutta.	Vastuu: Kouluttaja auttaa oppijoita reflektoimaan omaa toimintaansa, toimimaan läpinäkyvästi ja avoimesti sekä tunnustamaan oman vastuunsa toiminnastaan.	Päätäväisyys: Kouluttaja auttaa oppijoita toimimaan oikea-aikaisesti ja varovaisuudella epävarmoissa tilanteissa.

Kuva 5. Kestävä kehitys opetustyössä (Konst 2021,27; Scherak & Rieckmann 2020, 6).

Scherak ja Rieckmann tulivat tutkimuksessaan johtopäätökseen, että kaikki edellä mainitut kyvykkyudet liittyvät toisiinsa, ja vaativat siten kaikki huomiota opetuksessa. Tosin tässäkin

mallissa on omat ongelmansa, sillä mallin käyttöönotto ei ole aina niin helppoa, etenkin jos opetushenkilöstö ei ole valmiiksi innostunut kestävästä kehityksestä. Lisäksi opetushenkilökunnalle tulisi tarjota mahdollisuus jatkuvaan oppimiseen. Tutkimustulosten mukaan opettajien mielestä 3–4 työpajaa ei vielä riitä, vaan aiheen syvempi ymmärrys on tarpeellista, jotta kestävästä kehitystä osataan opettaa. (Scherak & Rieckmann 2020, 13–15)

4.2 Kansainvälisyys

Kielitoimiston sanakirja (2022) määrittelee käsitteen kansainvälinen seuraavasti: ”eri kansojen t. valtioiden välinen, niitä koskeva, niille yhteinen” sekä ”muunmaalaisiin verrattuna kilpailukelpoinen, maailman parhaisiin kuuluva”. Kansainvälisyyden määritelmä on ehkä helpompi hahmottaa globalisaation käsitteen kautta; Risto Harisalo ja Ensio Miettunen (2000, 33) määrittelevät globalisaation ”ajatusten, ihmisten, hyödykkeiden ja pääomien liikkeeksi yli erilaisten rajojen, joista keskeisinä idetään valtioiden välisiä rajoja. Tämän määritelmän mukaan globalisaation perustana ovat valtiot; valtio voi halutessaan estää maasta poistumisen tai sallia muiden maiden kansalaisten ja yritysten maahanmuuton. Globalisaatio on yhtäaikaista vetoa ja työntöä, kun valtiot päättävät asioista oman kansallisen etunsa perusteella. (Harisalo & Miettunen 2022, 33.)

Raimo Väyrynen (1998, 8) muistuttaa, että vaikka globalisaatiolla on kansalliset juuret, niin globalisaatio on nykyään omavarainen prosessi, jota ei voida täysin valvoa poliittisilla päätöksillä. Globalisaatio on laaja-alainen, kansainvälinen muutos, joka sisältää niin taloudellisia, poliittisia ja kulttuurisia prosesseja. Valtiot tulevat säilymään vielä pitkään keskeisinä poliittisina yksikköinä, mutta ne eivät pysty estämään globalisaation myötä kansainvälisten yritysten ja muiden toimijoiden saavuttamaan itsenäisyyttä. Globalisaatiolla on kahtalaisia vaikutuksia; toisaalta se nopeuttaa taloudellista kasvua voimistamalla kilpailua sekä lisää oman edun tavoittelua, toisaalta globalisaatio lisää eriarvoisuutta ja turvattomuuden tunnetta. (Väyrynen 1998, 8–12.) Muuttuvassa maailmassa haasteet ovat globaaleja, kuten väestönmuutos ja resurssien niukkuus. Nämä haasteet vaikuttavat kaikkiin, riippumatta toimialasta. Yrityksillä ja organisaatiolla, jotka pystyvät vastaamaan globaaleihin haasteisiin, on muita paremmat mahdollisuudet menestyä. (Demos Helsinki 2013, 7.) Globaaleihin haasteisiin vastaaminen on helpompaa, kun työntekijöillä on kansainvälistä osaamista.

4.2.1 Kansainvälinen osaaminen

Kansainvälisistä kokemuksista kertyy kansainvälistä osaamista. Kansainväliseen osaamiseen liittyy myös ajatus globaalikompetenssin vahvistamisesta sekä maailmankansalaiseksi kasvamisesta, eli yksilö pystyy toimimaan demokraattisesti ja vastuullisesti osana niin paikallista, kansallista, eurooppalaista kuin globaalia yhteisöä. Kansainvälisyys on siis arvoissa ja asenteissa tapahtuvaa muutosta, jonka jälkeen on kyky ja halu elää globaalisti kestäväällä tavalla. (Opetushallitus 2022.)

Tunnetuin tapa kansainvälisyyteen on kansainvälinen liikkuvuus. Tiedon etsintää tai tuottamista harvoin ajatellaan kansainvälisenä toimintana, mutta tieto ja sen vaihtaminen ovat myös kansainvälistä toimintaa. Kansainvälinen osaaja nähdään usein kielitaitoisena, liikkuvana ja eri kulttuureja ymmärtävänä ihmisenä. Henkilö voi kuitenkin olla kansainvälinen osaaja, vaikka ei olisi koskaan käynyt ulkomailla. Kansainvälinen osaaja kuluttaa todennäköisesti kansainvälistä mediaa, käyttävät globaaleja palveluita sekä voivat myös itse tuottaa kansainvälistä sisältöä eri medioihin. He ovat vuorovaikutuksessa eri vertaisryhmien kanssa välittämättä valtioiden välisistä rajoista. Kansainvälinen osaaminen ei ole vain kielitaitoa, se on myös uteliaisuutta maailmassa tapahtuviin asioihin, verkostoitumista ja sopeutumiskykyä. (Demos Helsinki 2013, 8–10, 43.)

Tulevaisuudessa huippuosaajat ymmärtävät maailman muutoksia, ja osaavat tulkita muutosten vaikutuksia yrityksiin ja yhteiskuntaan. Työltään huippuosaajat etsivät erinomaisuutta, etiikkaa ja osallistumista; he haluavat sitoutua eettisten ongelmien ratkaisuun. Huippuosaajat ovat uteliaita, jotka eivät synny kansainvälinen ura mielessään. Heille kansainvälisyys on arkipäiväistä ja sujuva tapa toteuttaa omaa osaamistaan. Todellista ja merkityksellistä kansainvälistä osaamista voi syntyä hyvinkin epävirallisilla tavoilla; kielitaito ja yhteistyö muiden kanssa voi parantua huomaamatta vaikka pelaamalla video- ja verkkopelejä (Demos Helsinki 2013, 45, 85.)

4.2.2 Kansainvälisyys korkeakoulussa

Korkeakoulujen tehtäviin kuuluu tuottaa uutta tietoa, kouluttaa osaajia sekä edistää verkostoitumista. Viimeisten 15 vuoden aikana on tutkimus- ja kehittämistoiminnan globaali volyyymi jopa kaksinkertaistunut. Kasvu ei ole tullut vain OECD-maista, vaan opiskelijamäärät ja liikkuvien opiskelijoiden määrä on kasvanut myös kehittämissä maissa erittäin voimakkaasti. Globalisaation myötä maailma on pienentynyt, sekä ihmiset, pääoma ja tieto pääsevät siirtymään nopeasti maasta toiseen. (OKM 2017, 9).

Koulujen tehtävänä on kannustaa kansainväliseen verkostoitumiseen sekä yhteistyöhön (Opetushallitus 2022). Kansainvälisyyden edistämisen linjauksissa 2017–2025 mainitaan, että kaikissa korkeakoulututkinnoissa tulee pääsääntöisesti olla mukana kansainvälistymisjakso. Kansainvälistymisjakso voi olla kansainvälisten valmiuksien luomista edistävää opiskelua, harjoittelujakso ulkomailla tai kansainvälisessä ympäristössä tapahtuva opiskelu- tai harjoittelujakso, joka sisältää kulttuurienvälisiä vuorovaikutusta. Kansainvälisyystyön merkittävimpiä osia ovat muun muassa opettajien ja opiskelijoiden kansainvälinen vaihto, kansainvälinen opiskelijarekrytointi sekä kurssit muulla kuin kotimaan kielellä. (OKM 2019, 17–19.)

Irma Garam on esittänyt jo vuonna 2012, minkälaisia tapoja korkeakouluilla on tukea opiskelijoiden kansainvälistymistä. Yleisimpinä kansainvälisyyden muotoina on opiskelijoiden ja henkilöpetushenkilökunnan kansainvälinen liikkuvuus sekä erilaiset intensiivikurssit ja muut lyhyet kansainväliset jaksot. Muita tapoja kansainvälisyyteen on ulkomaalaisten ja suomalaisten opiskelijoiden integrointi, kieliopinnot sekä kulttuurienvälisen vuorovaikutuksen opinnot. Vaikka tieto- ja viestintäteknologialla ei voi korvata liikkuvuutta, niin etäyhteyden avulla voidaan seurata luentoja tai tehdä tehtäviä yhdessä muista maista tulevien opiskelijoiden kanssa. Kansainvälisyyttä voi tuoda opetukseen myös tuomalla kansainvälisen näkökulman opetukseen, esimerkiksi esittelemällä kansainvälisiä käytäntöjä. Haasteena kansainvälisyydelle korkeakouluissa on se, että sen tulisi olla integroituna osaksi kaikkea opetusta. Tällöin vastuu kansainvälisyyden opettamisesta on kaikilla eikä kuitenkaan kenelläkään. Pahimmassa tapauksessa kansainvälisyyden ottaminen mukaan osaksi opetusta saattaa jäädä näkymättömäksi tai jopa unohtua kokonaan. (Garam, Irma 2012, 4–5.)

Kestävän kehityksen vaatimuksissa edellytetään lentomatkestämisen vähentämistä, mikä voi vaikuttaa tulevaisuudessa esteeksi opiskelijavaihdolle. Yksilölliset opetussuunnitelmat voivat olla niin tiukkoja, etteivät ne mahdollista opiskelijavaihtoa. Etenkin korkeakouluissa työnteko opintojen ohella voi muodostua esteeksi opiskelijavaihdolle. Usein myös vaihtoon liittyvä byrokraatia voidaan kokea niin kuormittavaksi, ettei ulkomaille haluta lähteä opiskelemaan. Korkeakoulujen osalta kansainvälisyyttä voidaan kasvattaa mahdollistamalla vaihto-opiskelu kaikille opiskelijoille. Opiskelijavaihdon lisäksi korkeakoulut voivat tarjota kansainvälisiä liiketoiminnan ja tuotekehityksen kursseja, kesätapahtuma sekä kansainvälisiä hankkeita. (OKM 2019, 21–23, 32.)

4.3 Digitalisaatio

Digitalisaatio on digitaalitekniikan integrointia osaksi jokapäiväistä elämää, ja tämä tapahtuu hyödyntämällä digitoinnin mahdollisuuksia. Digitointi on analogisen informaation, kuten kuvan, tekstin tai äänen muuttamista elektronisten välineiden avulla digitaaliseen muotoon. Digitoinnilla saatua informaatiota voidaan käsitellä, varastoida ja siirtää digitaalisten laitteiden ja tietoverkkojen avulla. Toisin sanoen digitalisaatio on yhteiskunnallinen prosessi, jossa teknologisen kehityksen tarjoamia mahdollisuuksia hyödynnetään. Digitalisaatio ei ole vain mekaaninen prosessi, vaan se liittyy samanaikaisesti yhteiskunnassa oleviin taloudellisiin, sosiaalisiin ja kulttuuriseen muutokseen. Oleellista on miettiä, miten digitalisaatiosta voidaan hyötyä niin taloudellisesti, sosiaalisesti kuin ekologisesti kestäväällä tavalla. (Alasoini, Timo 2015, 26, 32.)

Digitalisaatio tuo mukanaan uusia yrittäjyyden muotoja; digitaalinen yrittäjä ostaa ja/ tai myy tuotteita ja palveluita eri alustojen välityksellä, tai vaikka luo digitaalista sisältöä sponsoroiduista tuotteista. Muun muassa digitaalisten kirjojen ja valmennusten määrä on kasvanut viime vuosina kuten videobloggaus, virtuaaliset assistentit ja digitaalisen markkinoinnin toimistot. Digitaalisen teknologian kehitys muuttaa liiketoimintamalleja, ja yritykset sekä yrittäjät, jotka eivät osaa sopeutua digitaaliseen ympäristöön, heikentävät omaa kilpailukykyään. Digitalisaatio ei kuitenkaan poista perinteisiä yrittäjyyden huolia, vaan yrittäjyyden tulee silti hoitaa suurin osa liiketoimintansa osa-alueista itse. (Sippola, Petri 2019.)

Timo Alasoinin (2018, 15–20) mukaan digitalisaatio voidaan jakaa useisiin eri kehityssuuntiin. Näitä ovat:

Mobiili-internet eli langaton verkko on yleistynyt 2000- luvun alun jälkeen. Puhelimien lisäksi mobiiliin verkkoon voidaan yhdistää tabletteja, kannettavia tietokoneita sekä erilaisia pienlaitteita, kuten älykelloja, aktiivisuusrannekeita ja käsipelikonsoleja. (Alasoini 2018, 15.)

Pilviteknologia viittaa hajautetussa ympäristössä tapahtuvaan tietotekniikan ulkoistettuun käyttöön ja palveluihin. Pilviteknologiaa hyödyntämällä voidaan parantaa kustannustehokkuutta, joustavuutta sekä nopeuttaa palveluita. Pilvipalveluiden avulla dataan päästään mistä päin maailmaa tahansa. (Alasoini 2018, 16: Jungner, Mikael 2015, 14.)

Massadata tarkoittaa suuria datamääriä, joita ei voi hallinnoida perinteisillä tavoilla. Massadataa tuottavat muu muassa erilaiset navigointipalvelut, internet-sivujen lokit, sosiaalinen media, älykkäät sähköverkot sekä erilaiset laitteiden toimintaa tarkastelevat anturit. (Alasoini 2018, 16.) Digitalisaation edetessä datan merkitys ja määrä tulevat kasvamaan. Yksi digitalisaation merkittävimmistä muutoksista liittyykin juuri massadataan eli isoihin, järjestelemättömiin tietomassoihin, joita voidaan koota verkon kautta (Alasoini Timo 2015, 26, 32).

Hyvä esimerkki massadatatista Facebook, ja kaikki se tieto mitä sinne on linkitetty tai päivitetty. Myös terveydenhuollossa on paljon tietoa ihmisten terveydestä. Massadataa ei vielä hyödynnetä systemaattisesti, koska datan hyödyntäminen on vaikeaa vaarantamatta ihmisten yksityisyyden suoja. (Jungner 2015, 13.)

Esineiden Internet tarkoitetaan internetin liittämistä fyysisiin laitteisiin niin, että niitä voidaan ohjata ja mitata internet-yhteyden kautta. Laitteilta edellytetään kykyä aistia ympäristöään antureiden ja ohjelmistojen perusteella sekä kykyä viestiä ja toimia aistimiensa asioiden perusteella. (Alasoini 2018, 17.) Esimerkiksi auto, nosturi tai jääkaappi voi tuottaa tietoa muun muassa omasta toiminnastaan ja osien kulumisesta (Jungner 2015, 13).

Tekoäly ja koneoppiminen. Tekoäly yhdistetään usein tietokoneohjelmaan, joka osaa tehdä älykkäinä pidettyjä toimintoja. Tällä hetkellä voidaan puhua ”heikosta tekoälystä”, eli usein ohjelmat pystyvät suorittamaan ennalta määrättyjä tehtäviä ennalta ohjelmoidun logiikan perusteella.” Vahva tekoäly” tarkoittaa ohjelmaa, joka pystyy ihmisen kaltaiseen itsenäiseen ajatteluun. (Alasoini 2018, 18.)

Robottiikka. Robotti on tarkoittanut mekaanista konetta, joka toimii käskyjen perusteella korvaten ihmisen toimintoja. Robotteja käytettiin pitkään vain tehtäviin, joita pidettiin ihmisille liian yksinkertaisina, likaisina tai vaarallisina. Teknologisen kehityksen myötä myös robotin käsite on laajentunut, ja tekoälyn ja koneoppimisalgoritmien avulla robotit voivat toimia vuorovaikutteisesti. Nykyään robotin käsite sisältää myös ohjelmistot, ja aikaisempaa itsenäisemmin, ilman ihmisen valvontaa toimivia laitteita. (Alasoini 2018, 18.)

Autonominen liikenne. Sensoriteknologian, tekoälysovellusten ja esineiden internetin kehittymisen ansiosta myös liikenteen automaatio etenee. Automaation tarkoituksena on lisätä liikenteen sujuvuutta, turvallisuutta ja ympäristöystävällisyyttä. Autojen autonomisuuden lisääntyessä tulee niin kansallisten kuin kansainvälisen lainsäädännön ottaa kantaa muussa turvallisuuteen, tietoturvaan, vastuuseen ja datan käyttöön liittyviin kysymyksiin. (Alasoini 2018, 19.)

Alustatalous tapahtuu erilaisilla digitaalisilla alustoilla, jotka ovat Internetissä eri toimijoiden käytettävissä. Alustoilla vaihdetaan tuotteita, palveluita sekä muita lisäarvoa tuottavia toimintoja. (Alasoini 2018, 18.) Tunnetuimpia alustoja ovat mm. Amazon, Airbnb, Facebook, Uber, Twitch ja Google (Kenney, Martin & Zysman, John 2020, 60–64).

3D-tulostus on levinnyt myös paikallisyhteisöjen ja kotitalouksien käyttöön avoimen lähdekoodin yhteisöjen ansiosta. Tunnetuimmat sovellukset ovat silti vielä auto- ja lentokoneiteollisuudessa, luovilla aloilla ja proteettisten elinten valmistuksessa. (Alasoini 2018, 20.)

Lohkoketjuteknologian avulla toisilleen vieraat toimijat voivat tuottaa ja ylläpitää hajautettuja tietokantoja. Lohkoketju muodostuu transaktiokista, joka jaetaan osallistujien kesken. Näin sen voi todentaa useasta eri lähteestä. Tunnetuin lohkoketjuteknologian sovellus on Bitcoin. (Alasoini 2018, 20.)

Digitalisaatio ja tietotekniikan kehittyminen ovat yksiä nopeimmin kehittyvistä yhteiskunnallisista muutoksista (Jyrhämä ym. 2016, 226). Digitalisaatio etenee kaikkialle yhteiskunnassa, joten koulusektorin tulee huomioida digitalisaation aiheuttamat muutokset myös omassa toiminnassaan. Digitalisaatio, tekoäly ja robotisaatio muuttavat tulevaisuudessa niin työn tekemistä kuin elinkeinorakennettakin, mikä puolestaan haastaa koulutuksen uudistumaan. Esimerkiksi automatisaatiolla voidaan luoda uusia työpaikkoja, mutta samalla se hävittää vanhoja

töitä ja muuttaa ammatteja. uudenlainen työ on usein paikkariippumatonta, projektimaista sekä edellyttää yrittäjyyttä. (OKM 2017, 4–9.)

Teknologian kehityksen vauhtiin vaikuttaa se, ovatko yritykset valmiita investoimaan teknologisiin innovaatioihin ja niitä täydentäviin innovaatioihin. Jotta teknologian kehitys ja käyttöönotto sujuisi, tulisi yritysten kiinnittää huomiota etenkin henkilöstön koulutukseen, johtamiseen sekä työn ja toimintojen organisointiin. Toisaalta digitalisaatiosta puhuttaessa tulee muistaa, että siihen sisältyy pyrkimys yksinkertaistaa ja osittaa työtehtäviä. Työtehtävien osittaminen ja yksinkertaistaminen köyhdyttää työn sisältöä. Työn sisällön köyhtyessä työntekijät eivät pääse käyttämään kaikkea osaamistaan ja voidaan puhua kykyjen ja osaamisen vajaakäytöstä. Mikäli työntekijät eivät pääse käyttämään kaikkea osaamistaan, niin yhteiskunnan tukemia koulutusinvestointeja voidaan pitää osittain epäonnistuneina. (Alasoini 2015,29.)

Digitaalisuus tehostaa toimintaa, esimerkiksi sosiaalisen median kautta voidaan olla suoraan vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Kun digitaaliset lähetykset saadaan pakattua pienempään tilaan, niin vapautunut teho voidaan käyttää vaikka laadun parantamiseen. Digitaalinen tehokkuus koskettaa kokonaisia ekosysteemejä, esimerkiksi pankkipalvelut ovat muuttuneet suurelta osin digitaalisiksi. Vaikka digitalisaatiota kuvaa asioiden ja toimintojen tehostaminen, digitaalisuus on silti asiakaslähtöistä. Spotify ja Netflix ovat hyviä esimerkkejä digitalisaation asiakaslähtöisyydestä; niiden suosio ei perustu laajaan tarjontaan, vaan siihen että yksilön kohtaama tarjonta muokkautuu hänen omien aikaisempien valintojensa kautta. (Jungner 2015, 9–10.)

4.3.1 Digitaaliset urasuunnittelutaidot

Digitalisaatio mahdollistaa uusia tapoja tehdä työtä; uudessa tavassa tehdä töitä hyödynnetään mobiilia digitaalitekniikkaa, jolloin työtä voidaan tehdä hajautetummin ja yksilöllisemmin erilaisissa paikoissa, eri aikoina ja osana erilaisia verkostoja. Digitalisaation myötä työaika- ja työtilaratkaisut vaativat muutosta, mutta antavat samalla työntekijälle vapauden muokata työtä ja työaikaan itselle sopivaksi. Uudet tavat tehdä työtä voivat tuoda säästöjä niin vähentyneinä tila- kuin valvontakustannuksina. Ne voivat myös säästää energiaa ja ympäristöä kuluttavia resursseja. (Alasoini 2015, 29–31.) Sosiaalisen median merkitys tulee todennäköisesti kasvamaan tulevaisuudessa osana rekrytoimisprosessia, mikä puolestaan edellyttää niin opiskelijoita kuin

opetushenkilökuntaa kehittämään digitaalisia urasuunnittelutaitoja ja huomioimaan ne osana korkeakoulujen uraohjausta. (Hooley Tristram 2012; Rantanen, Outi, Isosuo, Tuula, Merivirta, Minttu 2019, 9)

Hooley (2012, 3–12) on kirjoittanut seitsemän C:n mallista eli digitaalisista urataidoista, jotka ovat yhdistelmä urasuunnittelutaitoja, työllistettävyyttä sekä uusia lukutaitoja. Seitsemän C:n malli on merkityksellinen etenkin korkeakouluopiskelijoille. Etenkin digitalisaation edetessä digitalisten urasuunnittelutaitojen merkitys tulee kasvamaan. (Rantanen ym. 2012, 19,25):

1. Sopeutuminen (Changing): opiskelija ymmärtää muutoksen, sopeutuu uusiin ympäristöihin ja osaa toimia niissä.
2. Tiedonkäsittely (Collecting): opiskelija löytää itselleen käyttökelpoista ja hyödynnettävissä olevaa tietoa.
3. Kriittisyys (Critiquing): opiskelija ymmärtää tietolähteiden alkuperän ja arvioida niitä.
4. Verkostoituminen (Connecting): opiskelija rakentaa ja ylläpitää suhteita ja verkostoja.
5. Verkkovuorovaikutus (Communicating): opiskelija hyödyntää erilaisia vuorovaikutuksen kanavia, ja sisäistää eri vuorovaikutuskanavien etiketit.
6. Sisällöntuotanto (Creating): opiskelija osaa tuottaa verkkosisältöä, joka esittelee luontevasti tekijän ja hänen kiinnostuksen kohteensa.
7. Verkkonäkyvyys (Curating): opiskelija suunnittelee ja kehittää omaa digitaalista jalanjälkeään osana oman uran rakentamista.

Korkeakoulutetut asiantuntijat alkavat nykyisin yhä useammin yrittäjiksi, ja etenkin asiantuntijapalveluita tarjoavat sekä itsensä työllistävät henkilöt hyötyvät digitaalisesta henkilöbrändäyksestä. Tiedosta on tullut yksi tärkeimmistä työelämän kilpailueduista, ja yhä oleellisempaa on se, että tietoa osataan käyttää, prosessoida ja jakaa erilaisissa digitaalisissa ympäristöissä. (Kivelä, Miina & Koivunen, Kati 2019, 40–41). Euroopan komission (2016) eurooppalainen digitaalisten kompetenssien viitekehys DigComp2.0 esittää digitaaliset kommunikointitaidot ja digitaalisen sisällön kehittämissäidot yhdeksi merkittävimmistä digitaalisen osaamisen osa-alueeksi.

Sen lisäksi, että digitalisaatio tuo paljon uusia liiketoimintamahdollisuuksia, niin yrittäjä voi hyödyntää digitalisaatiota muussakin liiketoiminnassaan, kuten markkinoinnissa, myynnissä, tuotteissa ja jakelussa. Digitalisaatio on tehnyt etätöiden helpommaksi, joten yrityksen työntekijät

voivat olla sijainnillisesti erillään, ja tällöin kommunikaation merkitys korostuu yrittäjyydessä. Digitalisaatio tuo kuitenkin lisää mahdollisuuksia niin sisäiseen kuin ulkoiseen kommunikointiin ilman aika- ja paikkarajoja. Yrittäjällä, joka ymmärtää digitalisaation ja verkostojen arvo, on käsissään menestymisen avaimet. (Hair ym. 2012.)

4.3.2 Digitalisaatio korkeakoulussa

Viimeaikainen globaali pandemia on kiihdyttänyt digitalisaatiota myös korkeakouluissa. Äkillinen muutos on aiheuttanut sen kuilun digitaalisen osaamisen tasoon, ja sitä myötä myös oppimistuloksiin. Digitalisaatio kouluissa on keskittynyt lähinnä erilaisiin digitaalisiin tekniikoihin ja alustoihin, eikä siihen miten niitä voi käyttää etäopetuksessa. Suomessa kaikki 24 ammattikorkeakoulua ovat sitoutuneet kansalliseen ristiinopiskeluun, joka mahdollistaa opiskelijalle vapaan liikkuvuuden kaikissa Suomen ammattikorkeakouluissa. Opiskelijalla on mahdollisuus vapaasti valita digitaalisia kursseja mistä tahansa suomalaisesta ammattikorkeakoulusta. Toisaalta digitalisaatio luo epätasa-arvoa, koska kaikilla ei ole samanlaisia välineitä osallistua verkkokursseille. Myös opiskelijoiden hyvinvointiin ja yhteisöllisyyden tunteeseen tulee kiinnittää enemmän huomiota verkko-opintojen aikana. (Joshi, Marjo 2021, 12–15.)

Koulutuksessa etsitään vielä tehokasta tapaa hyödyntää digitalisaatiota. Opetusta ei kannata jakaa pelkästään verkossa, vaan siihen kannattaa yhdistää paikan päällä annettavaa opetusta, ryhmätyöskentelyä sekä videoseminaareja ja digitaalisia oppimisjärjestelmiä. Digitaalisuus koulutuksessa merkitsee sitä, että opiskelijat eivät ole enää vain opetuksen kohteita, vaan ennemmin osa oppimisprosessia. Ei riitä, että opiskelijat osaavat käyttää teknisiä laitteita, vaan digitaalisuudessa on tärkeämpää ymmärtää digitaalisen vuorovaikutuksen olemus ja mahdollisuudet. (Jungner 2015, 23–24.)

Korkeakoulujen pyrkiessä hahmottamaan, miten digitalisaatio tulee muuttamaan koulutusta, syntyi Digivisio 2030- hanke. Digivision neljä keskeistä lupausa ovat:

1. Omadata opiskelijalle.
2. Kehittämisen keskiössä opiskelijan hyöty.
3. Korkeakouluista tulee tiedolla johdettuja avoimia yhteisöjä.

4. Data saatetaan yksilön ja yhteiskunnan käyttöön. (Riihimaa, Jaakko & Päällysaho, Selina, 2020, 422–423.)

Digivisio 2030:n tavoitteena on luoda laajasti koko yhteiskuntaa hyödyttävä oppimisen ekosysteemi. Digivisio perustuu Digivision digitaalisille palveluille, vuorovaikutukselle yhteiskunnan ja yritysten kanssa sekä korkeakoulujen yhteiselle opintotarjonnalle. Tässä oppimisen ekosysteemissä liikkuu dataa, koulutusta ja osaamista. Ekosysteemin kautta voidaan suorittaa omiin yksilöllisiin tarpeisiin sopivia opintoja. (Digivisio 2030.)

Penttinen Olli-Pekka (2019, 27–31) mainitsee omasta kokemuksestaan, että opetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa tärkeää on yhteistyö eri toimijoiden kanssa. Digipedagogisten taitojen lisäksi tarvitaan muun muassa teknistä tukea. Verkkokursseille on mahdollista ottaa useampia opiskelijoita, joten aktivoivien verkkokeskusteluiden, palautteenannon ja tehtävien arviointiaikataulujen ylläpito voi muodostua haasteelliseksi. Penttisen mukaan verkko-opetus on tehokkaampaa, kun siihen sisällytetään vuorovaikutusta. Toisaalta Garrison D. Randy ja Arbaugh J.B (2007) kirjoittavat, ettei vuorovaikutus itsessään vielä tue oppimista, vaikka sosiaalinen ja sisältöperusteinen vuorovaikutus on välttämätöntä verkko-oppimisympäristöissä. Se sijaan tärkeäksi muodostuu vuorovaikutuksen laatu sekä opettajan läsnäolo, joka lisää sekä opiskelijoiden tyytyväisyyttä, yhteisöllisyyttä että oivaltavaa oppimista. Verkkokursseilla opettajien päätehtävänä on opettaa, eli suunnitella ja toteuttaa kurssi, pyrkiä rakentamaan ymmärrystä sekä tukea ja neuvoa opiskelijoita. Penttinen (2019, 32) puolestaan mainitsee myös kolme asiaa, jotka auttavat verkko-opetuksessa:

1. digipedagogiikan omaksuminen,
2. yhteistyö,
3. muutoksen hallinta.

Digitalisaatio mahdollistaa nyt toimintoja, jotka olivat hankalia tai mahdottomia vain vähän aikaa sitten. Digitalisaatio muuttaa myös koulujen toimintaa mahdollistaen uudenlaiset opetusmenetelmät, nopean tiedonhaun ja uudenlaisia muistiinpanotekniikoita. Digitalisaation myötä joudutaan myös pohtimaan, missä määrin digitalisaatio tuo uusia hyötyjä ja missä määrin se haittaa opiskelua. Vaikka usein teknologioiden käyttö otetaan myönteisesti vastaan, tulisi samalla miettiä, miten uusia teknologioita käytetään asiallisesti. Digitalisaatio on usein melko kallista, joten oppilaitoksissa joudutaan myös pohtimaan, miten opiskelumahdollisuuksista saadaan kaikille tasaveroiset. Digitalisaatiossa laitteet ja materiaalit ovat kuitenkin vain ulkoisia

tekijöitä, tärkeämpää on se, miten ja mihin niitä käytetään. (Jyrhämä ym. 2016, 226–228.) Digitalisaatio edellyttää kuitenkin opetushenkilöstöltä jatkuvaa uudenlaisten taitojen hankkimista. Teknologian kehittyessä opetushenkilöstö joutuu vastaamaan uudenlaisiin tehokkuuden vaatimuksiin, joka myös edellyttää kykyä mukautua muutokseen. (OKM 2017, 17: Antikainen, Janne 2019, 54–60).

5 METODOLOGIA

Opinnäytetyössäni tutkin reaali maailmassa olevaa ilmiötä, opettajien kokemuksia yrittäjyyskasvatuksesta sekä sitä, miten he ymmärtävät kestävä kehityksen, kansainvälisyyden ja digitalisaation. Tutkimus kohdistuu Pohjois-Pohjanmaalla oleviin opettajiin ja oppilaitoksiin, jotka ovat mukana VÄKEVÄ-hankkeessa.

Tutkimuksellinen kehittämistoiminta ei ole samanlaista kuin tiedeperustainen tutkimus, vaan se on kehittämistä, joka hyödyntää tutkimuksellisia tapoja. Kehittämistoiminnan tutkimuksellinen asetelma perustuu siihen ajatukseen, että tutkimus palvelee kehittämistä ja tarjoaa menetelmiä ja niiden soveltamiseen sopivan ajattelutavan. Lähtökohtana on osallistuva tutkimus, jossa tutkimuksen on yhteisöä muuttava ja rakentava voima. Keskeistä kehittämistoiminnalle on kriittinen näkökulma ja asioiden kyseenalaistaminen. (Toikko, Timo & Rantanen, Teemu 2009, 157.)

Tutkimuksellinen kehittäminen edellyttää todellisuuskäsityksen määrittelyä, vaikka todellisuuden luonnetta koskeva ajattelu ei olekaan yhtä keskeinen kuin tieteessä. Todellisuuskäsitystä voidaan lähteä miettimään realismin ja konstruktionismin välistä suhdetta. Realismi olettaa, että on olemassa kaikille yhteinen objektiivinen todellisuus, joka ei ole riippuvainen yksittäisestä ihmisestä. Tieteellisessä realismissa korostetaan sitä, että tiede on sen mitta, mitä on olemassa, ja samaa objektiivista todellisuutta on mahdollista kuvata erilaisilla käsitejärjestelmillä. Tieteelliset teoriat kuvaavat todellisuutta sellaisena kuin se on. Konstruktionismi puolestaan korostaa todellisuuden sosiaalista luonnetta, missä käsitys todellisuudesta muodostuu erilaisissa sosiaalisissa prosesseissa. Konstruktionismissa otetaan kuitenkin huomioon todellisuuden kahtalainen luonne, eli vaikka käsitys todellisuudesta muodostuu sosiaalisissa prosesseissa, on yhteiskunta tietyllä tavalla objektiivinen. Sosiaalinen todellisuus on ihmisten luoma merkitysjärjestelmä, ei suora kuvaus todellisuudesta. (Toikko & Rantanen 2009, 36.)

Konstruktionistisen näkökulman mukaan organisaation johto ja työntekijät voivat elää erilaisissa kehittämistodellisuuksissa, minkä lisäksi työyhteisön todellisuus on jatkuvassa muutostilassa. Niin johdon linjaukset, tulkinnat ja keskustelut muuttavat todellisuutta jatkuvasti. Tämä puolestaan luo haasteita kehittämistoiminnalle, sillä jos todellisuutta ei ole helppo hahmottaa ja se on jatkuvasti muuttava, niin voiko tutkija sitoutua muuttumattomaan todellisuuskäsitykseen?

Konstruktionistinen näkökulma voi auttaa hahmottamaan käsityksiä kehittämistoiminnan tavoitteista, etenkin jos eri toimijoilla on erilaiset käsitykset niistä. Molemmat näkökulmat soveltuvat tutkimukselliseen kehittämistoimintaan, mutta vuorovaikutuksellista tiedon tuottamista varten näkökulman tulee olla konstruktioivinen. (Toikko & Rantanen 2009, 36–37.)

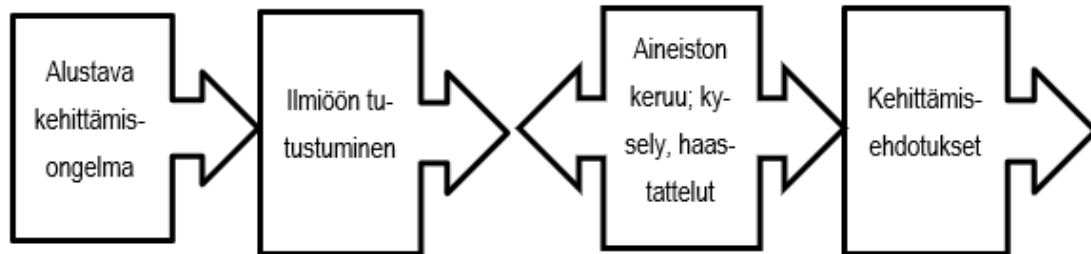
Omassa opinnäytetyössäni tutkin opettajien asenteita, arvoja ja kokemuksia yrittäjyyskasvatukseen liittyen. Tavoitteena on luoda tietoa strategian jalkauttamisen tueksi, jolloin voidaan vaikuttaa opettajien käyttäytymiseen. Väitän, että työyhteisöjen todellisuus muodostuu sosiaalisessa kontekstissa keskustelujen, kokousten ja tiedottamisen kautta. Kuten aikaisemmin on mainittu, vuorovaikutuksellisessa tiedon tuottamista varten näkökulman tulee olla konstruktionistinen näkökulma.

5.1 Lähestymistapa

Tutkimuksellisen kehittämistoiminnan suuntauksia on monia. Omaan opinnäytetyöhöni olen valinnut tapaustutkimuksen. Ojasalo Katri, Moilanen Teemu ja Ritalahti Jarmo (2020, 52) mainitsevat, että tapaustutkimus soveltuu kehittämistyöhön, kun tarkoituksena on tuottaa kehittämissuhteita tai halutaan ymmärtää paremmin kehittämisenkohdetta. Omassa opinnäytetyössäni tarkoitus on tuottaa syvällistä tietoa opettajien osaamisesta sekä siitä, miten he ymmärtävät Väkevä-hankkeen teemat. Opinnäytetyöni tavoitteena on tuottaa tietoa uuden yrittäjyysstrategian jalkauttamista varten.

Tapaustutkimuksen kohteena voi olla yritys tai sen osa, palvelu, toiminta tai prosessi, ja sen tarkoitus on tuottaa yksityiskohtaista tietoa ilmiöstä sen todellisessa tilanteessa. Tapaustutkimuksessa on oleellisempaa saada paljon tietoa suppeasta kohteesta kuin saada vähän tietoa laajasta kohteesta. Tapaustutkimuksen tarkoituksena ei ole tuottaa yleistettävissä olevaa tietoa, vaan tutkimus tehdään huomioimalla paikalliset, ajalliset ja sosiaaliset tilanteet. Tarkoituksena on tuottaa tietoa kehittämisen tueksi. Tapaustutkimus voi myös auttaa ymmärtämään erilaisia sosiaalisia tilanteita ja työntekijöiden välisiä suhteita. Vaikka tapaustutkimuksen kohteena voi olla niin yksilö, yritys, palvelu tai prosessi, niin tutkimus voi silti kohdistua useampaankin kuin yhteen kohteeseen tai tapaukseen. Oleellisinta on, että kohde ymmärretään yhtenä kokonaisuutena. (Ojasalo ym. 2020, 52–53.)

Tapaustutkimus lähtee liikkeelle analysoitavasta tapauksesta tai kehittämistehtävän hahmottelusta. Tämän jälkeen tutustutaan ilmiöön, ja perehdytään tarkemmin aiheeseen, jolloin kehittämistehtävää voidaan tarkentaa. Usein kehittämiskohde täsmentyy prosessin edetessä, ja sitä voidaan joutua muokkaamaan. Se on kuitenkin luonnollinen osa prosessia, ja kehittämiskohde voi muuttua prosessin aikana.

Kuva 6. Tapaustutkimuksen vaiheet (Ojasalo ym. 2020,54).

Tapaustutkimus liitetään usein laadullisiin tutkimuksiin ja menetelmiin, mutta tapaustutkimuksessa tyypillistä on käyttää useita monenlaisia menetelmiä. Tapaustutkimuksessa voidaan hyödyntää myös määrällisiä menetelmiä, kuten kyselyitä. Tapaustutkimuksissa yleisesti käytettyjä menetelmiä ovat haastattelut, koska usein tapaustutkimus liittyy jollain tavalla ihmisen toiminnan tutkimiseen. Tässä tapauksessa toimijat eli tutkittavan ilmiön asiantuntijat voivat kuvata ilmiötä. Asiantuntija voi myös kuvailla tilanteeseen johtaneita syitä, joiden todenperäisyys voidaan vahvistaa esimerkiksi havainnoimalla. Haastattelut ovat yleinen tapa kerätä aineistoa tapaustutkimuksessa. (Ojasalo ym. 2020, 54–55.)

Opinnäytetyöni tuo siis uutta tietoa organisaatiolle, mutta ei välttämättä tiedeyhteisölle. Tapaustutkimus sopii opinnäytetyöhöni senkin puolesta, että tapaustutkimuksen tavoitteena on saada paljon tietoa pienestä joukosta. Opinnäytetyöni tarkoitus ei ole löytää yleistettävää tietoa, vaan mahdollisimman tarkka kuvaus Oulun ammattikorkeakoulun opettajien kokemuksista ja asenteista liittyen yrittäjyyskasvatukseen ja kestäväan kehitykseen, kansainvälisyyteen ja digitalisaatioon.

5.2 Menetelmät

Vilka (2015, 146–148, 150) kertoo teoksessa Tutki ja kehitä erilaisista aineistonkeruu menetelmistä; Laadullista tutkimusta ei ole mielekästä tehdä pelkästään haastattelujen

perusteella, vaan kannattaa yhdistellä erilaisia aineistoja. Omaan opinnäytetyöhöni olen suunnitellut kerääväni aineiston kyselyillä ja haastatteluilla. Kyselyn etuna on se, että sen avulla voidaan saada laaja tutkimusaineisto verrattain nopeasti. Heikkoutena puolestaan on se, että saatava tieto on pinnallista. (Ojasalo ym. 2020, 121.) Kyselyn toteutan webropol kyselyinä, joka voidaan jakaa opettajille sähköpostitse sekä laittamalla OAMK:n intraan tiedote ja linkki kyselyyn. Kysely lähetetään kaikille opettajille, sillä tarkoituksena on selvittää, miten yrittäjyyskasvatus näkyy yleisesti opetuksessa, eikä vain yrittäjyysopetuksessa.

Oulun ammattikorkeakoulussa oli vuoden 2021 heinäkuussa 444 työntekijää, ilman sivutoimisia tuntiopettajia. Henkilöstömäärään on laskettu mukaan niin harjoittelijat kuin työlomalla olevat henkilöt. Opetushenkilöstön osuus koko henkilöstöstä on 75,2 % (Klemola, Katriina, 2022.) Eli opetushenkilökuntaa oli noin 334.

Jotta kyselyn tulokset voidaan yleistää koskemaan suurempaa joukkoa, tulee kyselyn perustua etukäteen määriteltyyn otokseen. Otos on perusjoukkoa pienempi havaintoyksikköjen joukko, joilla on kaikilla nollaa suurempi mahdollisuus tulla valituksi kyselyyn. Hyvä tapa varmistaa tulosten yleistettävyyttä on käyttää satunnaisuutta, kun valitaan otosta. Mikäli vastaajat valitaan harkinnanvaraisesti, kyseessä on näyte eikä tulokset ole yleistettäviä. (Ojasalo ym. 2020, 123, 129.)

Opinnäytetyöni perusjoukon muodostavat Oulun ammattikorkeakoulun opettajat. Ihanteellisinta olisi tehdä kokonaistutkimus (Ojasalo ym. 2020, 124). Kokonaistutkimuksessa kerätään tiedot kaikilta opetushenkilökuntaan kuuluvilta. Opinnäytetyössäni toimeksiantaja määrittelee otannan, eli lähettää linkin opettajille. Opettajia ei ole rajattu pois kyselystä opettamansa aineen perusteella, vaan vastauksia toivotaan kaikilta. Vastauksia toivotaan etenkin opettajilta, jotka eivät opeta yrittäjyyttä, mutta samalla olisi hyvä saada vertailukohta yrittäjyyden opettajilta.

Kyselyn lisäksi aineistoa kerätään puolistrukturoidulla haastatteluilla. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset on laadittu ennakkoon (Ojasalo ym. 2020, 108). Haastatteluissa on käytössä VÄKEVÄ-hankkeen teemojen mukainen runko, ja haastatteluilla pyritään saamaan tarkennusta siihen, miten VÄKEVÄ-hankkeen teemat näkyvät opetuksessa. Haastatteluun valitaan opettajat kyselyn perusteella. Kyselyssä kysytään vastaajan mielenkiintoa osallistua haastatteluun. Haastattelulla saadaan syvällistä tietoa aiheesta, ja haastattelua kannattaa käyttää tukemaan toisella menetelmällä saatuja tuloksia (Ojasalo ym. 2020, 106).

Haastattelu puretaan litteroimalla. Koska aineisto on kerätty puolistrukturoidulla haastattelulla, on kyselyrunkoon kysymykset jo teemoitettu valmiiksi. Haastattelun sisällön analyysi toteutetaan teorialähtöisellä analyysillä. Teorialähtöisessä analyysissä on kytkökset teoriaan, mutta analysoinnissa aikaisempi tieto ohjaa analyysia enemmän kuin teorian tieto (Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2022, 98–99). Haastattelun analyysissä otetaan teorian lisäksi huomioon myös kyselyn tulokset, ja verrataan kyselyn vastauksia haastattelun tuloksiin.

Kyselyaineisto analysoidaan ristiintaulukoinnin avulla. Kyselyn tuloksia tarkastellaan sekä koko vastaajajoukon näkökulmasta, sekä vertaamalla liiketalouden ja muiden toimialojen opettajien vastauksia. Yrittäjyysopinnot liittyvät läheisesti liiketalouteen (Ammattikorkeakoulupoinnot.fi 2022), jonka vuoksi voidaan olettaa, että liiketalouden opettajilla on paremmat perustiedot yrittäjyyteen liittyvissä asioissa.

5.3 Opinnäytetyön luotettavuus

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012) mukaan ”tietoon perustuva suostumus osallistua tutkimukseen on ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen keskeinen periaate”. Oman opinnäytetyöni kohteena on opettajien asenteet ja kokemukset, minun kannattaa huomioida ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet. Tutkimukseen osallistuvalla henkilöllä on oikeus kieltäytyä osallistumasta. Etenkin silloin, kun tutkittavalla on tutkivaan organisaatioon opiskelu-, työ- tai asiakassuhde tai jokin muu suhde, niin tutkittavalle ei saa tulla tunnetta siitä, että osallistuminen on pakollista. Tutkittavalle ei saa tulla pelkoa seuraamuksista, mikäli hän päättää kieltäytyä tutkimuksesta. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012.)

Ennen haastattelua kerron haastateltaville mihin haastattelu liittyy, ja miten tulen käyttämään aineistoa sekä varmistan että kerätty tieto pysyy luottamuksellisena. Kerron myös, että haastattelusta voi kieltäytyä. Tieteellisessä tutkimuksessa haastateltavilta tulee kysyä heidän suostumustaan tutkimukseen osallistumiselle, mutta kehittämistyössä usein oletetaan, että työntekijät haluavat osallistua organisaation toimintojen kehittämiseen (Ojasalo ym. 2020,48–49).

Suostumuksen pyytäminen on silti mielestäni hyvä tapa, mutta suostumuksen dokumentoinnissa minun tulee huomioida tietosuoja-asetukset.

Voin varmistaa opinnäytetyöni eettisyyttä ja luotettavuutta kirjoittamalla mahdollisimman avoimesti tutkimusprosessista, ja siitä, millä perusteilla olen päätenyt tiettyihin johtopäätöksiin. Huolehdin myös siitä, että viittaan oikealla ja asianmukaisella tavalla käyttämiini lähteisiin enkä vähättele muita tutkimuksia, mikäli omat tutkimustulokseni olisivat erilaiset kuin aikaisemmissa tutkimuksissa. Luotettavuutta pystyn lisäämään käyttämällä useampaa kuin yhtä tutkimustapaa, ja vertailemalla aineistoja. Mikäli jokaisesta aineistosta voidaan saada samanlaiset johtopäätökset, tai ne tukevat toisiaan, niin tulokset ovat luotettavampia

6 TULOKSET

6.1 Webropol-kysely

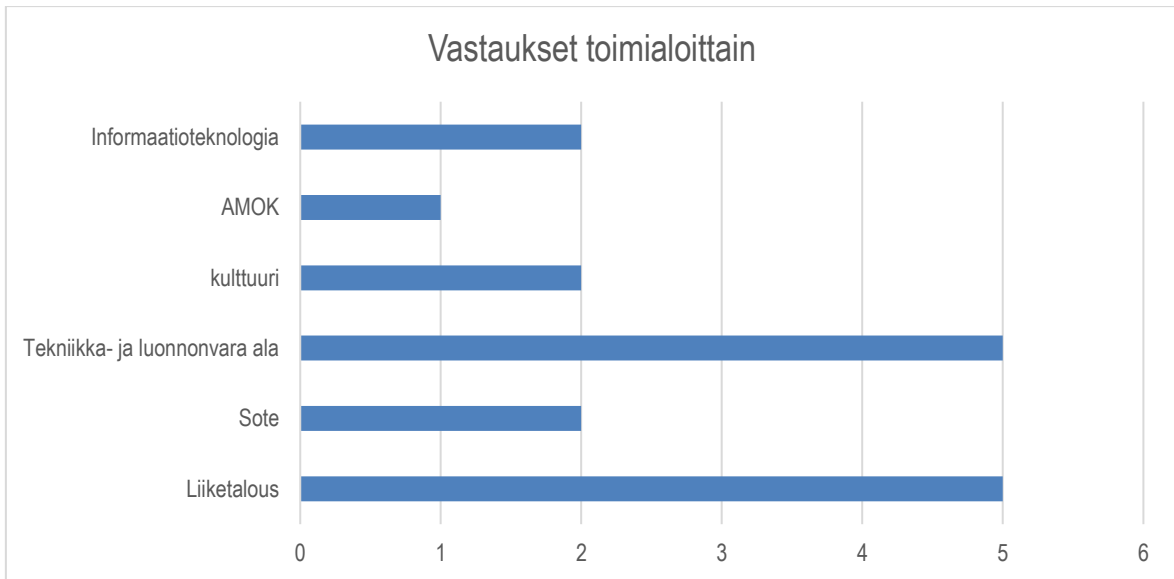
Kysely toteutettiin webropol kyselynä Oulun ammattikorkeakoulun opettajille. Kyselyyn oli mahdollista vastata 30.11.2022-11.12.2022 välisenä aikana.

6.1.1 Taustatiedot

Webropol- kyselyyn vastasi 16 henkilöä. Kysymykset 1, 2 ja 3 koskivat vastaajien ikää, sukupuolta, sekä sitä, kuinka kauan vastaajat olivat toimineet opettajina. Alle 30-vuotiaita ei vastanneiden joukosta löytynyt, ja yli puolet vastaajista olivat iältään 50–59-vuotiaita. Vastaajista kaksi oli iältään yli 60-vuotiaita, yksi alle 40-vuotias, ja loput vastaajista olivat iältään 40–49-vuotiaita. Kolme neljästä vastaajasta oli naisia, ja loput joko miehiä tai muita. Puolet vastaajista oli toiminut opettajana yli 15 vuotta. Alle viisi vuotta opettajana oli ollut vain yksi vastaajista.

Kysymys 4. Millä toimialalla opetat?

Vastaajista 15 kertoi millä toimialalla opettaa. Kysymykseen pystyi vastaamaan useamman toimialan, ja vastauksissa mainittiin yhteensä 17 toimialaa.

Kaavio 1. Vastaukset toimialoittain.

Liiketaloudesta sekä tekniikan ja luonnonvara -alalta oli molemmista viisi vastaajaa. Kulttuurin, sosiaali- ja terveysalan sekä informaatioteknologian opettajia vastaajissa oli kutakin kaksi kappaletta. Yksi vastaajista opetti AMOK:issa. Yksi vastaajista kertoi opettavansa sekä liiketaloudessa, sote- alalla sekä tekniikan alalla. Tämä tulee ottaa huomioon vastauksia tulkitessa, sillä kun verrataan muiden toimialojen vastauksia liiketalouden opettajien vastauksiin, niin hänen vastauksensa näkyvät molemmissa kohdissa.

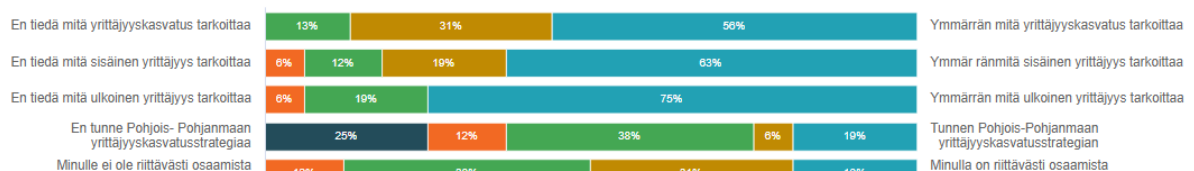
6.1.2 Yrittäjyyskasvatus

Yrittäjyyskasvatuksen määrittely ei ole kirjallisuudessa ollut yhtenäistä. Jaottelu ulkoiseen ja sisäiseen yrittäjyyteen on kuitenkin ollut mukana yrittäjyyskasvatukseen liittyvässä keskustelussa jo kauan. Tästä huolimatta selkeiden käsitteiden puuttuessa, voidaan puhua täysin eri asioista, kun puhutaan yrittäjyydestä ja yritteliäisyydestä. (Paajanen 2001,112.)

Kysymys 5. Miten hyvin koet ymmärtäväsi, mitä yrittäjyyskasvatus tarkoittaa?

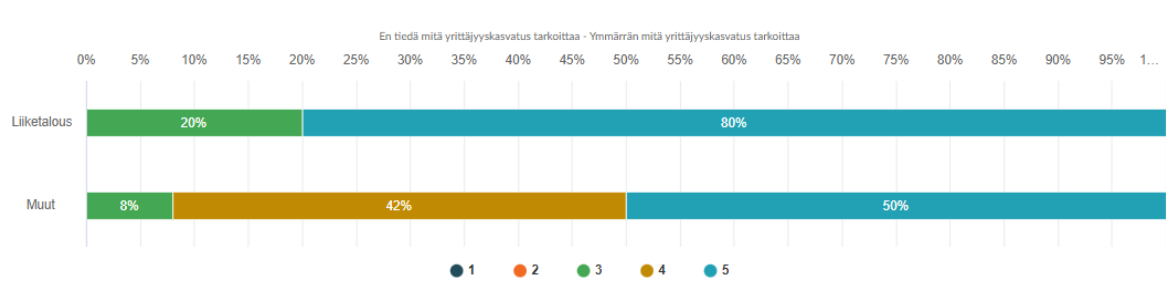
5. Miten hyvin koet ymmärtäväsi, mitä yrittäjyyskasvatus tarkoittaa?

Vastaajien määrä: 10

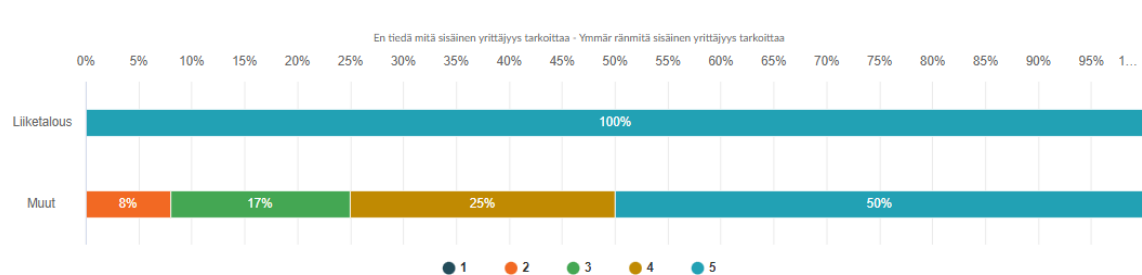
Kaavio 2. Miten hyvin yrittäjyyskasvatukset käsitteet tunnetaan?

Yrittäjyyskasvatus sekä sisäinen ja ulkoinen yrittäjyys olivat tuttuja melkein kaikille vastaajille. Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatusstrategiaa ei tunnettu läheskään yhtä hyvin, sillä vain neljä vastaajista valitsi vaihtoehdot 4 tai 5 (tuntee melko hyvin tai hyvin). Kuusi vastaajista ei tuntenut (vastausvaihtoehdot 1 ja 2) Pohjois-Pohjanmaan strategiaa ja kuusi vastaajista ei osannut sanoa (vastausvaihtoehto 3). Puolet vastaajista koki, että heillä oli riittävästi osaamista yrittäjyyskasvatukseen liittyen.

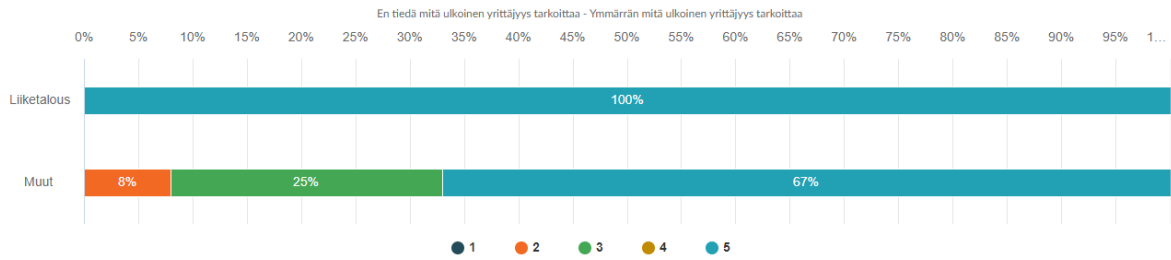

Kaavio 3. Yrittäjyyskasvatus. Liiketalous vs. muut toimialat.

Sillä, miten yrittäjyyskasvatus koetaan, ei ollut merkittäviä eroja toimialojen välillä. Ainoastaan yksi liiketalouden opettaja sekä yksi muun toimialan opettaja vastasi vaihtoehdon 3 (en osaa sanoa).

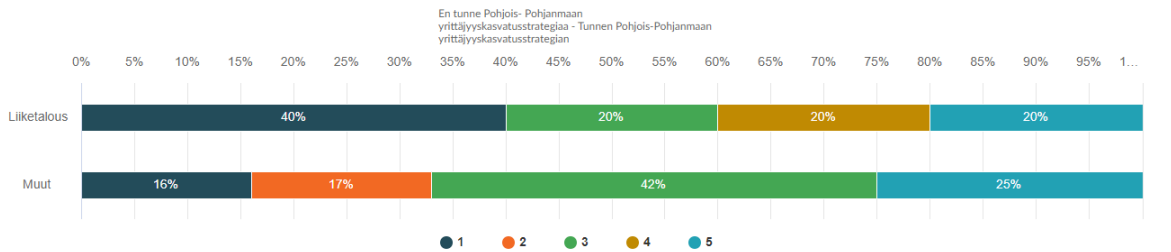

Kaavio 4. Sisäinen yrittäjyys. Liiketalous vs. muut toimialat.

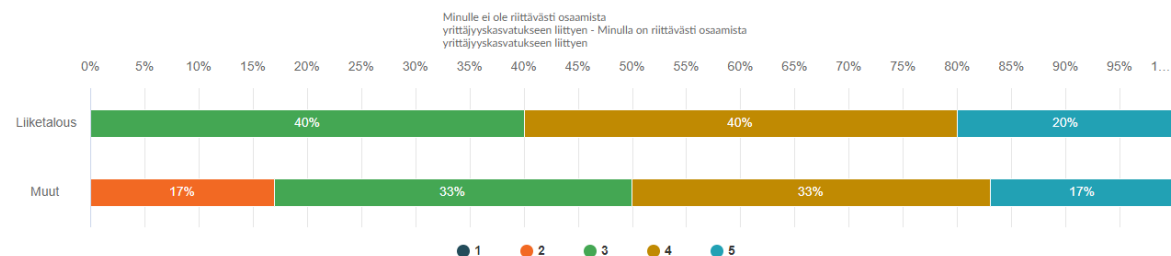
Kaavio 5. Ulkoinen yrittäjyys. Liiketalous vs. muut toimialat

Liiketalouden opettajille yrittäjyyden käsitteet olivat tutumpia kuin muille. Sisäisen ja ulkoisen yrittäjyyden kohdalla kaikki liiketalouden opettajat tiesivät, mitä käsitteet tarkoittavat. Muissa yksiköissä opettavien opettajien kohdalla löytyi yksi opettaja, joka ei tiennyt sisäistä ja ulkoista yrittäjyyttä, sekä muutama, jotka eivät osanneet sanoa.

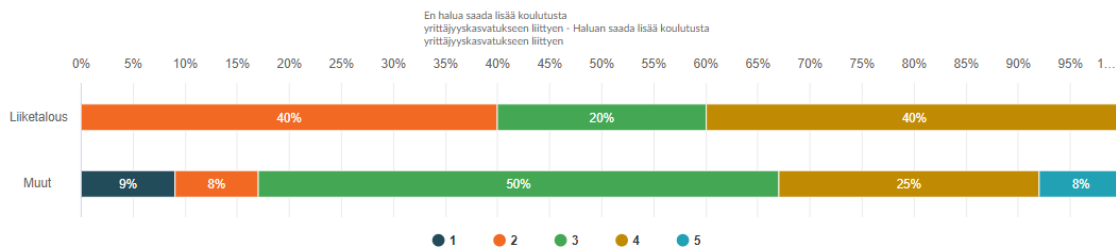
Kaavio 6. Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatusstrategia. Liiketalous vs. muut toimialat.

Pohjois-pohjanmaan yrittäjyyskasvatusstrategian kohdalla liiketalouden ja muiden alojen opettajien kohdalla erot eivät olleet niin selviä, vaan kummastakin ryhmästä löytyi opettajia, jotka tunsivat yrittäjyyskasvatusstrategian, sekä opettajia, jotka eivät tunteeneet Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatusstrategiaa.

Kaavio 7. Oman osaamisen kokeminen yrittäjyyskasvatukseen liittyen. Liiketalous vs. muut toimialat.

Vaikka liiketalouden opettajat kokivat tuntevansa käsitteet, vain puolet heistä kokivat omaavansa riittävästi osaamista yrittäjyyskasvatukseen liittyen. Kaksi vastanneista liiketalouden opettajista ei osannut sanoa. Muiden toimialojen opettajista puolet ei osannut arvioida oman osaamisen riittävyyttä. Neljä heistä koki oman osaamisensa hyväksi, ja kaksi muiden toimialojen opettajista koki, ettei heille ollut riittävästi osaamista yrittäjyyskasvatukseen liittyen.

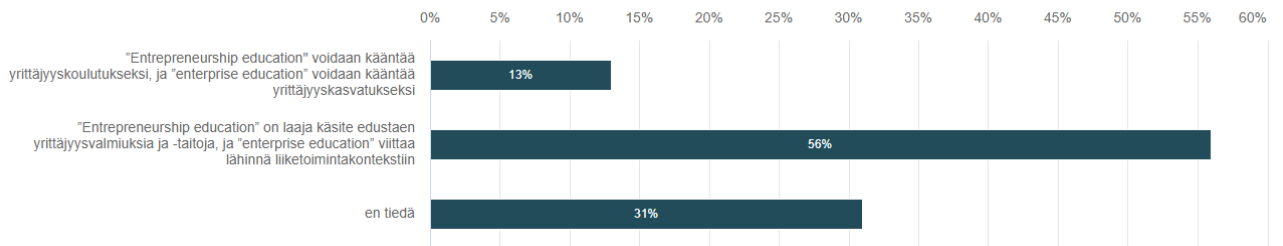
Kaavio 8. Haluatko saada lisää koulutusta yrittäjyyskasvatukseen liittyen. Liiketalous vs. muut toimialat.

Muiden toimialojen opettajista puolet ei osannut vastata haluavatko he lisää koulutusta yrittäjyyskasvatuksesta vai eivät. Liiketalouden opettajista vain yksi ei osannut sanoa mielipidettä tähän kysymykseen. Loput liiketalouden opettajien vastauksista jakautuivat tasan niiden kesken, jotka haluavat saada lisää koulutusta sekä jotka eivät halua saada lisää koulutusta. Muiden toimialojen opettajista neljä halusi saada lisää koulutusta, ja kaksi opettajaa vastasi ettei halua lisää koulutusta yrittäjyyskasvatukseen liittyen.

Kysymys 6. Kumpi alla olevista lauseista on mielestäsi oikein?

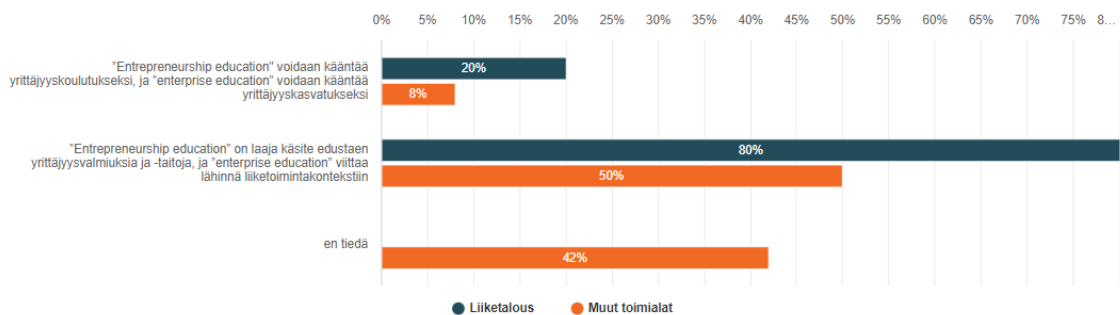
Kysymyksen numero kuusi tarkoituksena oli selvittää, ymmärtävätkö vastaajat yrittäjyyskasvatuksen mannermaisesta vai angloamerikkalaisesta näkökulmasta. Vaihtoehtoista ensimmäinen lause, ”Entrepreneurship education voidaan kääntää yrittäjyyskoulutukseksi, ja enterprise education voidaan kääntää yrittäjyyskasvatukseksi,” kuvaa angloamerikkalaista lähestymistapaa yrittäjyyskasvatukseen. Mannermaista näkökulmaa kuvaa lause ”entrepreneurship education on laaja käsite edustaen yrittäjyysvalmiuksia ja -taitoja, ja enterprise education viittaa lähinnä liiketoimintakontekstiin”.

Vastaajien määrä: 16

Kaavio 9. Mannermainen vs. angloamerikkalainen lähestymistapa yrittäjyyskasvatukseen.

Vastaajista yli puolet valitsi mannermaista näkökulmaa yrittäjyyskasvatukseen kuvaavan vaihtoehdon, ja yksi kolmasosa ei osannut vastata kysymykseen. Ainoastaan kaksi vastaajaa kuudestatoista valitsi angloamerikkalaista näkökulmaa yrittäjyyskasvatukseen kuvaavan vaihtoehdon.

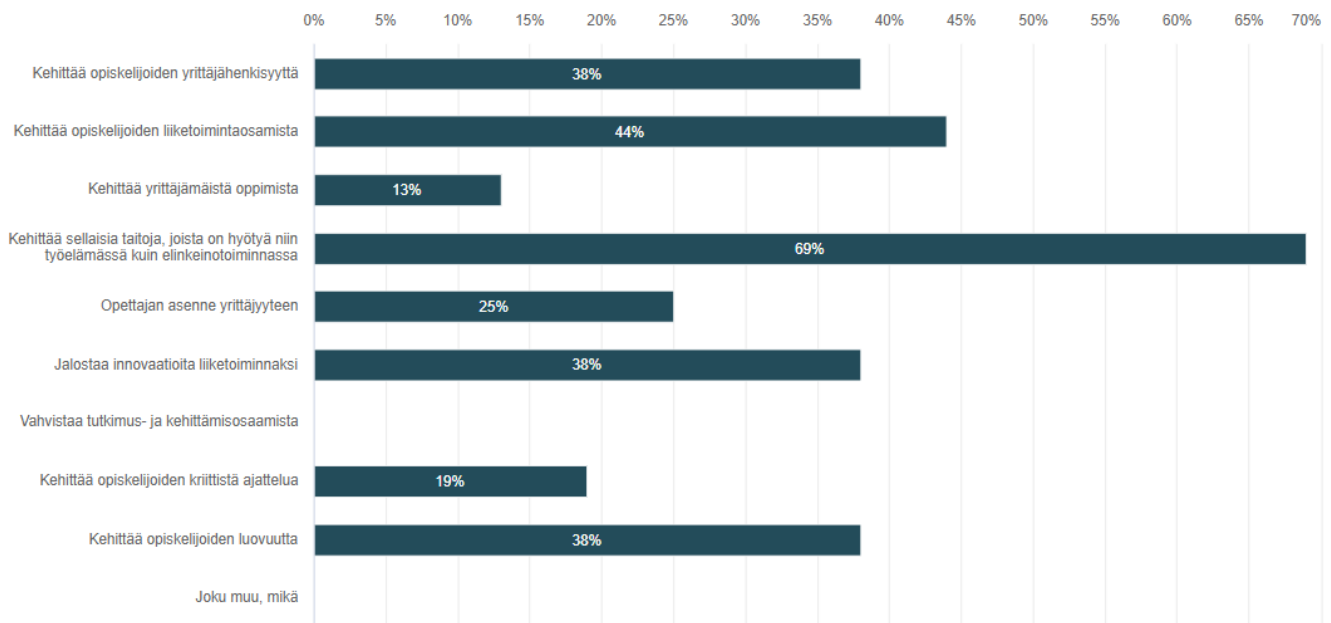
Kaavio 10. Liiketalous vs. muut toimialat. Lähestymistapa yrittäjyyskasvatukseen.

Viidestä liiketalouden opettajasta neljä valitsi mannermaista näkökulmaa edustavan vaihtoehdon, kuten puolet muiden toimialojen opettajista. Muiden kuin liiketalouden opettajien joukosta löytyi myös vastaajia, jotka eivät osanneet valita näkökulmaa yrittäjyyskasvatukseen. Uuden yrittäjyyskasvatusstrategian jalkauttamisen yhteydessä olisi mielestäni hyvä varmistaa, että opettajat ymmärtävät käsitteet samalla tavalla. Mikäli yrittäjyyskasvatuksen tulisi olla läpileikkaava teema opetuksessa, ja joka tulisi ottaa huomioon kaikessa opetuksessa, on oleellista erottaa, tarkoitetaanko yrittäjyyskasvatuksella liiketoimintaosaamista vai yrittäjämäisiä taitoja ja asennetta.

Kysymys 7. Valitse alla olevista vaihtoehdoista kolme mielestäsi tärkeintä yrittäjyyttä kuvaavaa vaihtoehtoa.

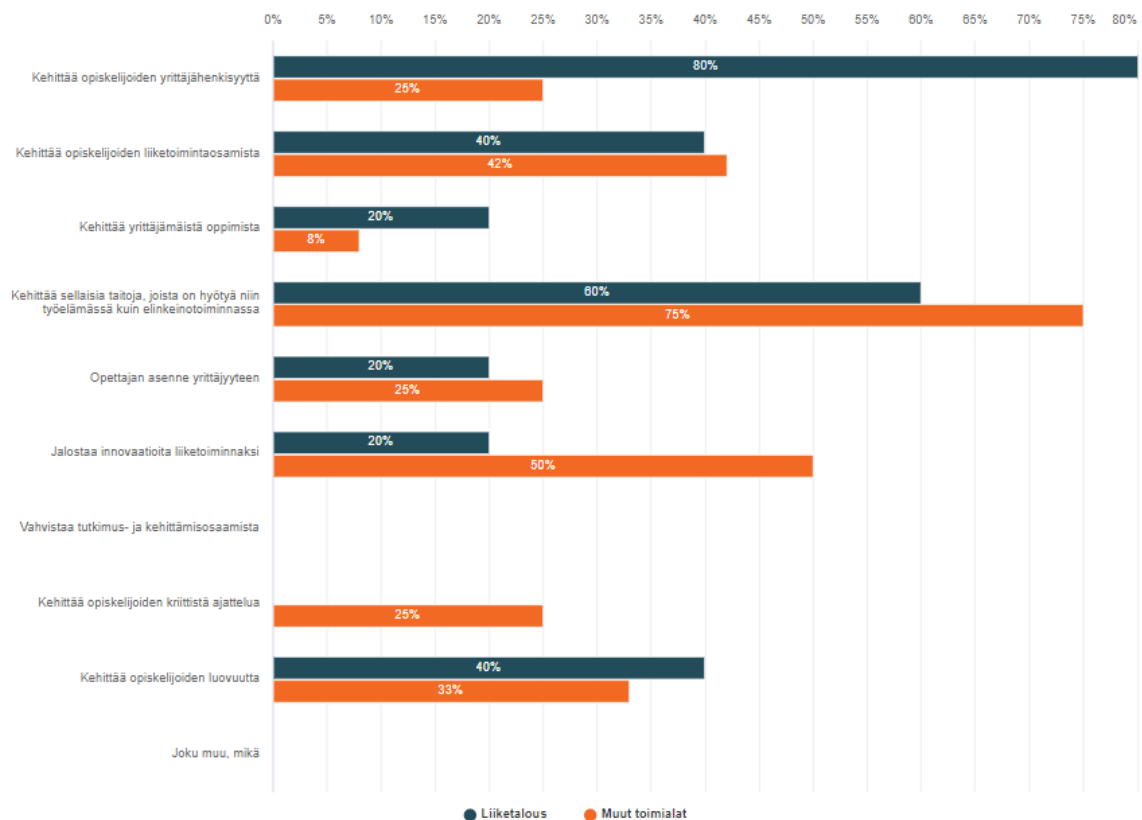
Paajanen (2001, 136) kertoo yrittäjyyskasvatuksen tavoitteena olevan sellaisten tietojen ja taitojen sekä asenteiden kehittäminen, joista on hyötyä niin työelämässä kuin

elinkeinotoiminnassa. Opettajan omalla asenteella on suuri merkitys yrittäjyyden edistämisessä, ja Paajasen (2001, 136) mukaan yrittäjyyskasvatusta voidaan verrata elämänhallintataitojen oppimiseen.

Kaavio 11. Tärkeimmät asiat yrittäjyydessä.

Kysymykseen numero seitsemän sai valita kolme vaihtoehtoja, ja vastauksia tuli yhteensä 45, eli aivan kaikki eivät valinneet kolmea vaihtoehtoa. Vastauksista ei näy selkeää eroa siitä, kumpi koetaan tärkeämmäksi, liiketoimintaosaaminen vai yrittämäiset arvot ja toimintatavat. Yrittäjyydessä tärkeäksi koettiin kehittää sellaisia taitoja, joista on hyötyä niin työelämässä kuin elinkeinotoiminnassa, sillä noin kaksi kolmasosaa vastaajista oli valinnut tämän vaihtoehdon. Toisaalta toiseksi eniten valittiin kuitenkin opiskelijoiden liiketalousosaamisen kehittäminen. Myös seuraavaksi eniten ääniä saaneiden vastausvaihtoehtojen joukossa oli niin liiketoimintaosaamiseen kuin yrittäjämäiseen ajattelutapaan liittyviä asioita. Tärkeäksi ei kuitenkaan koettu yrittäjämäisen oppimisen kehittämistä eikä tutkimus- ja kehittämisosaamisen vahvistamista.

Kaavio 12. Tärkeimmät asiat yrittäjydessä. Liiketalous vs. muut toimialat.

Liiketalouden ja muiden toimialojen opettajien vastauksissa ei ole kovin suurta hajontaa. Liiketalouden opettajat valitsivat useammin vaihtoehdon ”kehittää opiskelijoiden yrittäjähenkisyyttä”. Muiden toimialojen opettajat valitsivat useammin vaihtoehdot ”jalostaa innovaatioita liiketoiminnaksi” sekä ”kehittää opiskelijoiden kriittistä ajattelua”.

Kysymys 8. Mistä asioista yrittäjyyskasvatukseen liittyen pitäisi olla tietoa ja tukea nykyistä paremmin saatavilla?

Kysymys numero kahdeksan oli avoin kysymys, johon ei ollut pakko vastata. Yrittäjyyskasvatukseen liittyen kaivattiin etenkin ”selkeää alakohtaista infoa”. Selkeän alakohtaisen infon kaipaaminen kertoo mielestäni siitä, että yrittäjyyskasvatus koetaan paljolti ulkoiseen yrittäjyyteen liittyvänä asiana. Yksi muun kuin liiketalouden opettaja kyseenalaisti, missä yrittäjyyteen liittyvää tietoa ja tukea pitäisi olla saatavilla. Tämäkin vastaus vahvistaa käsitystä, että yrittäjyyskasvatus on lähinnä ulkoiseen yrittäjyyteen liittyvää:

”Jos tarkoitus on, että tietoa pitäisi olla saatavilla yleisesti jostakin, niin vahvistaisin alueellisten Uusyrittäjäkeskusten roolia alueellisina erityisesti alkavien

yritysten neuvontatoimijoina. Konsepti on erinomainen verkostomainen toimintatapa, jossa yhdistyksen jäsenet parhaillaan osallistuvat myös alkavan yrittäjän neuvontaan. Yrittäjäksi alkava tai aikova saa aidon kokemuksen mitä yrittäjälle on tarjolla avuksi ja neuvoksi yhteiskunnassa.”

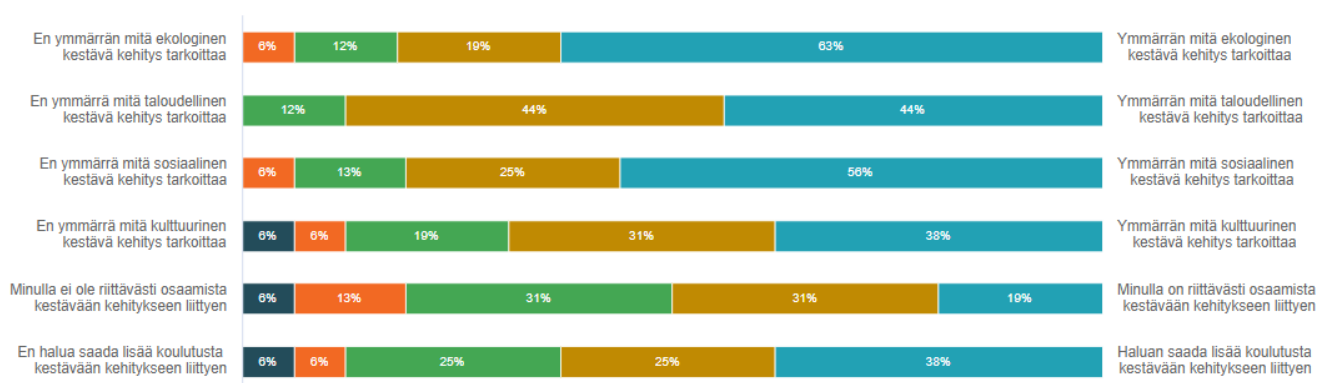
Liiketalouden opettajilta saatiin yksi avoin vastaus, joka vahvistaa edellisen kysymyksen tulosta siitä, että liiketalouden opettajat ymmärtävät yrittäjyyskasvatuksen sisäisen yrittäjyyden kehittämisenä. Tietoa kaivattiin lisäksi liiketalouden osalta:

”erilaisista menetelmistä ja vinkeistä yrittäjämäisen toiminnan aktivoimiseen ja kehittämiseen korkeakoulussa”.

6.1.3 Kestävä kehitys

Kestävä kehitys on tiivistettynä ihmisten hyvinvointia maapallon kantokyvyn rajoissa. Tärkeää on varovaisuusperiaatteen noudattaminen, eli ympäristön tilan heikkenemistä tulee pyrkiä ehkäisemään, vaikkei toimista olisi vielä tieteellistä näyttöä. (Ympäristöministeriö 2022.)

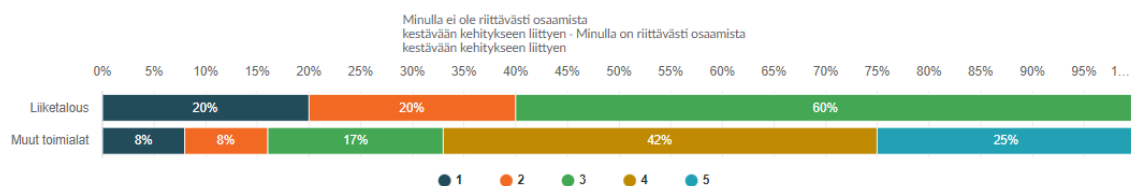
Kysymys 9. Miten hyvin ymmärrät mitä kestävä kehitys tarkoittaa?

Kaavio 13. Miten kestävä kehitys ymmärretään?

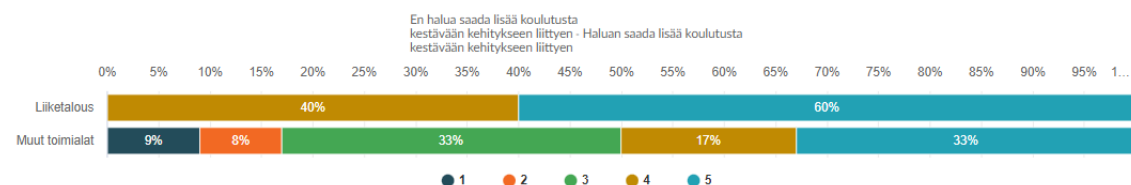
Vastaajat kokivat ymmärtävänsä mitä kestävä kehitys on, niin ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti kuin kulttuurisesti. Puolet vastaajista oli sitä mieltä, että heillä on riittävästi osaamista kestävään kehitykseen liittyen. Ainoastaan kaksi vastaajista oli sitä mieltä, etteivät he halua

saada lisää (vastausvaihtoehdot 1 ja 2) koulutusta kestäväan kehitykseen, ja yli puolet vastaajista vastasi haluavansa lisää koulutusta kestäväan kehitykseen liittyen.

Kaavio 14. Oman osaamisen kokeminen kestäväan kehitykseen liittyen. Liiketalous vs. muut toimi-alat.

Muiden kuin liiketalouden opettajat kokivat oman osaamisensa paremmaksi kuin liiketalouden opettajat kestäväan kehitykseen liittyen. Yli puolet muiden toimialojen opettajista koki oman osaamisensa olevan hyvä, kun liiketalouden opettajista kukaan opettajista ei kokenut omaavansa riittävästi osaamista kestäväan kehitykseen liittyen.

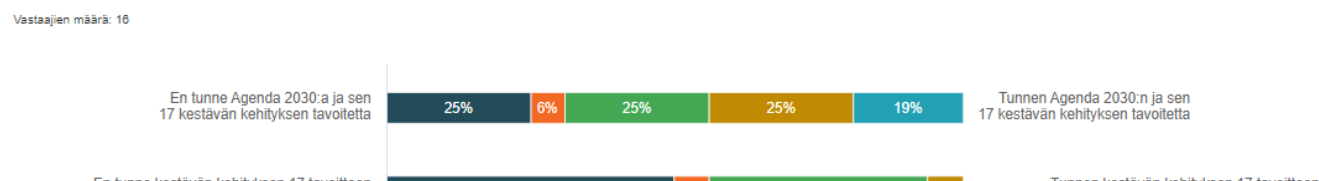

Kaavio 15. Haluatko koulutusta kestäväan kehitykseen liittyen? Liiketalous vs. muut toimi-alat.

Liiketalouden opettajista kaikki halusivat saada lisää koulutusta tai ohjaista kestäväan kehitykseen liittyen. Muiden toimialojen opettajista puolet halusi saada lisää koulutusta. Neljä heistä ei osannut sanoa haluavatko lisää koulutusta, ja ainoastaan kaksi oli sitä mieltä, etteivät he tarvitse koulutusta kestäväan kehitykseen liittyen.

Kysymys 10. Miten hyvin tunnet Agenda 2030:n?

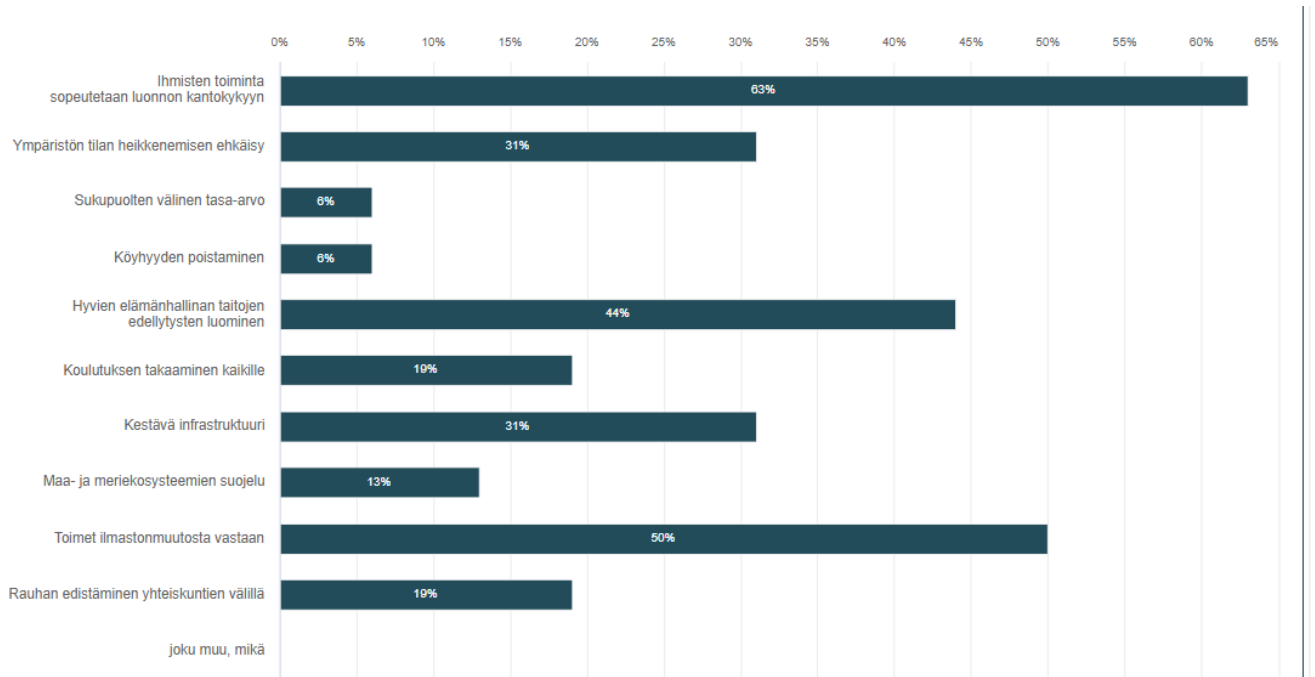
Agenda 2030 on YK:n jäsenmaiden sopima toimintaohjelma äärimmäisen köyhyyden poistamiseksi ja hyvinvoinnin turvaamiseksi ympäristölle kestäväällä tavalla (Ulkoministeriö 2022).

Kaavio 16. Miten hyvin tunnet Agenda 2030, sen tavoitteet ja liiketoimintamahdollisuudet

Kestävään kehitykseen liittyen agenda 2030 ja 17 kestävän kehityksen tavoitetta eivät olleet enää niin tuttuja vastaajille. Seitsemän vastaajaa kuudestatoista vastaisi tuntevansa Agenda 2030:n ja sen 17 kestävän kehityksen tavoitetta. Kysyttäessä kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen liittyvistä 60 liiketoimintamahdollisuudesta, ainoastaan yksi vastaajista koki tietävänsä ne. Puolet vastaajista ei tunne lainkaan kyseisiä liiketoimintamahdollisuuksia.

Kysymys 11. Valitse alla olevista vaihtoehdoista mielestäsi kolme (3) tärkeintä kestävään kehitykseen liittyvää asiaa

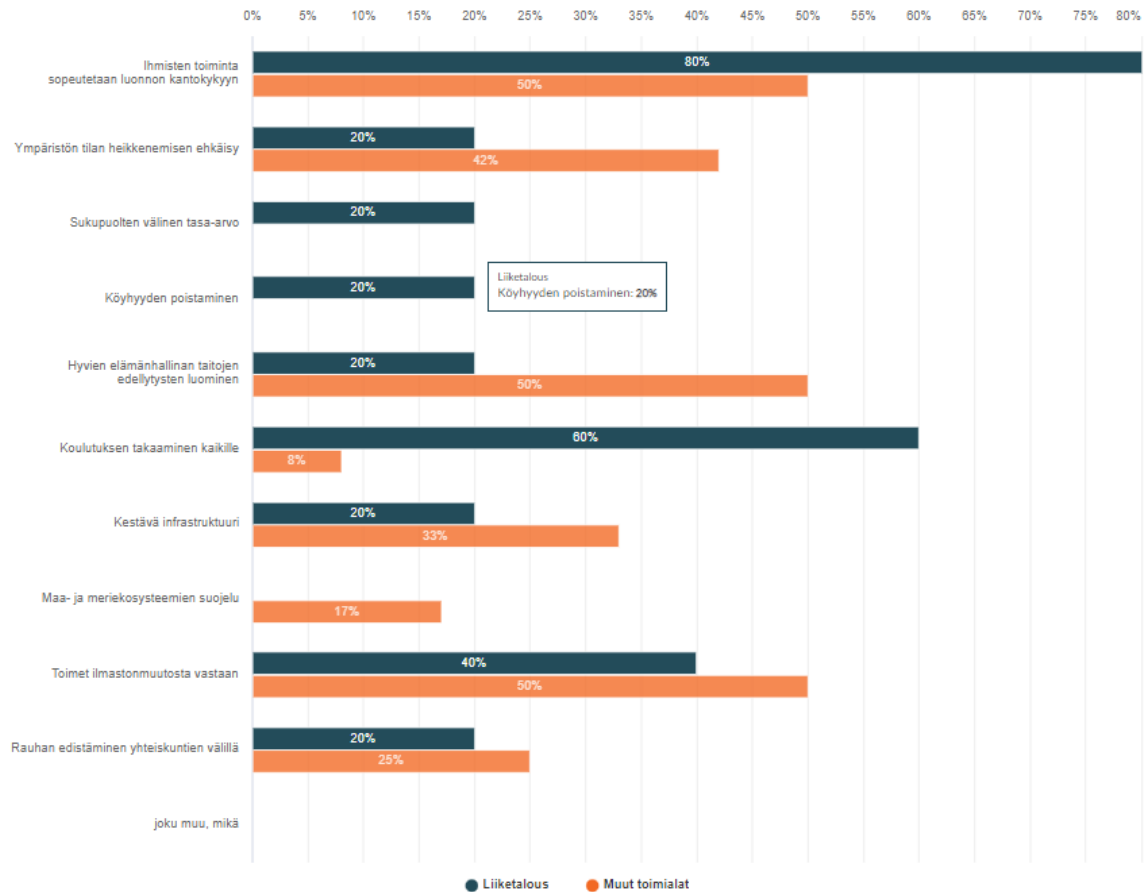

Kaavio 17. Tärkeiksi koetut asiat kestävään kehitykseen liittyen.

Tärkeimmäksi asiaksi kestävän kehitykseen liittyen koettiin ihmisten toiminnan sopeuttaminen luonnon kestokykyyn, sillä 10 vastaajista valitsi tämän vaihtoehdon. Muita tärkeiksi koettuja asioita olivat toimet ilmastonmuutosta vastaan ja hyvien elämänhallinnan taitojen edellytysten luominen.

Kaiken kaikkiaan ekologiseen kestävään kehitykseen liittyvät asiat koettiin tärkeiksi, kun taas sosiaalinen kestävä kehitys ei noussut niin suosituksi vastauksissa. Yllätyin itse, että puolet vastaajista valitsi toimet ilmastonmuutosta vastaan tärkeäksi, sillä itse koen sen sisältyvän siihen, että ihmisten toiminta sopeutetaan luonnon kantokykyyn. Mietinkin, että onko mahdollista, että kyseinen vaihtoehto koettiin tärkeäksi, koska siitä on viimeisten vuosien aikana puhuttu paljon eri medioissa. Sukupuolten välinen tasa-arvo ja köyhyyden poistaminen olivat vaihtoehtoja, jotka

valittiin vain yhden kerran. Mietin, onko mahdollista, että näitä vaihtoehtoja ei koettu niin tärkeiksi, koska niitä ei koeta Suomessa niin suureksi ongelmaksi, eivätkä ne näin ollen ole niin paljon esille mediassa.

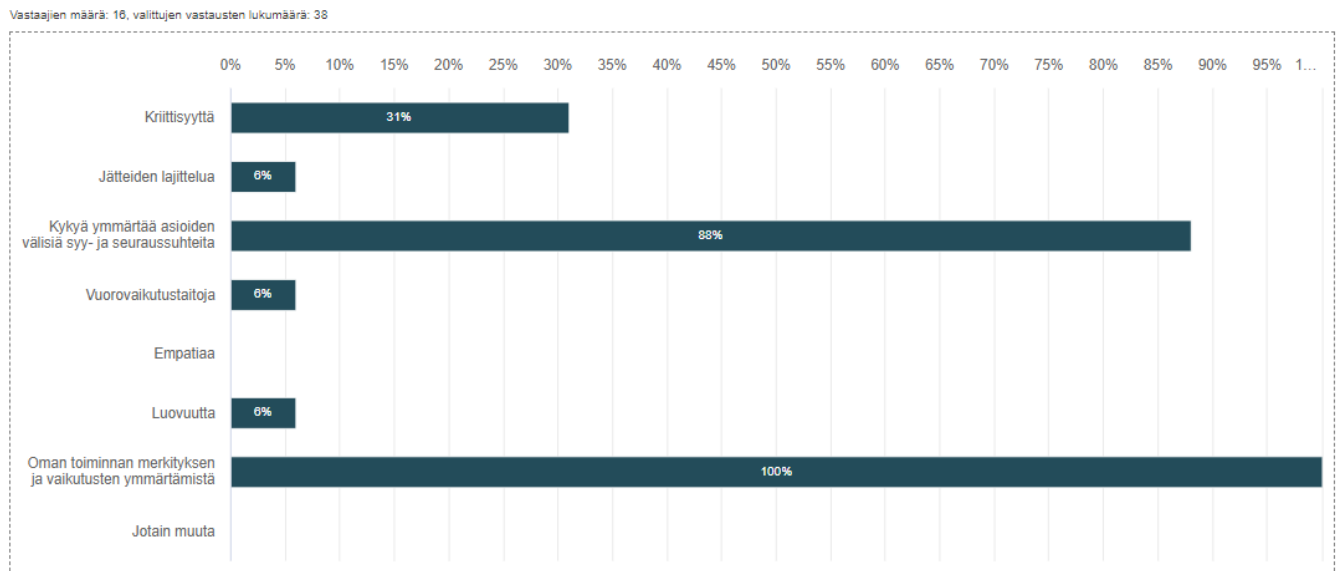
Kaavio 18. Tärkeiksi koetut asiat kestävässä kehityksessä. Liiketalous vs. muut toimialat.

Liiketalouden opettajat painottivat vastauksissaan sosiaalista kestävästä kehityksestä muiden toimialojen opettajia enemmän. Liiketalouden opettajien vastauksista tärkeimmiksi asioiksi koetaan selkeästi ihmisen toiminnan sopeuttaminen luonnon kantokykyyn sekä koulutuksen takaaminen kaikille. Muiden toimialojen opettajien vastauksista mikään vaihtoehto ei saanut yli puolta äänistä, puolet heistä kuitenkin valitsi vaihtoehdot ihmisten toiminnan sopeuttaminen luonnon kantokykyyn, hyvien elämänhallinnan taitojen edellytysten luominen sekä toimet ilmastonmuutosta vastaan.

Agenda 2030:n tärkeimpiä tavoitteita on köyhyyden poistaminen, ja se on myös ensimmäinen tavoite Kestävän kehityksen 17:stä tavoitteesta. Koska seitsemän vastaajaa kertoi tuntevansa

Agenda 2030:n ja kyseiset 17 tavoitetta, on yllättävää, ettei köyhyyden poistamista koettu tärkeäksi asiaksi kestävässä kehityksessä.

Kysymys 12. Kestävän kehityksen koulutuksen tavoitteena on mielestäni opettaa (voit valita useamman vaihtoehdon)

Kaavio 19. Mitä kestävä kehityksen tulisi opettaa?

Kysymykseen numero 12 pystyi valitsemaan useamman vaihtoehdon. Vastauksia annettiin kaiken kaikkiaan 38 kappaletta. Vastauksien perusteella tärkeimmäksi koettiin oman toiminnan merkityksen ja vaikutusten ymmärtäminen sekä kyky ymmärtää asioiden välisiä syy-seuraussuhteita. Vain yksi vastaajista koki, että jätteiden lajittelua tulisi opettaa kestäväan kehitykseen liittyen.

Kysymys 13. Mistä asioista kestäväan kehitykseen liittyen pitäisi olla tietoa ja tukea nykyistä paremmin saatavilla?

Kysymys numero 13 oli avoin kysymys, johon ei ollut pakko vastata. Kysymykseen vastattiin kolme kertaa. Lisää tietoa kaivattiin siitä, miten kestäväan kehityksen voi liittää osaksi omaa opetusta:

”Lisää tietoa yleensä ottaen, miten sen voi integroida omaan opetukseen. Lisäksi tietopaketti sen sisällöstä ja esim. noista periaatteista helposti saatavana kompaktina pakettina.”

Tietoa kaivattiin myös siitä, mitä kestävä kehitys on käytännössä milläkin toimialalla:

”Kuinka arjen pienillä teoilla ja valinnoilla voidaan yhdessä tehdä kestäviä ratkaisuja. Pienistä puroista syntyy iso virta.”

”Kullekkin opiskelijalle omaan opiskeluun liittyvistä keke asioista. Miten hän tulevana ammattilaisena omalla alallaan voi huomioida erilaisia asioita, jotka vaikuttavat kestäväan kehitykseen.”

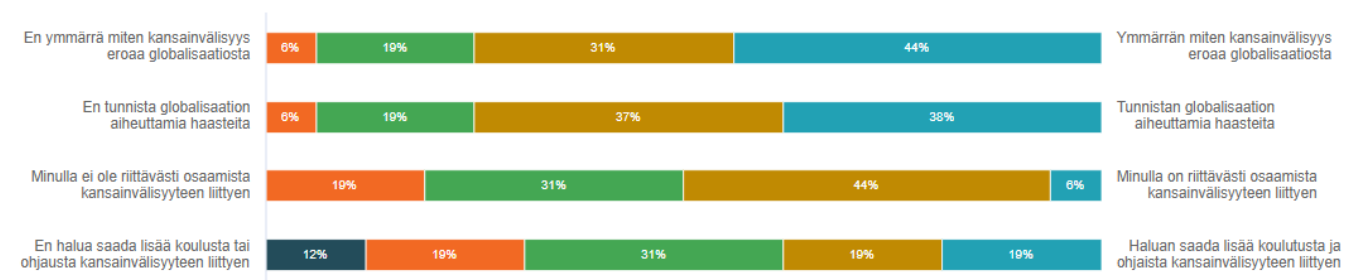
6.1.4 Kansainvälisyys

Harisalo & Miettunen (2022,33) määrittivät, että globalisaation perustana olet valtiot. Kansainvälisyys puolestaan voi olla myös henkilökohtainen ominaisuus. Kansainvälisellä osaamisella voidaan vastata globalisaation aiheuttamiin haasteisiin, joita ovat muun muassa väestönmuutos ja resurssien niukkuus.

Kysymys 14. Miten hyvin ymmärrät mitä kansainvälisyys ja globalisaatio tarkoittavat?

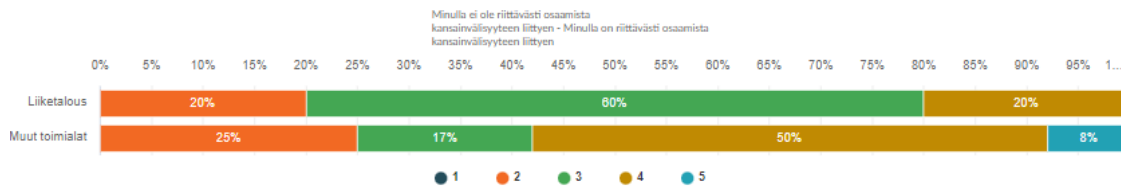
14. Miten hyvin ymmärrät mitä kansainvälisyys ja globalisaatio tarkoittaa?

Vastaajien määrä: 16

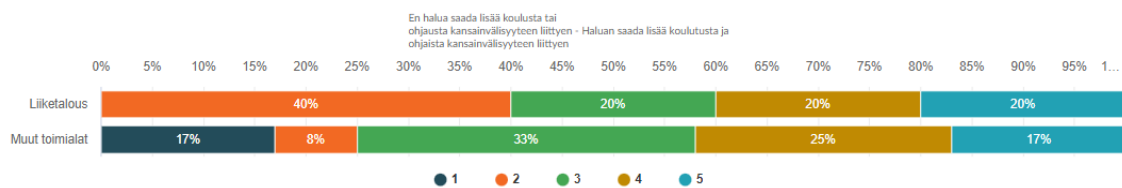
Kaavio 20. Miten hyvin kansainvälisyys ja globalisaatio ymmärretään?

Kolme neljästä vastaajasta koki erottavansa kansainvälisyyden globalisaatiosta, ja globalisaation aiheuttamat haasteet ovat myös tuttuja melkein kaikille. Myös puolet vastaajista koki oman osaamisensa olevan riittävä kansainvälisyyteen liittyen. Kuitenkin vajaa puolet vastaajista halusi saada lisää koulutusta ohjausta kansainvälisyyteen liittyen.

Kaavio 21. Miten oma osaaminen koetaan kansainvälisyyteen liittyen. Liiketalous vs. muut toimialat.

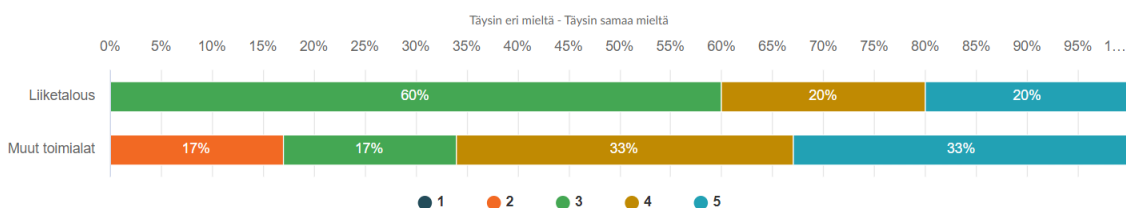
Liiketalouden opettajat eivät kokeneet omaa osaamistaan niin hyväksi kuin muiden toimialojen opettajat. Kolme viidestä liiketalouden opettajasta ei osannut arvioida omaa osaamistaan, kun yli puolet muiden toimialojen opettajista koki oman osaamisensa hyväksi kansainvälisyyteen liittyen. Liiketalouden opettajien ja muiden toimialojen opettajien vastauksissa ei ollut suuria eroa, kun kysyttiin haluavatko he saada lisää koulutusta kansainvälisyyteen liittyen.

Kaavio 22. Haluatko saada lisää koulutusta kansainvälisyyteen liittyen. Liiketalous v. muut toimialat.

Kysymys 15. Voidaanko kansainvälisyys määritellä arvoissa ja asenteissa tapahtuvaksi muutokseksi?

Opetushallitus määrittelee kansainvälisyyden arvoissa ja asenteissa tapahtuvaksi muutokseksi, jonka jälkeen yksilöllä on kyky ja halu elää globaalisti kestäväällä tavalla. Yhdeksän vastaajaa kuudestatoista oli samaa mieltä väitteen kanssa. Viisi vastaajista ei osannut sanoa, ja vain kaksi vastaajista oli eri mieltä väittämän kanssa.

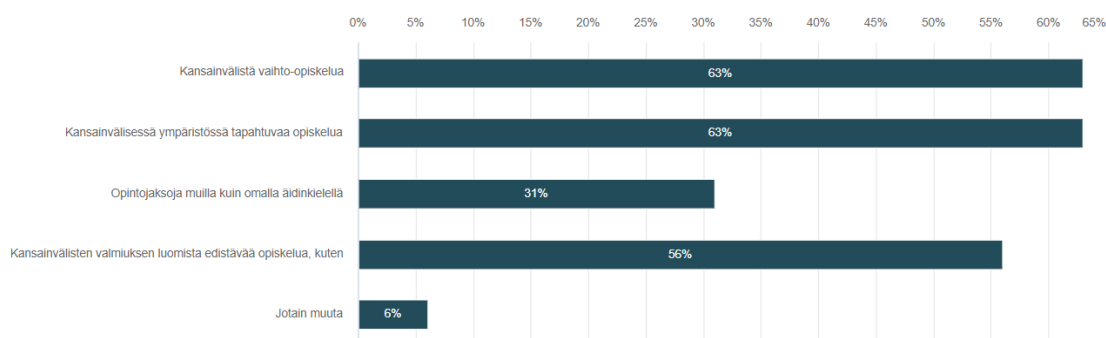
Kaavio 23. Voidaanko kansainvälisyys määritellä arvoissa ja asenteissa tapahtuvaksi muutokseksi. Liiketalous vs. muut toimialat.

Liiketalouden opettajista kaksi oli samaa mieltä väittämän kanssa, ja kolme heistä ei osannut ottaa kantaa väittämään. Väittämän kanssa eri mieltä olevat vastaajat opettivat jotain muuta kuin liiketaloutta.

Kysymys 16. Mitä on kansainvälisyys korkeakoulussa?

Kysymykseen numero 16 pystyi valitsemaan useamman kuin yhden vaihtoehdon. Opetushallitus kannustaa kansainväliseen verkostoitumiseen, ja opetus- ja kulttuuriministeriö määrittelee kansainvälistymisen korkeakouluissa kansainvälisten valmiuksien luomista edeltävänä opiskeluna, harjoittelujaksona ulkomailla tai kansainvälisessä ympäristössä tapahtuvana opiskeluna. Useimmiten kansainvälistyminen on kansainvälistä vaihtoa, kansainvälistä opiskelijarekrytointia sekä kursseja muilla kuin omalla äidinkielellä.

Vastaajien määrä: 16, valittujen vastausten lukumäärä: 35

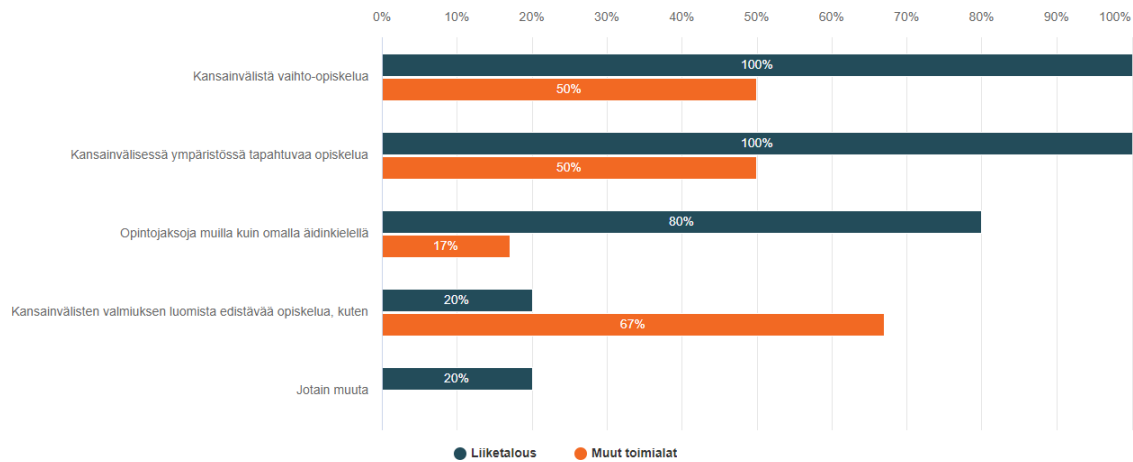

Kaavio 24. Kansainvälisyys korkeakouluissa.

Kymmenen vastaajaa kuudestatoista oli sitä mieltä, että kansainvälisyys korkeakoulussa on kansainvälistä vaihto-opiskelua ja kansainvälisessä ympäristössä tapahtuvaa opiskelua. Yhdeksän vastaajista valitsi vaihtoehdon kansainvälisten valmiuksien luomista edistävää opiskelua. Tämä vastausvaihtoehto vaati vastaajaa tarkentamaan, mikä on kansainvälisten valmiuksien luomista. Neljässä vastauksessa yhdeksästä painotettiin kulttuurin ja kielten opiskelua. Muita vastauksia olivat:

- *Kykyä hankkia ja käsitellä kansainvälistä tietoa, analysoida sitä ja lisätä kriittistä ajattelua.*
- *Opiskeluun liittyy kansainvälistä osaamista.*
- *Kaikkia edellä mainittuja ja sen lisäksi kv-projekteja, -hankkeita ja kehittämistehtäviä.*
- *Ymmärrystä eri vaihtoehdoista kansainvälisyys -teemasta.*
- *Mukavuusalueelta "kotoa" poistumista.*

Yksi vastaajista oli valinnut vaihtoehdon jotain muuta, sillä hänen mielestään ”Kansainvälisyys on osa opintojaksojen sisältöä liiketaloudessa täysin luontevasti. Sitä ei voi erottaa.” Yllättäen opintojaksoja muilla kuin omalla äidinkielellä ei koettu kansainvälisyydeksi, sillä vain viisi vastaajista oli valinnut kyseisen vaihtoehdon.

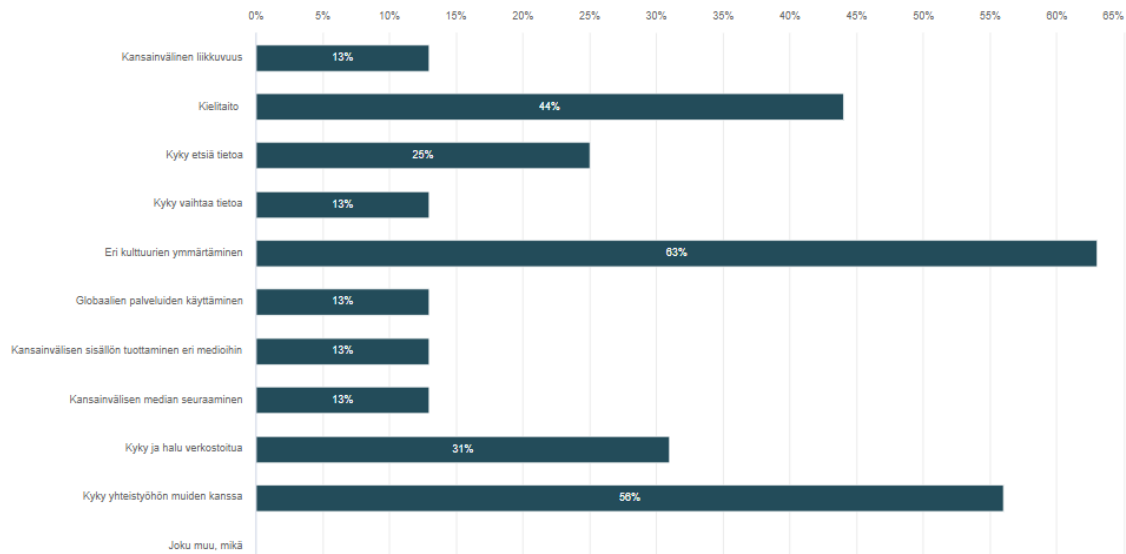
Kaavio 25. Kansainvälisyys korkeakouluissa. Liiketalous vs. muut toimialat.

Kun tuloksia tarkastellaan toimialoittain, niin liiketalouden opettajien vastaukset eroavat selkeästi muiden toimialojen opettajien vastauksista. Muiden toimialojen opettajat kokivat kansainvälisyyden olevan enemmän kansainvälisten valmiuksien luomista edistävää opiskelua. Liiketalouden opettajien vastauksissa painottuu perinteisemmät kansainvälisyyden määritelmät, kuten kansainvälinen vaihto-opiskelu, kansainvälisessä ympäristössä tapahtuva opiskelu sekä opintojaksot muulla kuin omalla äidinkielellä.

Kysymys 17. Mitä on kansainvälinen osaaminen?

Demos Helsingin mukaan kansainvälisyys ei ole vain kielitaitoa, vaan se on uteliaisuutta maailmassa tapahtuviin asioihin, verkostoitumista ja sopeutumiskykyä. Kansainväliseen osaamiseen liittyy vuorovaikutus eri ryhmien välillä välittämättä valtioiden välisistä rajoista.

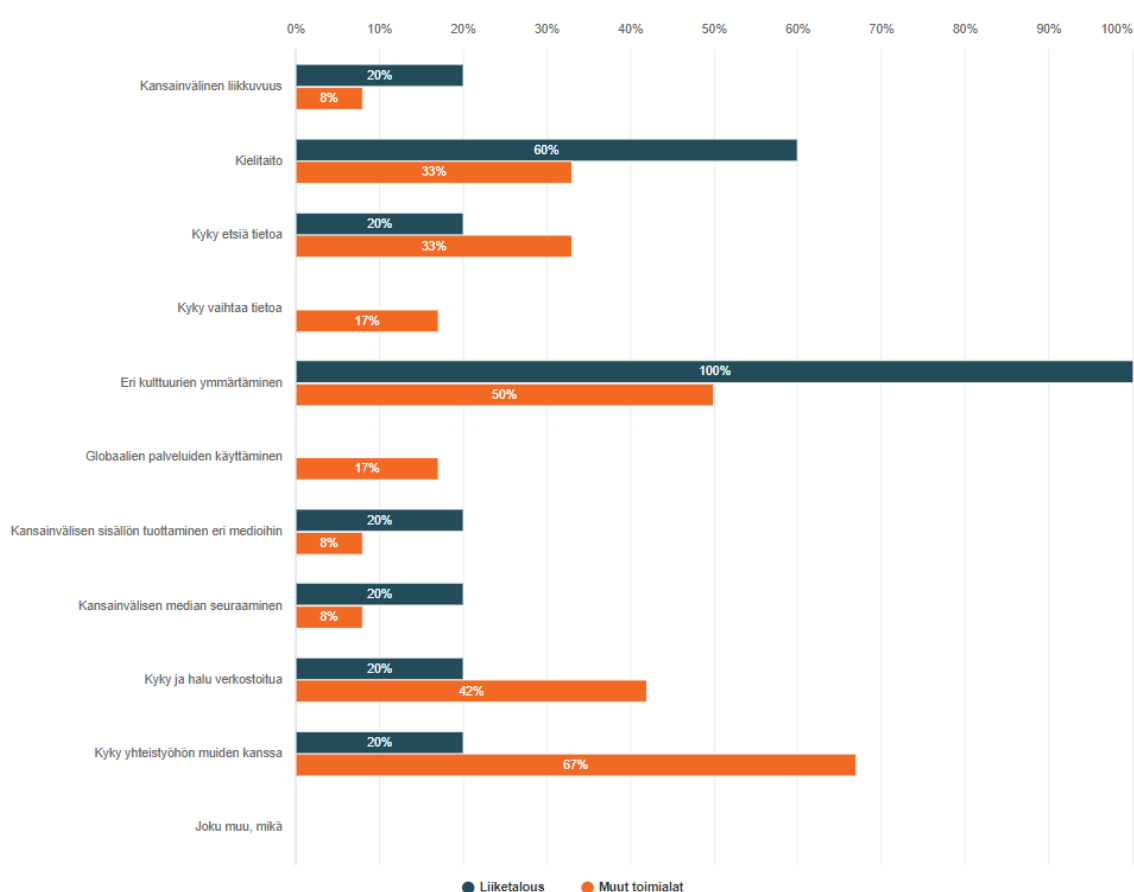
Vastaajien määrä: 16, valittujen vastausten lukumäärä: 45

Kaavio 26. Mitä on kansainvälinen osaaminen?

Kysymykseen numero 17 pystyi valitsemaan kolme vaihtoehtoa. Vastaajien mielestä kansainvälinen osaaminen on etenkin eri kulttuurien ymmärtämistä, joka valittiin 10 kertaa. Toiseksi eniten eli yhdeksän kertaa valittiin vaihtoehto kyky yhteistyöhön muiden kanssa, ja kolmanneksi eniten eli seitsemän kertaa valittiin vaihtoehto kielitaito. Vastaajat olivat vastauksissaan hyvin paljon samoilla linjoilla Demos Helsingin kanssa.

Yllättävää oli, ettei kansainvälistä liikkuvuutta koettu kovin tärkeäksi kansainvälisen osaamisenmerkiksi, vaikka sen koettiin olevan yksi tärkeä osa kansainvälisyyttä korkeakouluissa.

Kaavio 27. Mitkä asiat ovat kansainvälistä osaamista. Liiketalous vs. muut toimialat.

Liiketalouden opettajat kokivat kansainvälisen osaamisen etenkin eri kulttuurien ymmärtämisenä, sekä kielitaitona. Muiden toimialojen opettajien vastauksissa korostuu kyky yhteistyöhön muiden kanssa. He kokivat tärkeiksi myös kielitaidon sekä kyvyn ja halun verkostoitua muiden kanssa.

Kysymys 18. Mistä asioista kansainvälisyyteen liittyen pitäisi olla tietoa ja tukea nykyistä paremmin saatavilla?

Kysymys numero 18 oli avoin kysymys, johon vastaaminen oli vapaaehtoista. Kysymykseen saatiin kaksi vastausta, jotka molemmat liittyvät kansainvälisten kontaktien luomiseen:

”Esim. kansainvälisten kontaktien luomisen kynnyksen madaltaminen, esimerkiksi jos nyt opiskelijoita tarkoitetaan onnistuneista ja epäonnistuneista vaihdoista. Erityisesti nuorille erilaisista vaihto-ohjelmista ja rahoituksesta esim. opiskella perustutkinnon jälkeen kansainvälisessä oppilaitoksessa lisäten osaamista ja verkostoja. Kansainvälisyys, kuten moni asia perustuu kuitenkin lopulta

ihmissuhteisiin ja luottamukseen. Luottamus rakentuu yhteisen tekemisen kautta.”

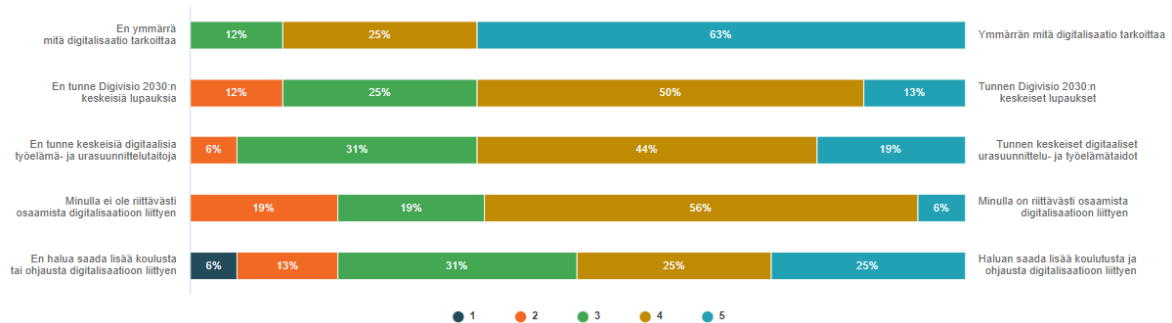
”KV-projekteihin mukaan pääseminen tulisi olla yhdenvertaisempaa”

6.1.5 Digitalisaatio

Digitalisaatio on digitaalitekniikan integrointia osaksi jokapäiväistä elämää. Digitalisaatio ei ole kuitenkaan vain mekaaninen prosessi, vaan se liittyy yhteiskunnassa samanaikaisesti tapahtuvaan taloudelliseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen muutokseen. (Alasoini 2015,026,32.)

Kysymys 19. Miten hyvin koet ymmärtäväsi mitä digitalisaatio tarkoittaa?

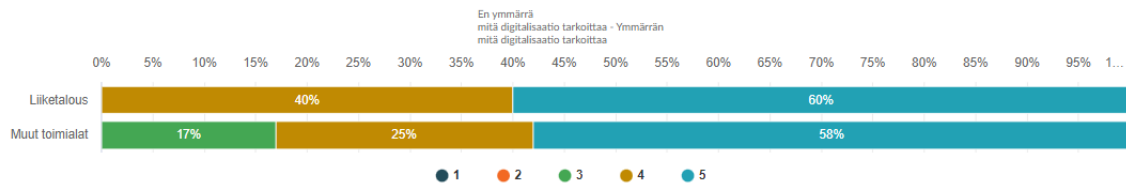
Vastaajien määrä: 16

Kaavio 28. Miten hyvin digitalisaatio ymmärretään?

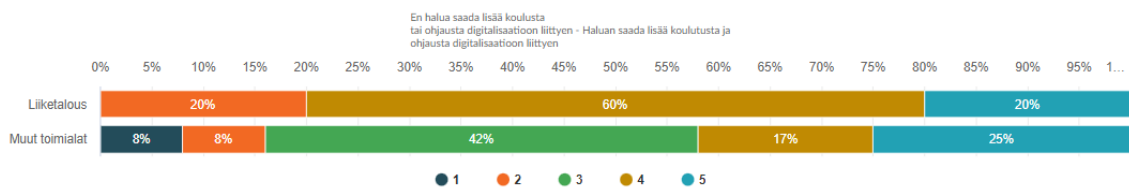
Digitalisaatio käsitteenä oli melko selkeä kaikille vastaajille, sillä kukaan ei valinnut vaihtoehtoja 1 tai 2. Yli puolet vastaajista koki tuntevansa Digivisio 2030:n ja sen lupaukset sekä tuntevansa keskeiset digitaaliset työelämä- ja urasuunnittelutaidot. Kymmenen vastaajista koki, että heillä on riittävästi osaamista digitalisaatioon liittyen. Lisää koulutusta tai ohjausta halusi kuitenkin jopa kahdeksan vastaajista, ainoastaan kolme vastaajista oli sitä mieltä, etteivät he halunneet lisää koulutusta.

Vastaajien määrä: 16

Kaavio 29. Miten hyvin koet ymmärtäväsi mitä digitalisaatio tarkoittaa? Liiketalous vs. muut toimialat.

Kun verrataan liiketalouden opettajien vastauksia muiden vastauksiin, ei vastauksissa ole huomattavissa oleellista eroa.

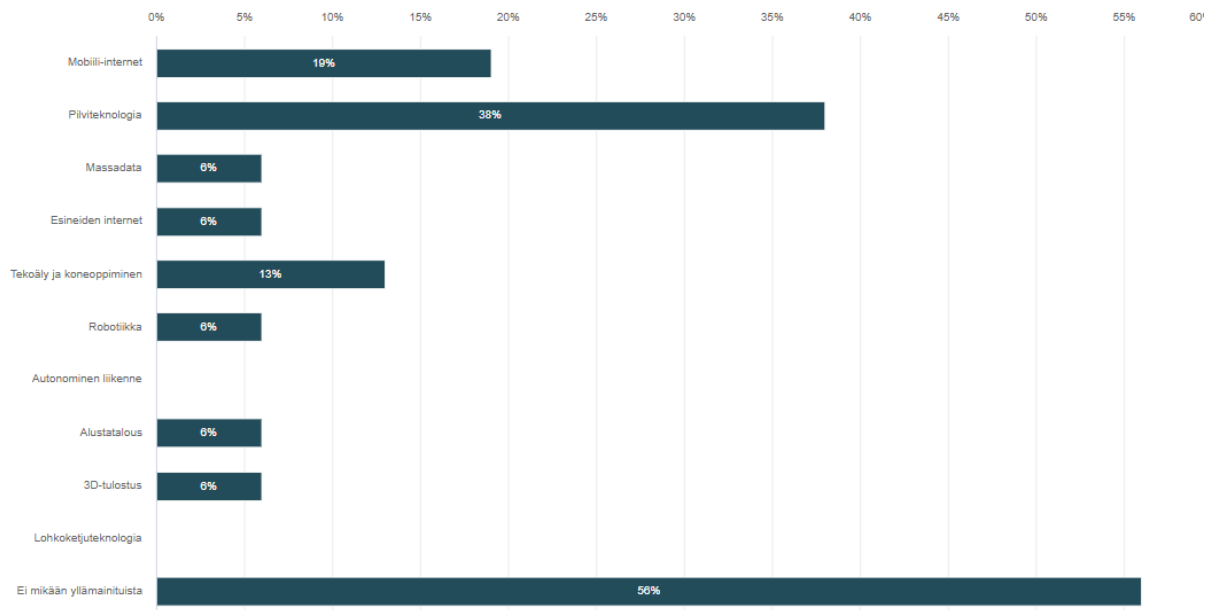
Kaavio 30. Halu saada lisää koulutusta digitalisaatioon liittyen. Liiketalous vs. muut toimialat.

Vastauksissa löytyy eroja vasta, kun tarkastellaan vastaajien mielenkiintoa saada lisää koulutusta digitalisaatioon liittyen. Neljä viidestä liiketalouden opettajasta halusi saada lisää koulutusta. Muiden toimialojen opettajista viisi ei ottanut kantaa siihen, haluavatko he saada lisää koulutusta.

Kysymys 20. Mitkä digitalisaation teemat ovat osana opetustasi?

Alasoini (2018, 15–20) jakaa digitalisaation useisiin eri kehityssuuntiin, jotka ovat mobiili-internet eli langaton verkko ja sen hyödyntäminen, pilviteknologia, massadata, tekoäly ja koneoppiminen, robotiikka, autonominen liikenne, 3D-tulostus ja lohkoketjuteknologia.

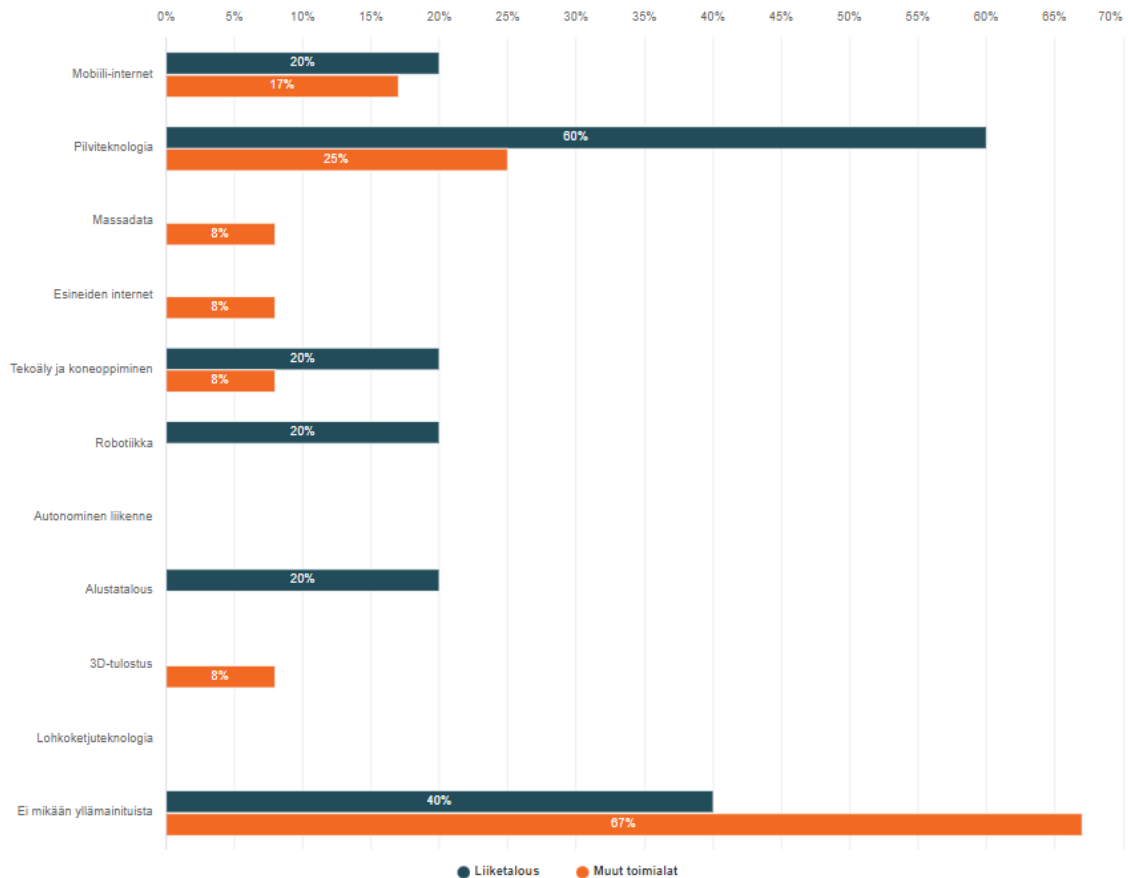
Vastaajien määrä: 10, valittujen vastausten lukumäärä: 25

Kaavio 31. Digitalisaation teemat osana opetusta.

Yli puolet vastaajista (9) vastasi, ettei mikään esitetystä vaihtoehdoista ole osana heidän opetustaan. Tästä voitaisiin päätellä, että Timo Alasoinin digitalisaation kehityssuunnat eivät ole heille tuttuja. Olisin olettanut, että mobiili- internet ja pilviteknologia olisi valittu useamman kerran, sillä mobiili-internet viittaa langattomaan verkkoon, ja laitteisiin, jotka voivat käyttää langatonta verkkoa. Lisäksi Microsoftin O365- palvelu on pilvipalvelu, jonka OAMK tarjoaa opiskelijoille. Kuusi vastaajista kertoi käyttävänsä pilviteknologiaa osana opetusta, ja vain kolme kertoi mobiili-internetin olevan osa opetusta.

Vastaajien määrä: 16, valittujen vastausten lukumäärä: 25

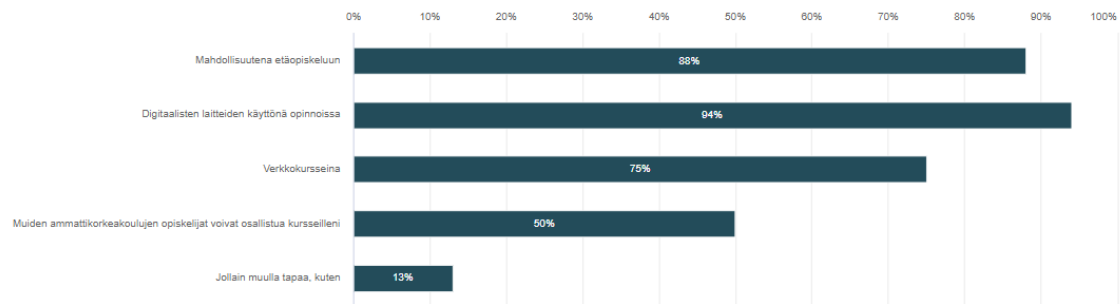

Kaavio 32. Digitalisaation teemat osana opetusta. Liiketalous vs. muut toimialat.

Liiketalouden opettajista kaksi vastasi, ettei mikään vaihtoehtoina olleista digitalisaation kehityssuunnista ole osana heidän opetustaan. Kolme viidestä liiketalouden opettajista vastasi pilviteknologian sisältyvän opetukseen. Muiden toimialojen opettajista kaksi kolmasosaa vastasi, ettei mikään digitalisaation kehityssuunnista ole osana heidän opetustaan. Kolme muiden toimialojen opettajista kertoi pilviteknologian olevan osa opetusta, ja kaksi muiden toimialojen opettajaa kertoi käyttävänsä mobiili-internettiä opetuksessaan.

Kysymys 21. Miten digitalisaatio näkyy osana opetustasi?

Vastaajien määrä: 16, valittujen vastausten lukumäärä: 51

Kaavio 33. Miten digitalisaatio näkyy osana opetusta?

Melkein kaikki vastaajat kertoivat digitalisaation näkyvän opetuksessa digitaalisten laitteiden käyttönä. Ainoastaan yksi vastaajista ei valinnut kyseistä vaihtoehtoa. 14 vastaajaa kertoi, että opetukseen oli mahdollista osallistua etänä, ja kaksitoista vastaaja kertoi opettavansa verkkokursseja. Ainoastaan puolet vastaajista mainitsi muiden ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden voivan osallistua kursseille. Kaksi vastaajista kertoi digitalisaation näkyvän jollain muulla tapaa, ja molemmat vastaajista kertoivat digitalisaation olevan osa opetettavaa sisältöä.

Vastaajien määrä: 16, valittujen vastausten lukumäärä: 51

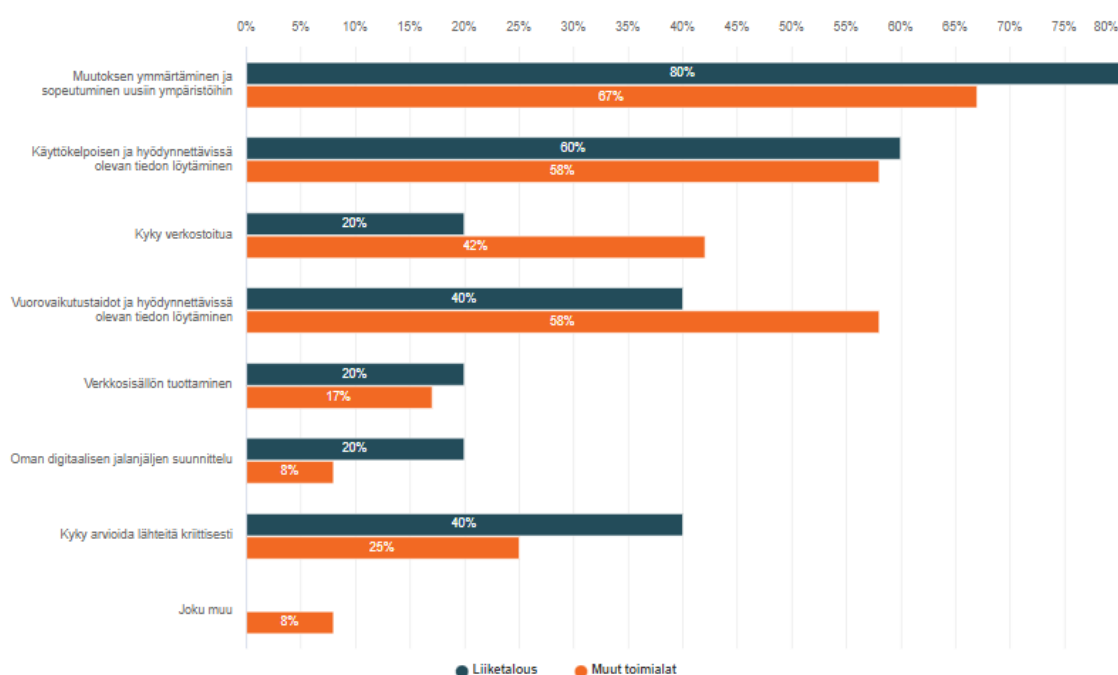
Kaavio 34. Miten digitalisaatio näkyy osana opetusta? Liiketalous vs. muut toimialat.

Vastauksissa erikoista on se, että kysymyksessä numero 20 etenkin muiden toimialojen opettajat eivät kokeneet pilviteknologian ja mobiili-internetin olevan olennainen osa opetusta, mutta niiden tarjoamat mahdollisuudet etäopiskeluun, verkkokursseihin ja digitaalisten laitteiden käyttöön näkyvät melkein kaikilla osana opetusta. Kaksi liiketalouden opettajaa kertoi digitalisaation näkyvän jollain muulla tapaa, ja molemmat vastaajista kertoivat digitalisaation olevan osa opetettavaa sisältöä

Kysymys 22. Tärkeimmät urasuunnittelutaidot

Hooley Tristan on kirjoittanut urasuunnittelutaidoista, ja hänen mallissaan on seitsemän digitaalista urasuunnittelutaitoa. Nämä urasuunnittelutaidot ovat sopeutuminen muutokseen, tiedonkäsittely, kriittisyys, verkostoituminen, verkkovuorovaikutus eli digitaalisten etikettien osaaminen, sisällöntuotanto ja verkkonäkyvyys eli oma oman digitaalisen jalanjäljen suunnittelu. DigComp2.0 puolestaan esittää digitaaliset kommunikointitaidot ja digitaalisen sisällön kehittämistaidot yhdeksi merkittävimmistä digitaalisen osaamisen osa-alueeksi (Euroopan komissio 2016).

Vastaajien määrä: 16, valittujen vastausten lukumäärä: 45

Kaavio 35. Digitaalisten urasuunnittelutaitojen tärkeimmät asiat. Liiketalous vs. muut toimialat.

Vastaajat pystyivät valitsemaan enintään kolme mielestään tärkeintä urasuunnittelutaitoa. Vastauksia kertyi 45 kappaletta. Tärkeimmiksi asioiksi koettiin muutoksen ymmärtäminen ja sopeutuminen uusiin ympäristöihin, käyttökelpoisen ja hyödynnettävissä olevan tiedon löytäminen sekä vuorovaikutustaidot ja hyödynnettävissä olevan tiedon löytäminen. Vastauksia tulkitessa on hyvä ottaa huomioon se, että kyselyyn on päässyt sama vaihtoehto kahteen kertaan, joka on todennäköisesti vaikuttanut vastauksiin. Liiketalouden opettajien ja muiden toimialojen opettajien vastauksissa ei ole suuria eroja. Joku muu -vaihtoehto valittiin vain kerran, ja vastaaja kertoi digitaalisissa urasuunnittelutaidoissa oppimisen ja opiskelun taidon olevan tärkeä taito.

DigComp2.0:n digitaalisia kommunikointitaitoja ja sisällönkehittämistä vastaa lähinnä Tristanin oman digitaalisen jalanjäljen suunnittelu, verkkosisällön tuottaminen sekä verkkovuorovaikutustaidot. Vastaajat kokivat vuorovaikutustaidot melko tärkeiksi, mutta vastausvaihtoehdossa olisi pitänyt olla vuorovaikutustaidot ja digitaalisten etikettien osaaminen eikä vuorovaikutustaidot ja hyödynnettävissä olevan tiedon löytäminen. Kun kyseinen vastausvaihtoehto jätetään huomioimatta tämän vuoksi, eivät vastaajat kokeneet DigComp2.0:n määrittelemiä taitoja tärkeimmiksi taidoiksi.

Kysymys 23. Mistä asioista digitalisaatioon liittyen pitäisi olla tietoa ja tukea nykyistä paremmin saatavilla?

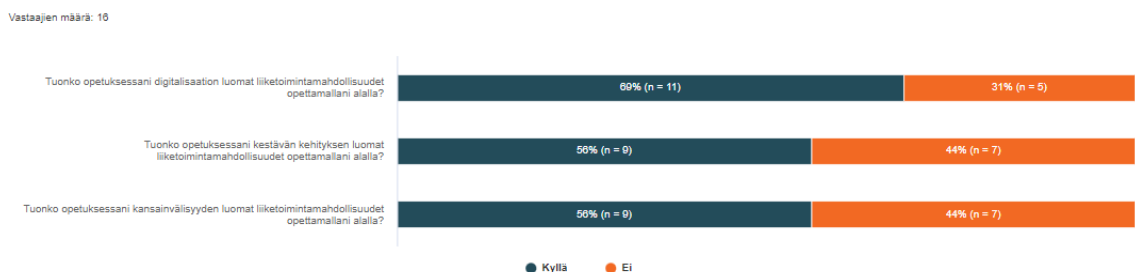
Kysymys numero 23 oli avoin kysymys, johon vastaaminen oli vapaaehtoista. Vastauksia tuli kaksi:

”Tiedon haussa. Pelkästään google ei ole riittävä. Kirjasto ja tietokannat tulisi hallita.”

”Tutkimustietoa esimerkiksi siitä, miten digitalisaatio on vaikuttanut korkeakouluopiskelijoiden oppimistuloksiin ja jaksamiseen.”

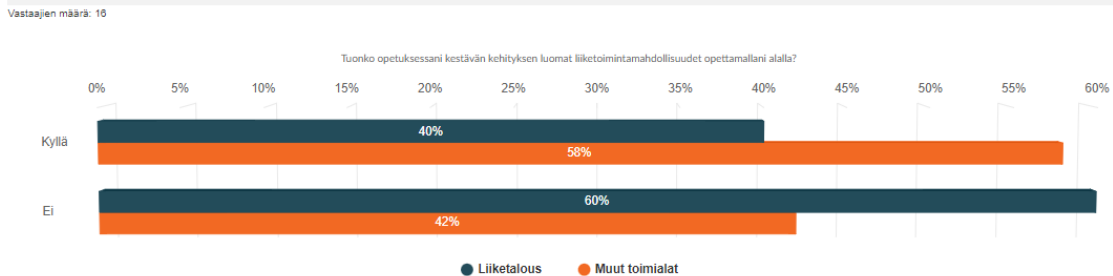
Kysymys 24. Kestävä kehitys, kansainvälisyys ja digitalisaatio sekä niiden luomat liiketoimintamahdollisuudet osana yrittäjyyskasvatusta.

Kyselyn tarkoituksena oli myös selvittää, näkyykö kestävä kehitys, kansainvälisyys ja digitalisaatio ja niiden luomat liiketoimintamahdollisuudet opetuksessa vastaajien mielestä.

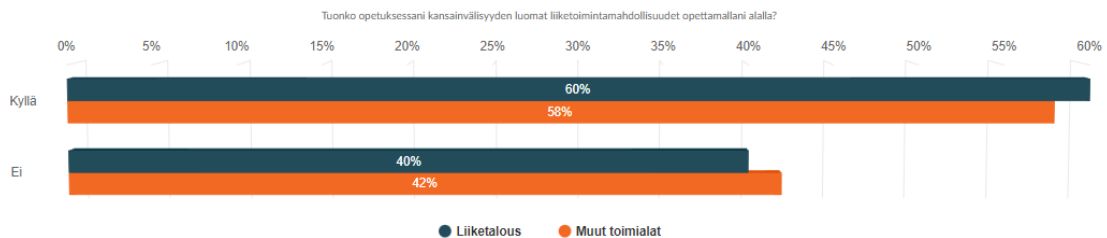
Kaavio 36. VÄKEVÄ-hankkeen teemojen luomien liiketoimintamahdollisuuksien näkyminen osana opetusta

Digitalisaation luomat liiketoimintamahdollisuudet näkyivät osana opetusta noin kahdella kolmasosalla vastaajista. kestävän kehityksen ja kansainvälisyyden luomat liiketoimintamahdollisuudet näkyivät opetuksessa hieman yli puolella vastaajista.

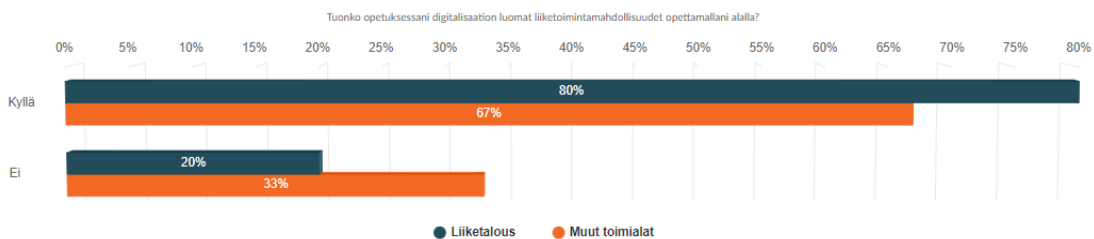
Kaavio 37. Kestävän kehityksen luomat liiketoimintamahdollisuudet osana opetusta. Liiketalous vs. muut toimialat.

Kaksi viidestä liiketalouden opettajasta kertoi tuovansa omassa opetuksessaan esille kestävän kehityksen luomat liiketoimintamahdollisuudet osana omaa opetustaan. Muiden toimialojen opettajat toivat kestävän kehityksen luomat liiketoimintamahdollisuudet useammin esiin osana opetusta.

Kaavio 38. Kansainvälisyyden luomat liiketoimintamahdollisuudet osana opetusta. Liiketalous vs. muut toimialat.

Kansainvälisyyden luomien liiketoimintamahdollisuuksien näkymisessä osana opetusta ei ollut suurta eroa vastauksissa.

Kaavio 39. Digitalisaation luomat liiketoimintamahdollisuudet osana opetusta. Liiketalous vs. muut toimialat.

Digitalisaation luomat liiketoimintamahdollisuuden näkyvät neljällä viidestä liikelouden opettajalla osana opetusta. Kaksi kolmasosaa muiden toimialojen opettajista vastasi digitalisaation luomien liiketoimintamahdollisuuksien näkyvän osana omaa opetustaan.

Kysymys 25. Haluatko lisätä vielä jotain yrittäjyyskasvatuksesta, kestävästä kehityksestä, kansainvälisyydestä tai digitalisaatiosta, mikä ei tullut kyselyssä esille?

Kysymys numero 25 oli avoin kysymys, johon ei ollut pakko vastata. Tähän kysymykseen ei tullut yhtään vastausta.

6.2 Haastattelu

Haastateltavaksi lupautui yksi vastaajista. Haastateltava toimii sosiaali- ja terveysalalla opettajana. Haastattelussa käytiin läpi ensin lyhyesti, miten vastaaja ymmärtää yrittäjyyskasvatuksen sekä VÄKEVÄ-hankkeen teemat. Tämän jälkeen kävimme läpi, miten teemat näkyvät vastaajan opetuksessa.

Haastattelun aikana vastaaja painotti muutamaaan otteeseen sitä, ettei hänellä ole tietoja yrittäjyyskasvatuksesta. Vastausten perusteella hänellä on jonkinlainen käsitys siitä, mitä yrittäjyyskasvatus on:

”Mää ymmärrän sen niin, et se on niin kuin yrittäjähenkisyyteen kasvattamista ensisijaisesti... Tai en tiedä onko se ensisijaisesti, mutta ainakin yksi näkökulma, et tulee sellaista sisäistä yrittäjyyttä. Joka tarkoittaa vastuuntuntoisuutta, tavoitteellisuuteen ja semmoiseen johdonmukaisuuteen, niin kuin kasvattamista ja ohjaamista ja opettamista. Ja myös sellaista, et osaa johtaa itseään.

Toinen puoli on sitten sitä, että ohjataan ja annetaan tietoa ja hyviä esimerkkejä siitä mitä on yrittäjänä toimiminen yhtenä tällaisena urakehitysvaihtoehtona. Et tulee realistinen kuva siitä, minkälaisia asioita esimerkiksi yrityksen perustamiseen, tai liittymiseen olemassa olevaan yritykseen yrittäjänä, liittyy. Että näitä kahta puolta näkisin siinä olevan.”

Yrittäjyyskasvatus näkyi haastateltavan opetuksessa sisäisenä yrittäjyytenä. Vastauksesta kuitenkin näkyy, ettei hän koe omaa osuuttaan oikeana yrittäjyyskasvatuksena kertomalla, ettei hänelle ole osaamista yrittäjyyteen kasvattamisesta. Tosin haastateltava mainitsee kannustavansa yrittäjyyteen, jos se on oppilaita kiinnostanut.

”Pidän tärkeänä kaikessa sitä, että henkilö osaa johtaa itseään, toimia vastuullisesti ja myöskin innovatiivisesti, se jäi äsken sanomatta. Että osaa olla kehittäjä, osaa löytää uusia ratkaisuja ja myöskin sitten haastaa muita siihen mukaan. Et oikeastaan se mun puoli painottuu siihen, koska mulla ei tosiaankaan oo tietoja eikä osaamista siihen yrittäjänä kasvuun sen kummemmin.”

VÄKEVÄ-hankkeen teemoista kansainvälisyyden osalta vastaajan vastaukset tukevat webropol- kyselyn tuloksia. Haastattelussa tulevat ilmi niin kielitaito, kansainvälinen vaihto kuin verkostoituminen:

”Kansainvälisyys, -- se tarkoittaa niinku kun kykenee ensinnäkin lukemaan ja ymmärtämään kansainvälistä kirjallisuutta. Tietenkin erityisesti tutkimusta, kun nyt ollaan korkeakoulussa. Ja sitten rohkeutena lähteä kansainväliseen toimintaan, vaihtoon, verkostoitua ja sitten...-- Ja sitten myöskin kun meillä on kansainvälisiä opiskelijoita täällä, ni rohkeasti yhteistyössä. Ja heidän kanssaan käy keskustelua ja sillä tavalla oppii sitäkin kautta sitä kansainvälisyyttä.”

Kansainvälisyys näkyy vastaajan opetuksessa lähinnä kansainvälisinä lähteinä, mutta muuten opetus on tällä hetkellä suomenkielistä:

”No, lähteitä tietenkin pyrin käyttämään, kansainvälisiä lähteitä siellä taustalla. Suomenkielisiä kaikki mun tunnit on, tällä hetkellä on ainakin näin. (Kansainväliset) opiskelijat on tietenkin lämpimästi tervetulleita. Jos heitä on, silloin tietysti huomioidaan se kielessä ja kaikessa. Mut heitä on nyt aika vähän sattunut mun tunneille. Mutta tuutoroinneissa kannustan myös näitä ylemmän amkin opiskelijoita vaihtoon.”

Digitalisaation osalta webropol-kyselyssä ei mobiili-internetiä eikä pilvipalveluita tunnustettu usein osaksi opetusta. Haastattelussa kuitenkin digitalisaatio koettiin osaksi jokapäiväistä toimintaa, ja

vastauksista näkyvät myös mobiili-internetin ja pilvipalveluiden tarjoamat mahdollisuudet verkko-opetukseen ja etäpalavereihin. Vastaaja koki myös digitalisaation näkyvän erittäin paljon omassa opetuksessaan:

"No digitalisaatio on jokapäiväinen, luonnollinen osa meidän kaikkien, sekä opiskelijoiden että henkilökunnan, työtä. Et kyllähän meillä paljon asioita tapahtuu niinku digitalisaation kautta. -- Luokassa on opetusta ja ohjausta, mutta pääosinhan me oikeestaan ollaan.. On kaikkea tiedonhakuja, tehtävien tekemistä, viestien lähettämistä ja sitten tätä verkko-opetusta, näitä palavereita, yhteyksiä ni ollaan verkossa."

"No, jos lähtee tuosta digitalisaatiosta, ni se näkyy kyllä erittäin paljon. Ja toisaalta sehän liittyy kestävään kehitykseenkin, jos on vaikka opinnäyteohjaus henkilön kanssa, joka... Tai vaikka hän oikeestaan asuu missä tällä hetkellä, ni me kyllä aika herkästi sovitaan se tähän verkkoon. Ihan sen takia, ettei tarvii kenenkään matkustaa mihinkään eikä tarvitse mitään tilavarauksia tehdä. Aikaa säästyy ja sitten hyödynnetään näitä välineitä mitä meillä on."

Kestävän kehityksen osalta vastaaja painottaa sosiaalista kestävä kehitystä. Vastaajan näkökulma sosiaaliseen kestäväan kehitykseen on hieman erilainen kuin mitä tässä opinnäytetyössä sosiaalisella kestäväällä kehityksellä tarkoitetaan. Aikaisemmin sosiaalinen kestävä kehitys on määritelty yksilötasolla omakohtaiseksi vastuunotoksi, hyvän elämänhallinnan edellytysten luomiseksi sekä oman toiminnan merkityksen ja vaikutusten ymmärtämiseksi (Laininen ym. 2006, 6). Vastaaja yhdisti samankaltaiset asiat jo aikaisemmin sisäiseen yrittäjyyteen. Kestävän kehityksen hän määritteli seuraavasti:

"Itse edustan kestäväan kehityksen tätä sosiaalista, ja siihen hyvinvointiin liittyvää puolta. Että se ihmisten välinen kanssakäyminen tukisi tätä työhyvinvointia ja sitä että näistä yhteistyösuhteista ja työkaveruuksista, johtajuussuhteista tulisi tämmöisiä niinku kestäväällä tavalla ihmisten sosiaalisuutta ja siten hyvinvointia tukevia."

”Sitten tietysti se on tätä fyysisestä ympäristöstä huolehtimista, vastuullisuutta kaikissa ratkaisuissa. Eli materiaali... näissä kulutustottumuksissa, roskaamisessa, kaikessa tällaisessa meidän omaa vastuullisuutta.”

Opetuksessa vastaaja kertoi kestävän kehityksen näkyvän lähinnä mielen hyvinvoinnin ja työhyvinvoinnin asioissa, mutta muuten fyysiseen ympäristöön liittyvä kestävä kehitys ei ollut mukana hänen opetuksessaan.

” No, mä liitän sen siihen, et mun opetuksessa se näkyy etenkin siinä mielen hyvinvoinnin ja sitten työhyvinvoinnin asioissa. Eli semmoinen kanssakäyminen, ja toimintatavat ja johtamiset, ja tällaiset jotka tukee näitä asioita, niin ne on siellä mun opetuksessa. Ehkä varmaan jonkun verran vilahtaa esille fyysiseen ympäristöön liittyviä asioita, mut ehkä ne ei nyt mun opetuksessa niin painotu.”

Niin webropol vastausten kuin haastattelun perusteella suosittelisin VÄKEVÄ-hankkeen työntekijöitä selventämään hankkeen teemat uutta strategiaa jalkauttaessa. Ainakin haastattelussa kansainvälisyys vaikutti olevan helposti ymmärrettävä, ja selkeimmältä. Digitalisaatio koettiin jokapäiväiseksi, mutta sen tarkempi määrittely ei ollut aivan niin yksinkertaista.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

VÄKEVÄ-hankkeen teemoja on vaikea erottaa yrittäjyyskasvatuksesta, etenkin kun yrittäjyyskasvatukseen otetaan eurooppalainen, sisäistä yrittäjyyttä korostava näkökulma. Yrittäjyyskasvatus on VÄKEVÄ-hankkeessa kattokäsite, joka yhdistää kestävä kehityksen, kansainvälisyyden ja digitalisaation. Nämä teemat ovat tulevaisuuden työelämän taitoja, ja niitä voi tulevaisuudessa olla vaikea erottaa toisistaan. Kestävä kehityksen tavoitteena on turvata tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi tarvitaan uudenlaisia innovaatioita ja kansainvälistä yhteistyötä. Ympäristöministeriön määritelmän mukaan kestävä kehitys on paikallista, alueellista sekä maailmanlaajuista, joten pelkästään paikallisilla ratkaisuilla ei päästä kestävä kehityksen tavoitteeseen. Kansainvälisyys auttaa luomaan aidosti globaalisti kestäviä liiketoimintamalleja. Digitalisaatio tuo mukanaan mahdollisuuden uusille, kestäville innovaatioille sekä alustoja kansainväliseen yhteistyöhön. Tulevaisuuden yrittäjille kestävä kehityksen näkökulma liiketoiminnassa tulee hyvin suurella todennäköisyydellä olemaan yksi liiketoiminnan menestystekijä.

Jotta tulevat yrittäjät pystyisivät vastaamaan näihin haasteisiin, tulee yrittäjyyskasvatuksessa huomioida kestävä kehityksen tarjoamat mahdollisuudet ja sen haasteet, digitalisaation tarjoamat uudenlaiset työkalut ja mahdollisuudet uusiin liiketoimintamahdollisuuksiin sekä ohjata kansainvälisyyteen ja yhteistyöhön muiden kanssa. Väkevä-hankkeen teemat eivät ole asioita, jotka näkyvät vain yrittäjyyskasvatuksessa, vaan niiden tulisi olla läpileikkaavia koko koulutuksessa. Kun yrittäjyyskasvatus ymmärretään mannermaiseen tapaan yrittäjyysvalmiuksina ja -taitoina toimintana sekä tapana tehdä töitä, niin hankkeen teemat ovat helpompi ymmärtää osana yrittäjyyskasvatusta. Tällöin yrittäjyyskasvatus kuuluu kaikkiin koulutusohjelmiin ja jokaiseen oppiaineeseen: Yrittäjyys on tapa olla ja toimia, ei vain liiketoimintaa.

Yrittäjyys voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen yrittäjyyteen. Yrittäjyyskasvatuksessa ulkoiseen yrittäjyyteen liittyy liiketoimintaosaaminen, ja sisäiseen yrittäjyyteen liittyy yrittäjämäisiä taitoja ja asenteita. Uuden yrittäjyyskasvatusstrategian tarkoituksena on lisätä juuri sisäiseen yrittäjyyteen liittyviä taitoja opetukseen. Kansainvälisyys ja digitalisaatio auttavat vastaamaan kestävä kehityksen haasteisiin, ja sekä kansainvälisyydessä että digitalisaatiossa olennaisia asioita ovat verkostoituminen ja kanssakäyminen muiden kanssa, uteliaisuus ja eri kulttuurien ymmärtäminen. Kuten aikaisemmin opinnäytetyössäni viittasin Paajaseen yrittäjyyskasvatuksessa kertovassa

kappaleessa, niin yrittäjyyskasvatusta voidaan verrata elämönhallintataitojen oppimiseen, ja sosiaalinen kestävä kehitys määritellään juuri hyväksi elämönhallintataidoiksi.

Opinnäytetyöni ensimmäinen tutkimuskysymys oli ”miten yrittäjyyskasvatus näkyy ammattikorkeakoulun opettajien opetuksessa?”. Vastausten perusteella opettajat ymmärtävät yrittäjyyskasvatuksen eri tavoilla, ja osa opettajista ei osannut tehdä valintaa anglo-amerikkalaisen ja mannermaisen yrittäjyyskasvatuksen välillä. Kun yrittäjyyskasvatus ymmärretään käsitteenä eri tavoin, niin myös se, minkä opettajat kokevat olevan yrittäjyyskasvatusta, voidaan ymmärtää eri tavoilla. Vaikka vastaajia opinnäytetyössäni on vähän, niin tuloksista käy ilmi se, että liiketalouden opettajat ymmärtävät yrittäjyyskasvatuksen muita useammin sisäisen yrittäjyyden kehittämisenä.

Tärkeäksi koettiin sellaisten taitojen kehittäminen, joista on hyötyä myöhemmin niin työelämässä kuin liiketoiminnassa sekä liiketoimintaosaamisen kehittäminen. Haastattelussa yrittäjyyskasvatus tuli esille etenkin sisäiseen yrittäjyyteen kasvattamisena. Toisaalta, koska haastateltavia ei ollut kuin yksi, ei tähän kysymykseen pysty antamaan yleistettävää vastausta. Avoimissa vastauksissa kaivattiin kuitenkin tietoa erilaisista menetelmistä yrittäjämäisen toiminnan kehittämiseen sekä selkeää alakohtaista tietoa, voidaan tästä päätellä, ettei kaikille opettajille ole selvää mitä yrittäjyyskasvatus on opetuksessa. Kyselyn perusteella opettajat kokivat kuitenkin ymmärtävänsä melko hyvin mitä on sisäinen ja ulkoinen yrittäjyys. Kuitenkin haastattelussa kysyttäessä miten yrittäjyyskasvatus näkyy opetuksessa, vastaaja mietti lähinnä vain ulkoiseen yrittäjyyteen liittyviä asioita.

Toinen opinnäytetyöni tutkimuskysymys oli: Miten opettajat ymmärtävät hankkeen teemat eli kestävän kehityksen, kansainvälisyyden ja digitalisaation? Opettajat kokivat ymmärtävänsä kestävän kehityksen melko hyvin, mutta vastaajista hieman alle puolet koki tuntevansa Agenda 2030 sekä siihen liittyvät tavoitteet. Myös haastattelun perusteella ekologinen kestävä kehitys on tutuin asia, mutta muut kestävän kehityksen osa-alueet eivät ole niin tuttuja. Opettajien vastauksissa korostui ekologisen kestävän kehityksen merkitys, vaikka sosiaalinen kestävä kehitys luo pohjan niin ekologiselle kuin taloudelliselle kestäväälle kehitykselle. Myös Agenda 2030 päätavoite ”poistaa äärimmäinen köyhyys ja turvata hyvinvointi ympäristölle kestäväällä tavalla”, korostaa sosiaalista kestäväää kehitystä.

Kaksi kolmasosaa kyselyyn vastanneista opettajista koki tietävänsä mitä kansainvälisyys tarkoittaa. Kansainvälisyudeksi korkeakoulussa koettiin vaihto-opiskelu, kansainvälisessä ympäristössä tapahtuva opiskelu sekä kansainvälisten valmiuksien luomista edistävä opiskelu; kuten kielitaidon ja kulttuurien ymmärtämisen kehittäminen. Kysyttäessä mitä on kansainvälinen osaaminen, vastauksissa korostui eri kulttuurien ymmärtäminen. Opettajat eivät kokeneet kansainvälistä vaihtoa tärkeäksi kansainvälisen osaamisen osa-alueeksi, joten siltä osin vastaukset ovat samassa linjassa teorian kanssa: Kansainvälistä osaamista voi kertyä ilman kansainvälistä vaihtoa

VÄKEVÄ-hankkeen teemoista digitalisaatio koettiin tutuimmaksi. Digitalisaatio on jo arkipäivää, ja digitaalisuus on mukana jo melkein jokaisessa arkipäivän toiminnossa. Digitalisaation liittyvät teorit ja kehityssuunnat eivät kuitenkaan ole niin tuttuja opettajille. Vain kuusi opettajaa kertoi käyttävänsä pilviteknologiaa osana opetustaan. Opetustyössä käytettävä Moodle on kuitenkin pilvipalvelu, kuten Microsoftin O365-palvelu, joten uskallan väittää, ettei suurin osa opettajista tunne digitalisaatioon liittyviä käsitteitä. Opettajat kuitenkin kertoivat digitalisaation näkyvän osana opetusta muun muassa digitaalisten laitteiden käyttönä sekä mahdollisuutena etäopiskeluun. Myös haastattelun perusteella digitaalisia laitteita hyödynnettiin opetuksessa, kuten niiden tarjoamia mahdollisuuksia muun muassa etäpalaveriin.

Kolmas tutkimuskysymys oli ” Minkälaiseksi opettajat kokevat oman osaamisensa hankkeen teemojen kohdalla?”. Kyselyn perusteella opettajat kokevat oman osaamisensa melko hyväksi niin yrittäjyyskasvatukseen kuin VÄKEVÄ-hankkeen teemojen osalta. Liiketalouden ja muiden toimialojen opettajien välillä ei ollut suuria eroja siinä, miten he kokevat oman osaamisensa yrittäjyyskasvatukseen liittyen. Kukaan kyselyyn vastanneista liiketalouden opettajista ei kokenut omaa osaamistaan hyväksi kestäväen kehityksen osalta, kun kaksi kolmasosaa muiden toimialojen opettajista vastasi kokevansa oman osaamisensa hyväksi. Myös kansainvälisyyden osalta muiden toimialojen opettajat kokivat oman osaamisensa huonommaksi kuin muiden toimialojen opettajat. Digitalisaation osalta oman osaamisen kokemisessa ei ollut suuria eroja vastauksissa.

Liiketalouden opettajat halusivat lisää koulutusta etenkin kestäväen kehitykseen ja digitalisaatioon liittyen. Muuten vastauksissa ei ollut suuria eroja, vaan n. puolet tai hieman alle puolet vastaajista halusivat saada lisää koulutusta kaikista VÄKEVÄ-hankkeen teemoista sekä yrittäjyyskasvatuksesta.

Kun uutta yrittäjyyskasvatusstrategiaa jalkautetaan opettajien keskuuteen, on huolehdittava, että opettajat ymmärtävät asiaan liittyvät käsitteet samalla tavalla. Kuten viittasin aikaisemmin Paajaseen, niin olennaista on hahmottaa, opetetaanko yrittäjyyskasvatusta ”miten opetetaan” vai ”mitä opetetaan” -näkökulmasta. Yrittäjyyskasvatus tulisi uuden yrittäjyyskasvatusstrategian osalta nähdä ”miten opetetaan”-näkökulmasta, jolloin yrittäjyys nähdään prosessina. Tällöin oleellista on se, että yrittäjyyskasvatuksessa opetetaan myönteinen suhtautumistapa itseohjautuvuuteen ja työn tekemiseen. Yrittäjyyskasvatus ei ole vain liiketoimintaosaamisen opettamista.

Myös VÄKEVÄ -hankkeen teemojen osalta on hyvä käydä läpi kaikkien toimialojen opettajien kanssa mitä hankkeen teemat tarkoittavat. Vastauksista nähdään, että käsitteitä kestävä kehitys, kansainvälisyys ja digitalisaatio tarkastellaan usein oman kokemuksen kautta paikallisella tasolla. Kun nämä teemat otetaan osaksi yrittäjyyskasvatusta, tulee yrittäjyyskasvatuksessa ottaa huomioon myös globaali näkökulma. Koulutus VÄKEVÄ-hankkeen teemojen osalta olisi hyvä järjestää poikkitieteellisesti, niin opettajat saisivat myös eri toimialojen näkökulmia hankkeen teemoihin liittyen.

Paikallisella tasolla tehdyillä päätöksillä ja teoilla voi olla merkitystä myös globaalilla mittakaavalla, joten hankkeen teemoja tulee käsitellä myös globaalilla tasolla. Esimerkiksi kestävä kehityksen tavoitteisiin vastaaminen vaatii heikommassa asemassa olevien tukemista. Esimerkiksi Citi ja Plan Internationalin tutkimuksen mukaan tyttöjen koulutuksen mahdollistaminen kaikkialla maailmassa voi olla yksi keino saavuttaa kestävä kehityksen tavoitteet. Tyttöjen koulutuksen ja kehityksen tukeminen auttaa muun muassa:

- pienentämään kuolleisuutta,
- vähentämään terveyteen liittyviä kustannuksia,
- vähentämään köyhyyttä sekä
- nostamaan valtioiden bruttokansantuotetta. (Citi GPS 2022).

Tyttöjen koulutuksen mahdollistaminen globaalilla tasolla vaatii kansainvälistä yhteistyötä, sillä tähän ongelmaan ei pysty vastaamaan Suomesta käsin pelkästään paikallisella tasolla. Uuden yrittäjyyskasvatusstrategian tavoitteena on osaltaan olla mukana ratkaisemassa kestävä kehityksen haasteita. Näiden haasteiden ratkaisemiseen tarvitaan kansainvälistä osaamista, ja digitalisaatio tuo välineet sekä mahdollistaa joustavan kansainvälisen yhteistyön.

Kansainvälisyys mielletään usein kansainväliseksi vaihdoksi, opetuksessa jollain muulla kuin omalla kielellä ja kansainväliseksi lähdekirjallisuudeksi. Mutta jos kansainvälisyys määritellään kyvyksi ja haluksi elää globaalisti kestäväällä tavalla, niin kansainvälisyyteen ei tarvita kielitaitoa. Tällöin oleellisempaa on kyky hahmottaa asioiden välisiä syy-seuraussuhteita sekä se, että osataan toimia vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Nämä taidot ovat myös kestäväan kehitykseen liittyviä perustaitoja. Strategiaa jalkauttaessa voi miettiä mitä muita taitoja kansainvälisyyteen liittyy.

Digitalisaatio tuo usein mieleen uudet laitteet, sovellukset ja innovaatiot. Ne ovatkin tärkeä osa jokapäiväistä elämäämme. Erilaiset laitteet ja sovellukset tuovat mahdollisuuksia osallistua eri tavoin opetukseen ja olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Digitalisaatio muokkaa työtä, luo uusia töitä sekä poistaa vanhoja tapoja tehdä työtä, ja näihin muutoksiin vaaditaan sopeutumiskykyä. Toinen oleellinen taito on medialukutaito. Internet ja sosiaalinen media mahdollistavat nopean pääsyn tietoon eri puolella maailmaa. Uutiset, kuten myös huhut, leviävät nopeasti, joten lähdekriittisyys ja tiedonhaku taidot ovat tärkeitä asioita opettaa korkeakoulussa. Kerran julkaistuja asioita on vaikea saada pois internetistä, joten erilaisten verkkoetikettien osaaminen ja oman digitaalisen jalanjäljen suunnittelu on myös tärkeä työelämätaito digitalisaatioon liittyen. Verkkoetikettien osaaminen sekä hyvin suunniteltu digitaalinen jalanjälki voivat myös auttaa verkostoitumisessa. Kyky ja mahdollisuudet verkostoitumiseen helpottavat kansainvälistä yhteistyötä.

VÄKEVÄ-hankkeen teemoja on hankala tarkastella täysin irrallisina teemoina, sillä ne linkittyvät hyvin vahvasti toisiinsa yrittäjyyskasvatusstrategiassa. Sen lisäksi, että strategiaa jalkauttaessa on huolehdittava siitä, että käsitteet ymmärretään samalla tavalla, tulisi käsitteitä tarkastella myös yhdessä. Ei riitä, että jokainen hankkeen teema käydään erikseen läpi, vaan kestäväan kehityksen, kansainvälisyyden ja digitalisaation välistä vuorovaikutusta tulee myös käsitellä.

8 POHDINTA

Opinnäytetyön tekeminen oli haastavaa, sillä VÄKEVÄ-hankkeen teemat ovat laajoja aiheita. Itse käsitteiden määrittely oli haastavaa, sillä koin, että jokaisesta teemasta olisi voinut tehdä jo oman opinnäytetyön. Vaikeinta teoriaosuuden kirjoittamisessa oli rajata, mitä asioita otan esille opinnäytetyössäni, ja mitä asioita jätän pois. Teoriaosuus on vain pintaraapaisu, ja niistä olisi voinut kirjoittaa paljon syvällisemmin. Aiheen laajuuden vuoksi myös kyselyosuus on hyvin pinnallinen katsaus opettajien kokemukseen omasta osaamisesta.

Kyselylomakkeen laatimiseen ja testaamiseen olisin voinut käyttää enemmän aikaa. Kyselylomaketta testattiin, ja toimeksiantajan edustajat saivat kommentoida ja ehdottaa muokkauksia kyselylomakkeeseen. Lisäksi kaksi vapaaehtoista tarkasti kyselylomakkeen oikeinkirjoituksen ennen kyselyn julkaisemista. Kuitenkin vasta kyselyn tuloksia analysoidessa huomasin, että asioita olisin voinut kysyä toisella tavalla. Esimerkiksi kysymällä ”mikä on tärkeää yrittäjyyskasvatuksessa” kysymyksen ”mikä on tärkeää yrittäjyydessä ” vastaukset olisivat voineet olla erilaisia. Vastauksia analysoidessa tulee muistaa se, että kysymysten asettelu on voinut vaikuttaa vastauksiin. Lisäksi on hyvä huomata, että kyselyyn ovat voineet vastata vain ne opettajat, jotka ovat kiinnostuneita hankkeen teemoista. Näin ollen on mahdollista, että opettajat, jotka eivät koe aiheita itselleen tärkeiksi, eivät ole vastanneet kyselyyn.

Toisaalta, koska haastateltavaksi suostui vain yksi vapaaehtoinen. Aineiston pienuuden vuoksi tulokset eivät ole yleistettävissä. Opetushenkilökuntaa Oulun ammattikorkeakoulussa on noin 334, joista 16 opettajaa vastasi kyselyyn. Kyselyn vastausprosentti oli 4,7 %. Vastauksia voidaan kuitenkin pitää suuntaa antavina: Opinnäytetyöstäni käy ilmi, että vastaajat ymmärtävät VÄKEVÄ-hankkeen teemat eri tavoin. Aiheesta olisi hyvä tehdä jatkotutkimus strategian jalkauttamisen jälkeen, jolloin voidaan verrata sitä, miten opettajien kokemus omasta osaamisesta sekä käsitteiden ymmärtämisestä on muuttunut. Aiheesta olisi myös mielenkiintoista tehdä tutkimusta myös muiden koulutusasteiden osalta.

LÄHTEET

Alasoini Timo 2015. Digitalisaatio muuttaa työtä–millaista työelämää uudistavaa innovaatiopolitiikkaa tarvitaan. Työpoliittinen aikakauskirja 2(2015) 26–37. Hakupäivä 24.7.2022. <https://tem.fi/documents/1410877/2874993/tak2015.pdf>.

Alasoini Timo 2018. Digitalisaatiolla työn uudelleenajatteluun. Millaista tutkimusta ja kehittämistä tarvitaan? Työterveyslaitos. Tampere. Juvenes Print.

Ammattikorkeakouluopinnot.fi 2023. Yrittäjyyskoulutus. Hakupäivä 17.12.2022. <https://www.ammattikorkeakouluopinnot.fi/koulutushaku/yrittajyys>.

Antikainen Janne 2019, Korkeakoulusta tukea ja ohjausta muuttuvaan työelämään ja urapoluille. Teoksessa Someta duuniin. Digitaaliset urataidot korkeakoulujen uraohjauksessa. Lapin Amk:n julkaisuja, sarja B. Tutkimusraportit ja kokoomateokset 25/2019. Rovaniemi. Lapin ammattikorkeakoulu. Hakupäivä 23.7.2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-316-330-0>.

Business Finland 2022. Tutkimus: Suomalaiset yritykset nopeampaan kasvuun kansainvälisillä osaajilla. Tiedote 7.6.2022. Hakupäivä 17.12.2022. <https://www.businessfinland.fi/ajankohtaista/uutiset/tiedotteet/2022/tutkimus-suomalaiset-yritykset-nopeampaan-kasvuun-kansainvalisilla-osaajilla>.

Citi GPS 2022. The Case for Holistic Investment in Girls – Improving Lives, Realizing Potential, Benefitting Everyone. Citi GPS: Global Perspectives & Solutions. October 2020. Hakupäivä 30.1.2023. <https://plan-international.org/publications/the-case-for-holistic-investment-in-girls/>

Demos Helsinki 2013. Piilotettu osaaminen. Hakupäivä 30.9.2022. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/28224_piilotettu_osaaminen_raportti_valmis_paivetty092013_0.pdf.

Digivisio 2030. Digivisio. Hakupäivä 6.8.2022. <https://digivisio2030.fi/>.

Euroopan komissio 2016. DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. Joint Research Centre. Hakupäivä 23.7.2022. <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC101254>.

Fayolle, Alain. and Gailly, Benoit, 2008. From craft to science: Teaching models and learning processes in entrepreneurship education, Journal of European Industrial Training, Vol. 32 No. 7, pp. 569-593. Hakupäivä 8.4.2022. <https://doi.org/10.1108/03090590810899838>.

Garam, Irma 2012. Kansainvälisyys osana korkeakouluopintoja. Cimo. Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus. Fakta- Tietoja ja tilastoja 1A/2021. Hakupäivä 17.12.2022. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/24635_faktaa_1a_2012.pdf.

Garrison D. Randy & Arbaugh J.B 2007. Researching the community of inquiry framework: review, issues and future directions. The Internet and Higher education. Vol 10 (3), 157-172. Hakupäivä 8.3.2022. <https://www.sciencedirect.com.ezp.oamk.fi:2047/science/article/pii/S1096751607000358?via%3Dihub>.

Hair Neil, Welsch Lyle R., Hull Clyde, Perotti Victor ja Hung Yu-Ting, 2012. Market orientation in Digital Entrepreneurship: Advantages and Challenges in a Web 2.0 Network World. International Journal of Innovation and Technology Management, 9(06), 1250045.

Harisalo Risto & Miettinen Ensio 2000. Globalisaatio – avoin vai suljettu maailma. Helsinki. Art House Oy.

Holey Tristam 2012. How the internet changed career: Framing the relationship between career development and online technologies. Journal of the National Institute for Career and Counselling (NICEC) 29. Hakupäivä 23.7.2022. https://www.researchgate.net/publication/261990953_How_the_internet_changed_career_Framing_the_relationship_between_career_development_and_online_technologies.

Joshi Marjo 2021. Sustainable development in the design of online degree programmes for national cross-studies. Ammattikasvatuksen aikakauskirja 4/2021 12–33. Hakupäivä 24.7.2022. <https://journal.fi/akakk/issue/view/8004/1362>.

Jungner Mikael 2015. Otetaan digiloikka! Suomi digikehityksen kärkeen. Elinkeinoelämän keskusliitto. Hakupäivä 6.8.2022. https://ek.fi/wp-content/uploads/Otetaan_digiloikka_net.pdf.

Jyrhämä Riitta, Hellstöm Martti, Uusikylä Kari & Kansanen Pertti 2016. Opettajan didaktiikka. Jyväskylä. PS-kustannus.

Kamensky Mika 1999. Strateginen johtaminen Suomessa eilen, tänään ja huomenna. (1947–2010). Hakupäivä 14.8.2022. http://lta.lib.aalto.fi/2000/1/lta_2000_01_d7.pdf

Kamensky Mika 2015. Menestyksen timantti. Strategia, johtaminen, osaaminen, vuorovaikutus. Helsinki. Talentum.

Kenney Martin & Zysman John 2020. The Platform economy: restructuring the space of capitalist accumulation. Cambridge Journal of Regions, Economy and Society 2020, 13, 55–76. Hakupäivä 5.8.2022.

https://www.researchgate.net/publication/345359556_The_platform_economy_restructuring_the_space_of_capitalist_accumulation.

Kestävakehitys.fi 2022. Mitä on kestävä kehitys? Hakupäivä 23.7.2022. <https://kestavakehitys.fi/kestava-kehitys>.

Kielitoimiston sanakirja 2022. Kansainvälisyys – kansainvälinen. Hakupäivä 6.8.2022. <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/kansainv%C3%A4linen?source=suggestion>.

Kivelä Miina & Koivunen Kati 2019. Urataidot vahvistuvat someverkoistoissa. Asiantuntija hyötyy sometaidoista. Teoksessa Someta duuniin. Digitaaliset urataidot korkeakoulujen uraohjauksessa. Lapin Amk:n julkaisuja, sarja B. Tutkimusraportit ja kokoomateokset 25/2019. Rovaniemi. Lapin ammattikorkeakoulu. Hakupäivä 23.7.2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-316-330-0>.

Klemola, Katriina 2022. Liiketalouden lehtori. Oulun ammattikorkeakoulu. Sähköposti 5.12.2022.

Koppa 2022. Fenomenologia. Hakupäivä 5.3.2022. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tieteenfilosofiset-suuntaukset/fenomenologia>.

Korkeakoulujen yrittäjyysuositukset. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:n, Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI:n ry:n ja Suomen Yrittäjät ry:n yhteiset suositukset korkeakoulujen yrittäjyyttä edistävään työhön. Hakupäivä 16.7.2022. <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/Yritt%C3%A4jyysuositukset/Yritt%C3%A4jyysuositukset%20korkeakouluille%202018.pdf>.

Kyrö Paula ja Ripatti Anna 2006. Yrittäjyyskasvatuksen uusia tuulia. Yrittäjyyskasvatuksen julkaisusarja 4/2006. Tampere. Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Käyhkö Leena 2015. "Kivi kengässä" - opettajat yrittäjyyskasvatuksen kentällä. Tutkimus koulun ja paikallisyhteisön kumppanuudesta. Helsingin yliopisto. Käyttäytymistieteiden laitos. Helsinki. Unigrafia.

Laininen Erkka, Mannin Laura & Tenhunen Risto 2006. Näkökulmia kestävään kehitykseen oppilaitoksissa. Opetus-, kasvatus- ja koulutusalojen säätiö - OKKA-Säätiö. Hakupäivä 23.7.2022. http://kouluajymparisto.fi/wp-content/uploads/nakokulmia_kekeen.pdf.

Lindroos Jan-Erik & Lohivesi Kari. 2004. Onnistu strategiassa. Helsinki: WSOY

Minun polkuni 2022. VÄKEVÄ - Kestävä kehitys, digitalisaatio ja kansainvälisyys osana yrittäjyyskasvatusta. Hakupäivä 26.2.2022. <https://www.minunpolkuni.fi/vakeva/>.

OAMK 2022. Kestävä kehitys, digitalisaatio ja kansainvälisyys osana uudistuvaa yrittäjyyskasvatusta. Hakupäivä 26.2.2022. <https://www.oamk.fi/fi/koulutus/ammattillinen-opettajakorkeakoulu/amokin-uutiskirjeet/kestava-kehitys-digitalisaatio-ja-kansainvalisyys-osana-uudistuvaa-yrittajyyskasvatusta>.

Ojasalo Katri, Moilanen Teemu & Ritalahti Jarmo, 2020. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki. Sanoma Pro.

OKM 2017. Korkeakoulutus ja tutkimus 2030-kuvulle: Taustamuistio korkeakoulutuksen ja tutkimuksen 2030 visiotyölle. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:44. Hakupäivä 23.7.2022. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-522-8>.

OKM 2019. Jokaiselle mahdollisuus kansainvälistymiseen. Selvityshenkilön raportti kansainvälisen liikkuvuuden kaksinkertaistamisesta koulutuksessa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:15. Hakupäivä 6.8.2022. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-637-9>.

Opetushallitus 2022. Globaalikasvatus ja kansainvälisyys. Hakupäivä 6.8.2022. <https://www.oph.fi/fi/globaalikasvatus-ja-kansainvalisyys>.

Opetusministeriö 2009. Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat. Opetusministeriön julkaisuja 2009:7. Helsinki. Yliopistopaino.

Osaava yrittäjä 2022. Yrittäjyys. Hakupäivä 8.4.2022. <https://www.osaavayrittaja.fi/yritt%C3%A4jyys/yritt%C3%A4jyys>.

Oulun yliopisto 2022. VÄKEVÄ - Kestävä kehitys, digitalisaatio ja kansainvälisyys osana yrittäjyyskasvatusta. Hakupäivä 26.2.2022. <https://www oulu.fi/fi/projektit/vakeva-kestava-kehitys-digitalisaatio-ja-kansainvalisyys-osana-yrittajyyskasvatusta>.

Paajanen Pekka 2001. Yrittäjyyskasvattaja. Ammattikorkeakoulun hallinnon ja aupan alan opettajien näkemykset itsestään ja työstään yrittäjyyskasvattajina. Jyväskylä Studies in Business and Economics 16. Jyväskylän Yliopisto. Hakupäivä 6.8.2022. https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/80087#jyx_downloads_details.

Peltonen Katariina 2014. Opettajien yrittäjyyskasvatusvalmiuksien kehittyminen ja siihen vaikuttavat tekijät. Aalto yliopisto publication series. Doctoral dissertations 175/2014. Johtamisen laitos. Aalto yliopisto.

Peltonen Kati, Niiranen Sonja, Ikäheimo Tuuli & Oikkonen Elena, 2021. Katsaus suomalaisen yrittäjyyskasvatuksen tilaan ja tulevaisuuden suuntiin. Ammattikasvatuksen aikakauskirja, 23 (1), 4–26. Yrittäjyyskasvatus ja yrittäjämäinen oppiminen. Hakupäivä.12.3.2022. <https://journal.fi/akakk/article/view/107441/62831>.

Penttinen Olli-Pekka 2019. Itkisitkö onnesta? Digiloikkaajan arki ja ilonaiheet verkko-opetuksen parissa. Teoksessa Jarkko Tuominen (toim.) Digitaalisuus – korkeakouluopetuksen mahdollisuus.

Lahden ammattikorkeakoulun julkaisusarja, osa 45. Hakupäivä 6.8.2022.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-827-300-7>.

Rantanen Outi, Isosuo Tuula & Merivirta Minttu (toim.) 2019. Johdanto: Digitaaliset urataidot korkeakoulutetun työnhakijan valttina. Teoksessa Someta duuniin. Digitaaliset urataidot korkeakoulujen urahjauksessa. Lapin Amk:n julkaisuja, sarja B. Tutkimusraportit ja kokoomateokset 25/2019. Rovaniemi. Lapin ammattikorkeakoulu. Hakupäivä 23.7.2022.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-316-330-0>.

Rumelt Rickhard 2012. Good Strategy Bad Strategy: The Difference and Why It Matters. Croydon. CPI Group (UK) Ltd.

Ruskovaara Elena, Pihkala Timo, Seikkula-Leino Jaana & Järvinen Minna Riikka, 2015. Broadening the resource base for entrepreneurship education through teachers' networking activities. Teaching and Teacher Educations, 47, 62–70. Hakupäivä 12.3.2022.
https://www.researchgate.net/publication/270820030_Broadening_the_resource_base_for_entrepreneurship_education_through_teachers'_networking_activities.

Scherak, Lucas & Rieckmann, Marco 2020. Developing ESD Competences in Higher Education Institutions – Staff Training at the University of Vechta. Sustainability 2020,12, 10336. Hakupäivä 25.7.2022. <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/24/10336>.

Sippola, Petri 2019. Digitaalinen yrittäjyys muuttaa liiketoimintaa. Seamk-verkkolehti. Hakupäivä 30.10.2022. <https://lehti.seamk.fi/yrittajyys-ja-kasvu/digitaalinen-yrittajyys-muuttaa-liiketoimintaa/>.

Toikko Timo & Rantanen Teemu, 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Hakupäivä 30.10.2021. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/100802>.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2022. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä. Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Helsinki. Hakupäivä 30.10.2021. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Ulkoministeriö 2022. Agenda 2030 – kestävän kehityksen tavoitteet. Hakupäivä 23.7.2022.
<https://um.fi/agenda-2030-kestavan-kehityksen-tavoitteet>.

UN 2017. Better Business, Better World. Business and Sustainable Development Commission
2017. Hakupäivä 24.7.2022.
<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/2399BetterBusinessBetterWorld.pdf>

Viitala, Riitta. 2005. Johda osaamista! osaamisen johtaminen teoriasta käytäntöön. Helsinki:
Infoviestintä.

Vilkkä Hanna, 2015. Tutki ja kehitä. Helsinki. PS-kustannus.

Väyrynen Raimo 1998- Globalisaatio. Uhka vai mahdollisuus? Jyväskylä. Atena Kustannus Oy.

Ympäristöministeriö 2022. Mitä on kestävä kehitys? Hakupäivä 23.7.2022. <https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys>.

LIITTEET

Liite 1. Weppol- kysely.

Liite 2. Haastattelukysymykset.

Kysely OAMK:n opettajille: Miten kestävä kehitys, kansainvälisyys ja digitalisaatio näkyvät opetuksessa ja yrittäjyyskasvatuksessa?

Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Kestävä kehitys, kansainvälisyys ja digitalisaatio ovat läpileikkaavia teemoja koulutuksessa ja koskevat kaikkia aloja Oamkissa. Teemat liittyvät myös yrittäjyyskasvatukseen, jota kukin opettaja toteuttaa omalla tavallaan.

Tämän kyselyn tarkoituksena on kartoittaa, kuinka yrittäjyyskasvatusta toteutetaan Oamkissa ja kuinka edellä mainitut teemat huomioidaan yrittäjyyskasvatuksessa. Kyselyn tarkoituksena on myös kartoittaa, mistä teemoista opetushenkilöstö tarvitsee lisäosaamista toteuttaakseen monipuolista yrittäjyyskasvatusta käytännössä.

Kysely toteutetaan osana VÄKEVÄ-hankkeen toimenpiteitä. Hankkeessa kehitetään Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatuksen strategiaa, siten, että kestävä kehitys, digitalisaatio ja kansainvälistymisen teemat tuodaan paremmin esiin osana yrittäjyyskasvatusta kullakin kouluasteella.

Kyselyn tiedot kerätään anonyymisti. Kyselyn lopussa on mahdollisuus ilmoittautua vapaaehtoiseksi haastatteluun, jolloin sähköpostiosoite pyydetään erikseen.

Kyselyn vastauksia käytetään YAMK-opinnäytetyössä.

Lisätietoja VÄKEVÄ-hankkeesta: <https://www.minunpolkuni.fi/vakeva/>
Yhteyshenkilö kyselyyn liittyen: Katja Koskela k1koka00@students.oamk.fi

Taustatiedot

1. Ikä

- alle 30 vuotta
- 30–39
- 40–49
- 50–59
- 60 vuotta tai vanhempi

2. Sukupuoli

- Mies
- Nainen
- Muu

3. Kauanko olet toiminut opettajana?

- 1-2,9 vuotta
- 3-4,9 vuotta
- 5-9,9 vuotta
- 10-15 vuotta
- yli 15 vuotta

4. Missä OAMK:in yksikössä/yksiköissä opetat?

Yrittäjyyskasvatus

Yrittäjyys ja kasvatus ovat käsitteitä, joilla ei ole yhtä selkeää tulkintaa, minkä vuoksi yrittäjyyskasvatuksen määrittely ei ole yhtenäistä. Yrittäjyyskasvatuksen käsitteen jalkautuessa kansallisiin koulutusjärjestelmiin, on tärkeää selvittää miten opettajat ymmärtävät yrittäjyyskasvatuksen, jotta yrittäjyyskasvatusstrategiaa voidaan toteuttaa onnistuneesti.

Opettajilla on suuri merkitys yrittäjyyden ja yritteliäisyyden edistäjinä. Yrittäjämäisen opetuksen toteutuminen kuitenkin pohjautuu siihen, että opettajat suhtautuvat myönteisesti yrittäjyyteen sekä ilmentävät yrittäjämäisiä toimintatapoja myös omassa työssään.

5. Miten hyvin koet ymmärtäväsi, mitä yrittäjyyskasvatus tarkoittaa? *

	1	2	3	4	5	
En tiedä mitä yrittäjyyskasvatus tarjoittaa						Tiedän mitä yrittäjyyskasvatus tarkoittaa
En tiedä mitä sisäinen yrittäjyys tarkoittaa						Tiedän mitä sisäinen yrittäjyyskasvatus tarkoittaa
En tiedä mitä ulkoinen yrittäjyyskasvatus tarkoittaa						Tiedän mitä ulkoinen yrittäjyyskasvatus tarkoittaa
En tunne Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatusstrategiaa						Tunnen Pohjois-Pohjanmaan yrittäjyyskasvatusstrategian
Minulla ei ole riittävästi osaamista yrittäjyyskasvatukseen liittyen						Minulla on riittävästi osaamista yrittäjyyskasvatukseen liittyen
En halua saada lisää koulutusta tai ohjausta yrittäjyyskasvatukseen liittyen						Haluan saada lisää koulutusta ja ohjausta yrittäjyyskasvatukseen liittyen

6. Kumpi alla mainituista lauseista on mielestäsi

- ”Entrepreneurship education” voidaan kääntää yrittäjyyskoulutukseksi, ja ”enterprise education” voidaan kääntää yrittäjyyskasvatukseksi
- ”Entrepreneurship education” on laaja käsite edustaen yrittäjyysvalmiuksia ja -taitoja, ja ”enterprise education” viittaa lähinnä liiketoimintakontekstiin
- en tiedä

7. Valitse alla olevista vaihtoehdoista kolme (3) mielestäsi tärkeintä yrittäjyyskasvatukseen liittyvää asiaa *

- Kehittää opiskelijoiden yrittäjähenkisyyttä
- Kehittää opiskelijoiden liiketoimintaosamista
- Kehittää yrittäjämäistä oppimista
- Kehittää sellaisia taitoja, joista on hyötyä niin työelämässä kuin elinkeinotoiminnassa
- Opettajan asenne yrittäjyyteen
- Jalostaa innovaatioita liiketoiminnaksi
- Vahvistaa tutkimus- ja kehittämisosaamista
- Kehittää opiskelijoiden kriittistä ajattelua
- Kehittää opiskelijoidne luovuutta
- joku muu, mikä _____

8. Mistä asioista yrittäjyyskasvatukseen liittyen pitäisi olla tietoa ja tukea nykyistä paremmin saatavilla?

Kestävä kehitys

Korkeakoulutus kohtaa tänä päivänä suuria muutosvoimia, jotka edellyttävät toiminnan uudelleen arviointia ja suuntaamista. Keskeisimpiä muutosvoimia korkeakoulutuksen kannalta ovat muun muassa talouden globalisaatio ja kilpailu osaamisesta sekä työn murros uuden teknologian kehittyessä. Talouden kansainvälistyessä keskeisiksi teemoiksi nousee globaali vastuu ja kestävä kehitys.

Kestävä kehitys ei ole vain ympäristön suojelua, vaan se on niin maailmanlaajuisesti, alueellisesti kuin paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa yhteiskunnallista muutosta. Kestävässä kehityksessä tulee ottaa tasavertaisesti huomioon niin ympäristö, ihmiset kuin talous.

1. Miten hyvin ymmärrät, mitä kestävä kehitys tarkoittaa? *

1 2 3 4 5

En ymmärrä mitä ekologinen kestävä kehitys tarkoittaa						Ymmärrän mitä ekologinen kestävä kehitys tarkoittaa
En ymmärrä mitä taloudellinen kestävä kehitys tarkoittaa						Ymmärrän mitä taloudellinen kestävä kehitys tarkoittaa
En ymmärrä mitä sosiaalinen kestävä kehitys tarkoittaa						Ymmärrän mitä sosiaalinen kestävä kehitys tarkoittaa
En ymmärrä mitä kulttuurinen kestävä kehitys tarkoittaa						Ymmärrän mitä kulttuurinen kestävä kehitys tarkoittaa
Minulla ei ole riittävästi osaamista kestävään kehitykseen liittyen						Minulla on riittävästi osaamista kestävään kehitykseen liittyen
En halua saada lisää koulutusta tai ohjausta kestävään kehitykseen liittyen						Haluan saada lisää koulutusta tai ohjausta kestävään kehitykseen liittyen

2. Miten hyvin tunnet Agenda 2030:n?

1 2 3 4 5

En tunne Agenda 2030:a ja sen 17 kestävä kehityksen tavoitetta						Tunnen Agenda 2030:n ja sen 17 kestävä kehityksen tavoitetta
En tunne kestävä kehityksen 17 tavoitteen saavuttamiseen liittyvää 60 liiketoimintamahdollisuutta						Tunnen kestävä kehityksen 17 tavoitteen saavuttamiseen liittyvät 60 liiketoimintamahdollisuutta

3. Valitse alla olevista vaihtoehdoista mielestäsi kolme (3) tärkeintä kestävään liittyvää asiaa

- Ympäristön tilan heikkenemisen ehkäisy
- Sukupuolten välinen tasa-arvo
- Köyhyyden poistaminen
- Hyvien elämänhallinnan taitojen edellytysten luominen
- Koulutuksen takaaminen kaikille
- Kestävä infrastruktuuri
- Maa- ja meriekosysteemien suojelu
- Toimet ilmastonmuutosta vastaan
- Rauhan edistäminen yhteiskuntien välillä
- joku muu, mikä _____

4. Kestävän kehityksen koulutuksen tavoitteena on mielestäni opettaa (voit valita useamman vaihtoehdon) *

- Kriittisyyttä
- Jätteiden lajittelua
- Kykyä ymmärtää asioiden välisiä syy- ja seuraussuhteita
- Vuorovaikutustaitoja
- Empatiaa
- Luovuutta
- Oman toiminnan merkityksen ja vaikutusten ymmärtämistä
- Jotain muuta _____

5. Mistä asioista kestävään kehitykseen liittyen pitäisi olla tietoa ja tukea nykyistä paremmin saatavilla?

Kansainvälisyys

Kansainvälisyys tuntuu helposti ymmärrettävältä käsitteeltä, mutta se voidaan ymmärtää myös useammalla eri tavalla. Opinnäytetyössäni käsittelem kansainvälisyyttä globalisaation näkökulmasta, ja miten kansainvälisellä osaamisella voidaan vastata globalisaation aiheuttamiin haasteisiin.

14. Miten hyvin ymmärrät mitä kansainvälisyys ja globalisaatio tarkoittaa? *

	1	2	3	4	5	
En ymmärrä miten kansainvälisyys eroaa globalisaatiosta						Ymmärrän, miten kansainvälisyys eroaa globalisaatiosta
En tunnista globalisaation aiheuttamia haasteita						Tunnistan globalisaation aiheuttamia haasteita
Minulla ei ole riittävästi osaamista kansainvälisyyteen liittyen						Minulla on riittävästi osaamista kansainvälisyyteen liittyen
En halua saada lisää koulutusta tai ohjausta kansainvälisyyteen liittyen						Haluun saada lisää koulutusta ja ohjausta kansainvälisyyteen liittyen

15. Kansainvälisyys voidaan määritellä arvoissa ja asenteissa tapahtuvaksi muutokseksi, jonka jälkeen yksilöillä on halu ja kyky elää globaalisti kestäväällä tavalla. *

	1	2	3	4	5	
Täysin eri mieltä						Täysin samaa mieltä

16. Kansainvälisyys korkeakoulussa on (valitse mielestäsi sopivat vaihtoehdot) *

- Kansainvälistä vaihto-opiskelua
- Kansainvälisessä ympäristössä tapahtuvaa opiskelua
- Opintojaksoja muilla kuin omalla äidinkielellä
- Kansainvälisten valmiuksien luomista edistävää opiskelua, kuten

- Jotain muuta: _____

17. Kansainvälisestä osaamisesta on hyötyä, kun vastataan globalisaation aiheuttamiin haasteisiin. Valitse alla olevista kolme (3) vaihtoehtoa, jotka kuvaavat parhaiten kansainvälistä osaamista.

- Kansainvälinen liikkuvuus
- Kielitaito
- Kyky etsiä tietoa
- Kyky vaihtaa tietoa
- Eri Kulttuurien ymmärtäminen
- Globaalien palveluiden käyttäminen
- Kansainvälisen sisällön tuottaminen eri medioihin
- Kansainvälisen median seuraaminen
- Kyky ja halu verkostoitua
- Kyky yhteistyöhön muiden kanssa
- Joku muu, mikä: _____

18. Mistä asioista kansainvälisyyteen liittyen pitäisi olla tietoa ja tukea nykyistä paremmin saatavilla?

Digitalisaatio

Digitalisaatio ja työn murros ovat aiheita, jotka ovat olleet esillä jo kauan aikaa. Digitalisaatio tarkoittaa sitä, että tietotekniikkaa käytetään aikaisempaa enemmän hyödyksi niin työ- kuin arkielämässä.

Digitalisaatio koskettaa kaikkea yhteiskunnan toimintaa, joka kytkeytyy samanaikaisesti yhteiskunnassa tapahtuviin taloudellisiin, sosiaalisiin ja kulttuurisiin muutoksiin. Oleellista on pohtia, miten digitalisaatiosta voidaan hyötyä niin taloudellisesti, sosiaalisesti kuin ekologisesti kestäväällä tavalla.

19. Miten hyvin koet ymmärtäväsi mitä digitalisaatio tarkoittaa?

	1	2	3	4	5	
En ymmärrä mitä digitalisaatio tarkoittaa						Ymmärrän, mitä digitalisaatio tarkoittaa
En tunne Digivisio 2030:n keskeisiä lupauksia						Tunnen Digivisio 2030:n keskeiset lupaukset
En tunne keskeisiä digitaalisia työelämä- ja urasuunnittelutaitoja						Tunnen keskeiset digitaaliset työelämä- ja urasuunnittelutaidot
Minulla ei ole riittävästi osaamista digitalisaatioon liittyen						Minulla on riittävästi osaamista digitalisaatioon liittyen
En halua saada lisää ohjausta tai koulutusta digitalisaatioon liittyen						Haluun saada lisää koulutusta tai ohjausta digitalisaatioon liittyen

20. Digitalisaatioon liittyen seuraavat teemat ovat osana opetustani (voit valita useamman vaihtoehdon) *

- Mobiili-internet
- Pilviteknologia
- Massadata
- Esineiden internet
- Tekoäly ja koneoppiminen
- Robotiikka
- Autonominen liikenne
- Alustatalous
- 3D-tulostus
- Lohkoketjuteknologia
- Ei mikään yllä mainituista

21. Miten digitalisaatio näkyy osana opetustasi?

- Mahdollisuutena etäopiskeluun
- Digitaalisten laitteiden käyttönä opinnoissa
- Verkkokursseina
- Muiden ammattikorkeakoulujen opiskelijat voivat osallistua kursseilleni
- Jollain muulla tapaa, kuten _____

22. Valitse mielestäsi kolme (3) tärkeintä digitaalista urasuunnittelutaitoa *

- Muutoksen ymmärtäminen ja sopeutuminen uusiin ympäristöihin
- Käyttökelpoisen ja hyödynnettävissä olevan tiedon löytäminen
- Kyky verkostoitua
- Vuorovaikutustiedot ja hyödynnettävissä olevan tiedon löytäminen
- Verkkosisällön tuottaminen
- Oman digitaalisen jalanjäljen suunnittelu
- Joku muu, _____

23. Mistä asioista digitalisaatioon liittyen pitäisi olla tietoa ja tukea nykyistä paremmin saatavilla?

Kestävä kehitys, kansainvälisyys ja digitalisaatio eivät ole yksittäisiä teemoja, vaan ne nivoutuvat toisiinsa etenkin kun mietitään niiden tarjoamia liiketoimintamahdollisuuksia. Kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttaminen vaatii kansainvälistä yhteistyötä sekä tietoa digitalisaation tarjoamista mahdollisuuksista ja uusista toimintatavoista.

Tämän vuoksi onkin tärkeää sisällyttää edellä mainitut teemat osaksi yrittäjyyskasvatusta.

24. Kestävä kehitys, kansainvälisyys ja digitalisaatio osana yrittäjyyskasvatusta

Kyllä

Ei

Tuonko opetuksessani kestävän kehityksen luomat liiketoimintamahdollisuudet opettamallani alalla?		
Tuonko opetuksessani kansainvälisyyden luomat liiketoimintamahdollisuudet opettamallani alalla?		
Tuonko opetuksessani digitalisaation luomat liiketoimintamahdollisuudet opettamallani alalla?		

25. Haluatko lisätä vielä jotain yrittäjyyskasvatuksesta, kestävästä kehityksestä, kansainvälisyydestä tai digitalisaatiosta, mikä ei tullut kyselyssä esille?

26. Opinnäytetyöhöni sisältyy myös teemahaastattelu VÄKEVÄ- hankkeen teemoista, ja siitä, miten ne näkyvät opetuksessasi. Haastattelussa on myös mahdollisuus kertoa syvällisemmin miten ja mistä asioista olisi hyvä tarjota opettajille enemmän tietoa ja tukea, jotta heidän osaamistaan voidaan kehittää.

Olisitko kiinnostunut osallistumaan haastatteluun? *

- Kyllä
- En

27. Yhteystietoni haastatteluajan sopimiseksi:

- Nimi _____
- Sähköposti _____

1. Millä toimialalla opetat?
2. Miten ymmärrät yrittäjyyskasvatuksen?
3. Miten yrittäjyyskasvatus näkyy opetuksessasi?
4. Miten ymmärrät VÄKEVÄ-hankkeen teemat (Kestävä kehitys, kansainvälisyys ja digitalisaatio)
5. Miten hankkeen teemat näkyvät opetuksessasi?